

The Project Gutenberg eBook of Noveller

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Noveller

Author: Minna Canth

Illustrator: Eero Järnefelt

Translator: Hanna Lindberg

Release date: September 6, 2008 [eBook #26546]

Most recently updated: January 4, 2021

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLER ***

Produced by Matti Järvinen and PG Distributed Proofreaders.

NOVELLER

Minna Canth

Autoriserad öfversättning af H. Lbg.

Med författarinnans självbiografi och porträtt, tecknad af *Eero Järnefelt*.

Först publicerad av
Wentzel Hagelstams Förlag 1894.

MINNA CANTH.

Självbiografiska meddelanden.

Nedanstående självbiografi har Minna Canth på anmodan meddelat den norske skriftställaren Harald Hansen för att offentliggöras i »Samtiden, populært Tidsskrift for Litteratur og Samfundsspørgsmaal»,

där den ingår i majhäftet 1891. Den har förut ej blifvit publicerad på svenska.

* * * * *

Kuopio den 10 april 1891.

Eder ärade skrifvelse af den 26 mars har sent omsider kommit mig tillhanda. Tacksam för det intresse Ni visar mig, skyndar jag att gifva Er de upplysningar Ni önskar.

Född 1844 i staden Tammerfors, hvarest min fader, Gustaf Wilhelm Johnsson, då för tiden var anställd såsom uppsyningsman vid vårt lands största bomullsspinneri, var jag från mina tidigaste år min fars ögonsten och minnes ännu hurusom han gärna litet skrytsamt plögade framhålla mina talanger för de rättframma arbetare, som hörde till vår umgängeskrets. Och jag ansågs af dem för ett underbarn, ty jag läste »som en präst» vid fem års ålder, sjöng psalmer med ljudelig stämma och ackompanjerade mig därvid på harmonium. Oaktadt min far då var i små vilkor, vinnlade han sig likväl om att gifva mig den bästa skoluppföstran en flicka kunde ernå i vårt land. Då det icke fans någon flickskola af den gamla goda sorten i Tammerfors, skulle jag skickas till Åbo, och sedan skulle jag blifva lärarinna. Det var den bästa framtid han kunde tänka sig för det barn han ansåg för så utomordentligt begåfvadt. — Min mor däremot var mindre tillfredsställd med sin dotter, som jämt och ständigt hängde öfver boken och läste sina ögon fördärfvade, men handterade nål och strumpstickor i högsta grad klumsigt och öfverhufvud ej hade ringaste anlag för husliga göromål.

Då jag var åtta år gammal, flyttade mina föräldrar till Kuopio, hvarest min far började en handel med den förutnämnda fabriken varor. Här fans en svenskspråkig flickskola med tre klasser, och jag behöfde således ej sändas till Åbo, utan fick i vår egen stad njuta den undervisning man då för tiden ansåg passande och tillräcklig för unga flickor.

Som barn hade jag ett egendomligt fantasioch känslolif. Djupt religiös som jag var, hade jag ofta syner och drömmar, i hvilka jag fick förebråelser, när jag hade gjort någonting orätt, tröst, när jag var bedröfvad, vägledning och råd, när jag i någon viktig angelägenhet kände mig villrådig. Jag tyckte mig vara i omedelbar förbindelse med guddomen, och då religionsläraren hade sagt att Gud ofta genom en tidig död bortkallade de barn han höll mest af, hoppades jag att denna nåd också skulle komma mig till del. Ja, min längtan efter döden var så stor, att jag till och med umgicks med tanken på själfmord, hvarifrån jag likväl afhölls af fruktan för synden och straffet. Åren gingo, och jag blef vid att lefva. Jag tviflade till en början på Guds kärleksfullhet, eftersom han kunde utsätta mig för livets många frestelser. Men tanken på att där möjligen låg en djupare mening i detta, tröstade mig snart, och jag blef nu öfverbevisad om att jag hade en mission att fylla.

Då skolkursen var avslutad, ville det dock icke bli klart för mig, hvori denna mission bestod. Och därunder började lifvet emellertid utöfva på mig en större dragningskraft. Änskönt jag ofta öfverfölls af en svår tungsinthet, kunde jag dock däremellan af hela min själ hängifva mig åt dans och förlustelser. Den erotiska känslan vaknade, men var i allmänhet af en ganska flyktig natur. Föremålet för min tillbedjan började med att vara ett ideal af fullkomlighet, men befans rätt snart ha sina begränsningar och svagheter, och då var det bums förbi med kärleken. Ett och annat ungt hjärta »krossades», mitt eget krossades också en gång, men läktes snart igen och återfick sin gamla natur. Man gjorde mig förebråelser, och mest anklagade mig mitt eget samvete, ja, jag plågades och sjönk djupt i min egen aktning. Men alt förgäfves, känslorna läto icke mästra sig, och jag trodde allaredan att det skulle bli omöjligt för mig att någonsin tänka på äktenskap, med en så flyktig natur.

År 1863 inrättades i Jyväskylä stad vårt första seminarium för folkskolelärare och lärarinnor. Och det gick med ens upp för mig att jag här skulle få en tillfredsställande värksamhet, ett mål att lefva för. Jag blef en af seminariets första elever. Hänförd af folkskolans stora tanke, ville jag uppoffra mig helt för den, och det år jag blef denna föresats trogen, var säkert det lyckligaste i mitt lif. Men redan påföljande år svek jag löftet till mig själf, då jag förlofvade mig med min lärare, lektorn i naturvetenskaper Johan Ferdinand Canth. Kort förut hade seminariets direktor yttrat till mig: »Gud har säkert utvalt dig till sitt redskap. Du må lyda honom och blifva lärarinna. Om du gifter dig, skall du aldrig känna dig lycklig, ty du kommer då att bära på en känsla af att ha trotsat hans vilja och gått dina egna vägar.»

Dessa ord glömde jag aldrig. De stämde blott altför väl öfverens med rösten i mitt inre. Alt det onda, som sedan vederfors mig, betraktade jag såsom straff för denna oförlåtliga synd.

Det förestod mig nu att glömma alla mina ideal för att syssla med handarbete, laga mat och ställa om hus och hem, hvilket altsamman var min natur emot. Jag grep mig dock tappert värket an, nekade mig en tid framåt all läsning med undantag af tidningar och sökte att undertrycka saknaden så godt sig göra lät. Ett var mig klart: jag skulle vara min man underdånig. Detta uppfattade jag så radikalt, att jag de första åren aldrig uttalade en egen tanke; min mans vilja var min lag i ordets allra strängaste betydelse. Man kallade mig »hvita plåstret» och tyckte med rätta att jag var en nolla. Synnerligast som

min man ej brydde sig om att rätta sig efter sällskapslivets fordringar i den goda staden, hvaraf många togo anstöt. Så småningom vågade jag likväl senare i viktiga saker komma med en afvikande mening. Denna pröfvades, blef befunnen riktig, och följden var att min man fick en oinskränkt tillit till mitt omdöme, också i saker, som jag egentligen icke förstod någonting af.

I åtta år hade jag försmäktat af brist på andlig näring, då min man åtog sig att redigera en tidning. »Kvinnan är gifven mannen till hjälp.» Nu lade mitt dumma samvete ej mera några hinder i vägen. Jag fick på nytt hängifva mig åt andliga sysselsättningar och gjorde det med lust och glädje. Det var som om jag lefde upp på nytt. Och reformifvern grep mig genast. Jag skref våldsamma artiklar mot brännvinet, och dessa väckte uppmärksamhet på platsen, ty nykterhetsfrågan var då ännu ej satt under debatt i vårt land.

Men o ve! Jag hade glömt att bladets ägare också var ägare af ett bränneri. Han blef mäktad vred och förebrådde mig att jag »brände upp brödet för honom». Då året gått till ända, var min man icke längre redaktör för tidningen, och jag måste vackert vända åter till symaskinen.

Ett par år därefter dagades det igen. En ny tidning, större än den förra, uppsattes, och min man blef en af redaktörerna. Med fördubblad energi grep jag åter till pennan och skref bl. a. några artiklar om kvinnosaken, hvilka dock icke vunno genklang: frågan var för tidigt väkt.

Så besökte den finska teatern vår lilla stad och uppförde bl. a. »Marianne» och »Syr-san». Intrycket var djupt och uppväckte hos mig ett oemotståndligt begär att pröfva mina krafter på det dramatiska området. Naiv som jag var, grep jag utan betänkligheter värdet an och skref »Murto-varkaus» (Inbrottsstölden), en folkpjäs, hvori en ung flicka oskyldigt misstänkes för tjufnad på grund af en eländig trollkarls intriger. Sanningen uppdagas emellertid af en landsstrykare, Hoppulainen, en lustig sälle, lättsinnig och godhjärtad, för resten styckets bästa figur, tagen lifslevande ur verkligheten, sådan som jag fann honom en marknadsdag på Jyväskylä torg.

Då jag hade hunnit ungefär till midten af stycket, dog min man till följd af hjärninflammation. Jag blef enka efter tretton års äktenskap, med sju barn, af hvilka det yngsta föddes nästan sju månader efter min mans död. Min far hade dött några år förut, — min mor lefde ännu, men i ganska små omständigheter. Jag hade ingen att lita till och var dessutom sjuk. Framtiden låg mörk framför mig; jag visste ej hur jag skulle lifnära min stora familj. Min far hade gjort konkurs, men jag beslöt mig för att flytta till Kuopio och börja samma slags handel som han hade drivvit. Jag avslutade »Murto-varkaus», sände den till finska teatern och trodde nu att jag var tvungen att för alltid afstå från literär sysselsättning.

Efter barnets födelse aftogo mina krafter till det yttersta. Lifskampen blef mig för tung, och jag var nära att duka under. Vanvettet närmade sig hotande. Jag greps af en förfärlig själsångest och måste under flere nätter be tjänsteflickan och de älsta barnen vaka öfver mig, ty en ofattbar makt ville våldsamt tvinga mig att dräpa det yngsta barnet. Den gamla personligheten i mig kämpade emellertid af yttersta förmåga och segrade småningom. Sjukdomen kvarlämnade dock en plågsam, årslång nervsvaghet.

Därunder hade finska literatursällskapet tillerkänt mig ett pris för »Murto-varkaus». Stycket uppfördes första gången våren 1882 och gick under mycket bifall sju aftnar å rad (Helsingfors hade vid den tiden omkring samma invånareantal som Bergen nu). Det har sedan uppförts hvarje säsong. Och man uppmuntrade mig att fortsätta. Jag hade under tiden fått min butik i ordning och såg att den gaf mig tid nog öfrig till annan värksamhet. Jag skref därnäst »Roinilan talossa» (I Roinila gård), ett idylliskt sommarstycke med ängar och råmande kor, kärlek, förvecklingar och till slut bröllop. Stycket uppfördes 1883 och mottogs mycket vänligt både af publik och kritik. Det var ingen som hälst tendens i något af dessa stycken. I det hänseendet hade icke ens den mest nogräknade något att anmärka. Dock jo, det fans ju nog några hedervärda fruar, som förfärades öfver det oerhörda lättsinnet hos en mor, en enka med sju barn, som midt under sina allvarliga lifsförhållanden kunde sätta sig ner och skriva teaterstycken. Och likaledes hade några af de mest vaksamma prästerna allaredan i »Murto-varkaus» spårat betänkliga tecken till osedliga och kristendomsfiendliga tendenser, hvarom de då också utgöto sig i några provinsblad.

Vid denna tid läste jag Georg Brandes' »Hovedstrømninger» samt arbeten af Taine, Herbert Spencer, Stuart Mill och Buckle. Och jag kände mig omsider frigjord från de dogmer och fördomar, som hade hållit min själ bunden och belastat mitt samvete med alt möjligt djäfvulstyg. Jag greps på nytt af reformifver och skref »Työmiehen vaimo» (»Arbetarens hustru»), hvori jag skarpt angrep all lagarnas orättfärdighet mot kvinnorna, de orimliga religiösa begreppen, männens dryckenskapslast och lättsinne, kvinnornas dumhet, ytlighet och fördomsfullhet, kort sagdt, alt ondt och vrångt jag visste i världen, — och den tiden kunde jag nästan icke uppdaga något godt i den. Där är en bitter satir i stycket, men det innehåller ingen djupare psykologi och är ej håller i något hänseende konstnärligt moget. Icke desto mindre gjorde det ett mäktigt intryck, då det uppfördes 1885, och höjdes af några till

skyarna, medan andra utgöto sin vredes skålar öfver det. Man skonade mig icke; det haglade med beskyllningar och skymford. Jag framställdes som ateist, — föräldrar förbjödo sina barn att gå i mitt hus, jag miste en hel hop af mina vänner, och det kräfdes öfverhufvud ett visst moraliskt mod hos dem som blefvo kvar att våga kännas vid mig. Men det var naturligtvis icke blott på grund af »Arbetarens hustru». Jag hade skrivit artiklar i samma anda, naturalistiska noveller och därtill förvillat ungdomen genom att läsa upp för den ur Brandes' Hovedstrømninger. Det fans uppenbart icke en värre människa i landet den tiden än undertecknad. Fromma människor uppdiktade och utbredde de orimligaste historier, i tron att de därmed gjorde Gud en välbehaglig gärning, — man beklagade mina stackars barn, som hade ett slikt vidunder till mor, o. s. v. Och själfallet utöfvade alt detta en återvärkan på mig.

Det själstillstånd, hvarur »Arbetarens hustru» hade framgått, var en känsla af lifslust, mod och kraft, hvilket alt dock kanske dolde en sjuklig upphetsning af nervsystemet. Så skedde ett omslag. Hjärnans öfveranstängning, de många våldsamma angreppen på mig och smärtan öfver att mista mina vänner värkade en hög grad af nedstämdhet. Jag måste nu på nytt bära ett oafbrutet själslidande, en känsla af lamhet i hjärnan, som lät mig frukta det värsta. Jag greps af en obeskriflig bitterhet mot mitt land och tänkte starkt på att utvandra.

Men tanken på en mission lefde fortsättningsvis i mig. Jag ville kämpa till det sista för de undertrykta och förorättade. Och så skref jag »Kovan onnen lapsia» (»Olyckans barn»,) en skildring af proletarietets elände, slutande med förtviflan, brott och fängelse. Detta stycke uppfördes blott en enda gång 1888, då det också utkom i tryck. Dess vidare uppförande blef förbjudet, det ansågs för revolutionärt, uppviglande. Därtill kom någonting för mig oväntadt: det tillintetgjordes också af kritiken, icke blott den konservativa, utan också, på få undantag när, af den frisinnade kritiken.

Jag hade altså på ett bedröfligt sätt fått afsked från teatern; min författarevärksamhet ansågs numera knapt på något håll värd någon uppmuntran. För visso fick jag den tiden besanna Renans ord: »Mycket stark och mycket klok må den vara, som af plikt, äregirighet eller ett omildt öde kallas att blanda sig i den stackars mänsklighetens angelägenheter.»

Jag fann nu för godt att hvila mig på mina lagrar en tid — till stor fördel för mitt hem och mina nerver. Det följande året miste jag genom döden två af mina bästa vänner och en högt älskad, fullvuxen dotter. Och nu kände jag mig som förd fram ända till evighetens portar, jag fick en friare, klarare blick på lifvet. Hugg och slag träffade mig icke mera, och icke kände jag mig håller längre kallad att utdela några själf. Jag gick ut ur kampen och blef endast en åskådare. Men därtill kommo de tryckande politiska förhållandena, som läto befara en mörk framtid för vårt folk. Den sista resten af bitterhet försvann, arbetslusten vaknade igen, och jag hade håller icke mera den ringaste lust att lämna mitt fädernesland. Jag skref därnäst »Papin perhe» (»Prästens familj»), en objektivt hållen skildring af söndringen mellan det gamla och det unga släktet. Detta stycke har uppförts i år på finska teatern ett halft dussin gånger förutom i provinserna. Det mottogs med välvilja af kritiken.

Egentligen är jag icke till fredes med någonting af hvad jag hittills skrivit, men hoppas härefter kunna skapa någonting bättre, eftersom jag ju ännu har tretton år igen till mitt sextionde år, d. v. s. den ålder, då alla författare borde »slås i hjäl», som det heter.

Jag kan icke med bestämdhet säga huru ofta mina första stycken äro uppförda, men hvarje år har ett eller annat af dem uppförts i hufvudstaden eller i provinserna, likasom de också ofta anlitas vid sällskapsspektakel. »Arbetarens hustru» uppfördes ett halft dussin gånger på Nya teatern i Stockholm 1886.

Det är för mig likaså svårt att afgöra från hvem af mina föräldrar jag har ärft mina literära intressen. Men jag förmodar att likasom jag har mina anletsdrag och hufvudets form från min far, men ansiktsfärgen från min mor, så äro också mina själsegenskaper arf från bägge, — känslolifvet arf från min mor, förståndslifvet från min far.

Jag ser att jag blifvit mycket vidlyftig. I stället för de korta upplysningar som Ni egentligen bad om, har jag berättat Er en lång historie. Jag förstår det icke riktigt, men jag fick plötsligt lust att för en gångs skull kasta en blick tillbaka öfver hänfarna dagar. Använd däraf hvad Ni har bruk för och förlåt, om jag har tröttat Er för mycket.

Med utmärkt högaktning
Minna Canth.

BARNFLICKAN.

Barnflickan.

— Stig upp, Emmi, hör du inte att frun ringer! Emmi! Voj, voj, den flickan, hvad hon sofver tungt. Emmi! Emmi!

Slutligen fick Silja litet lif i henne. Emmi satte sig upp, mumlade något och gnuggade sig i ögonen. Men förfärligt sömning var hon.

— Hvad är klockan?

— Öfver fyra.

Öfver fyra? — Tre timmar hade hon sofvit; först klockan half två hade hon fått kärnen torkade, ty föregående afton hade det, likasom så ofta förut, varit främmande, och därförinnan hade hon i tvänne nätter fått vaka för Lillis skull, då frun varit på bröllop och barnet ej velat nöjas med sockertotten. Var det underligt om hon var sömning?

Hon var bara tretton år. Och hennes fötter värkte alltid om morgnarna, så att hon knapt kunde stiga på dem. Silja, som sof i samma säng, sade att det var emedan hon växte. De borde koppas, menade Silja, men Emmi fruktade att det skulle göra ondt. De voro ju nog så magra redan, skulle det ännu tagas blod ifrån dem? Medan hon sof värkte de aldrig, men såsnart hon vaknade, började det igen. Fick hon sedan somna, upphörde värken strax.

Äfven nu, där hon satt i sängen, värkte det i dem från knäna och ända ned till hälen. Och hufvudet var så tungt, så tungt, att hon omöjligt orkade lyfta upp det. Skulle hon någonsin i världen bli så lycklig, att hon en enda morgon finge sofva tillräckligt?

Emmi gned sina fötter. Hufvudet tyngde nedåt, så att hakan vidrörde bröstet, och ögonen slötos. Händerna hängde orörliga, hon andades djupt och långsamt. Efter en liten stund föll hon tillbaka mot kudden.

Det ringde ånyo. Silja skuffade henne med armbågen i sidan.

— Det är då märkvärdigt att man inte kan få den tossan att lyda. Upp med dig!

Hon skuffade henne ännu engång med sin hvassa armbåge i bröstet; det gjorde så ondt, att Emmi skrek till.

— Huru många gånger skall man väcka dig, innan du ids stiga upp?

Emmi stapplade upp ur sängen; hon var alldeles yr i hufvudet och höll på att falla omkull.

— Skölj ditt ansikte med kallt vatten, så klarnar du bättre, rådde Silja.

Men Emmi fick ej tid därtill, ty klockan hördes ånyo. Hon fick kjolarna på sig, slätade med båda händerna sitt hår, gned sig i ögonen och skyndade in.

— Jag har ringt tre gånger, sade frun.

Emmi svarade ingenting, utan tog blott Lilli, som låg bredvid modern, i sina armar.

— Ömsa tort på henne och lägg henne i vaggan; hon somnar ändå ej mera här hos mig.

Frun vände sig på andra sidan och slöt ögonen. Vaggan stod i rummet bredvid; dit gick Emmi nu med barnet. Sedan hon lindat det, började hon vagga och sjunga. Någon tanke vaknade alt emellanåt hos henne och afbröt sången.

— Hs .. hss .. s. Aa .. aa .. aa .. a. Somna bort mitt barn, somna. Ro, ro till skären, plocka åt barnet bären — och ... — herreje, hur sömning jag är. — Plocka så mycket som båten bär — Skynda sen hem medan dager är — Silja, den lyckliga människan sofver ännu. — Tre, tre små pepparkorn. Katten blåser i silfverhorn. Hs .. hss .. hss .. s. Aa .. aa .. aa .. aa .. a.

Lilli somnade, och då lade sig också Emmi raklång på golvet invid vaggan. Hon stödde hufvudet mot armen och var inom ett ögonblick försänkt i djup sömn. Hon visste af ingenting, fastän Lilli så godt som

genast vaknade, gned sig om näsan och blickade omkring sig förvånad öfver att ej finna någon i sin närhet. Hon försökte stiga upp, men kunde ej, utan föll på sidan, så att hon fick hufvudet öfver vaggans kant. Nu observerade hon Emmi, blef glad och försökte jollrande att få fatt i henne. Vaggan vickade. Hon föll ut och stötte hufvudet mot meden.

Ett häftigt skrik.

— Gud välsigne!

Emmi blef likblek, då hon såg barnet bredvid sig på golvet. Hon tog hastigt upp Lilli i famnen, vysjade henne, visade ljuset och gungade henne på armarna. Med fasa tänkte hon på att frun hört skriket. I sin nöd glömde hon att taga reda på om barnet hade stött sig, eller om det endast grät af skrämnel.

Frun öppnade dörren. Emmi var nära att svimma, det svartnade för hennes ögon.

— Hvad går åt henne?

— Ingenting.

Emmi visste ej hvad hon svarade. Instinktligt uttalade hon ord, af hvilka hon om möjligt hoppades räddning.

— Hvarför gråter hon då så där? Naturligtvis måste det finnas någon orsak.

Emmi anlidade fåfängt alla medel för att lugna barnet.

— Gif henne åt mig, sade frun. Barnet mitt, mammas egen skatt, hvad fattas dig? Herre gud, hon har ju en bula i pannan!

Hon såg på Emmi, som stod där rådlös.

— Huru har hon fått den här, säg? Är du stum?

— Jag vet inte.

— Du har säkert fält henne. Kanske från vaggan?

Emmi tystnade och såg ned.

— Jaså, du vågar inte mera neka. Hvilket odugligt och vårdslöst stycke du är! Först låter du barnet falla, och så narras du till på köpet. Det var en olycka att jag alls tog dig. Men det säger jag dig att du ej mera nästa år får stanna här. Skaffa dig plats annorstans, hvar hälst du får. Jag för min del bryr mig inte om dig, om jag så aldrig fick någon piga.... Tyst, mitt gull, tyst, mammas eget barn. Nog skall mamma skaffa dig en bättre sköterska till nästa år, gråt inte.

Lilli upphörde att gråta, då hon fick bröstet, och efter en stund smålog hon redan förnöjd, oakadt tårarna ännu glimmade i ögonen.

— Så, min älskling, så, skrattar du redan mot din mamma? Mitt eget barn, är du glad igen? En sådan ful bula du har i pannan.

Lilli grät ej vidare den dagen, hon var glad som förut, kanske till och med gladare. Skrattade åt Emmi, stack fingrarna i hennes mun och ref henne i håret. Emmi torkade med hennes lina hand sina kinder, hvilka hela dagen vättes af tårar, stora som tranbär. Och när hon tänkte på att hon efter sex veckor ej mera skulle få hålla det mjuka, ljufliga barnet i sin famn och kanske icke ens få se mer än en skymt af det i fönstret, där hon eländig och öfvergifven gick förbi på gatan, då följde den ena tåren så hastigt på den andra, att de flöto tillsammans och bildade en liten vattenpuss på bordet.

— Se på det här, se på det här, sade hon åt Lilli, som genast började klotta däri med fingrarna.

På förmiddagen fick frun främmande, doktorinnan Vinter och rektorskan Sivén, båda två fina och förnäma, fastän icke på långt när så fina som vår fru, sade Silja, och detsamma tänkte äfven Emmi för sig själf.

När Silja förde in kaffe, bad frun henne säga till Emmi att hämta in Lilli för att visas åt de främmande. Emmi klädde på henne den allra vackraste mössa hon hade och satte för henne en splitter ny haklapp. Hon såg så söt ut med dem, att Emmi först måste be Silja komma och se på henne, innan hon fördes in.

Fruarna gåfvo sin förtjusning luft, så fort Emmi med barnet uppenbarade sig i dörren.

— O, så söt!

Och så täflade de om att taga Lilli i famnen, kyste och kramade henne och skrattade.

— Så söt, så söt!

Emmi stod ett stycke ifrån och smålog. Hon viste ej rätt hvad det var, detta »så söt, så söt,» men slöt af alt att det måtte betyda någonting utomordentligt godt.

Hastigt blefvo de dock allvarsamma. Frun berättade någonting — hvad kunde det vara? Emmi förstod ingenting, emedan det sades på svenska. Emellertid gissade hon hvad det var, då hon såg deras ansikten antaga ett förfäradt uttryck.

— Herre gud, herre gud, nej, men tänk, stakkars barn! sade de.

Tre par ögon riktades först ytterst medlidsamt mot blånaden i Lillis panna och sedan fulla af fasa mot Emmi.

— Ett sådant stycke!

Emmi såg på mattan, på golvet och väntade att från taket någonting skulle falla ned på hennes hufvud för att krossa henne med ett enda slag, eller slunga henne djupt under jorden. Ty säkert fans ej i hela världen någon så brottslig varelse som hon. Utan att våga lyfta upp sina ögon, viste och kände hon det till och med i fingerspetsarna och tårna att de alla sågo på henne, dessa fina, förnäma fruar, som själfva aldrig begingo något misstag. Huru skulle det ens hafva varit möjligt, de, som voro så utomordentligt kloka och stodo så högt öfver andra vanliga människor.

— Nu får du föra bort Lilli, hörde hon frun säga.

Emmis händer hade plötsligt blifvit så slappa, att hon fruktade att fälla barnet, om hon nu tog det i famnen.

— Hör du?

— Där ser ni nu hurudan hon är, sade frun åter på svenska.

Emmi kunde med möda taga de få stegen till fruns stol. Endast hoppet att åter komma ur deras åsyn bort till barnkammaren gaf henne krafter härtill. Eller kanske var det af gammal vana som armarna åter lydde och fullgjorde sin skyldighet likasom förr.

Hon lade Lilli i vaggan, satte sig själf på pallen bredvid och visade henne leksaker. Men Lilli lyfte upp bägge benen och fattade i fötterna med sina händer. Detta tyckte hon var en så rolig lek, att hon skrattade högt. Emmi skulle också skrattat, om hon icke varit så sorgsen och haft en sådan kväfvande känsla i strupen.

Hon förundrade sig där hon satt öfver att hon i morse icke påmint sig ett medel mot sömnen, som hon ofta begagnat sig af, nämligen att med en nål sticka och skrapa sina armar. Därpå hade nu uppstått hela denna stora, ohjälpliga olycka, som skulle ödelägga hela hennes lif.

Sent om aftonen, då alla andra redan lagt sig till hvila, gick Emmi ut på gården. Det var mörkt och tyst, men himmeln ofvanför var stjärnklar. Hon satte sig på nedersta trappsteget för att tänka öfver sin nuvarande belägenhet och sin framtid. Inte blef den ljusare af att hon tänkte därpå, tvärtom syntes den henne endast mörkare, och hvart hon än såg omkring sig, var det skumt och svart som natten.

Hon lämnade sina egna bekymmer och såg upp mot det höga blå, där himlaljusen brunno så klart. Hvilka voro väl de lyckliga, som fingo vistas däruppe bland dem? Och hvilka af alla dem som nu lefde skulle få komma dit? Månne någon enda piga? Men helt säkert alt herrskap. Naturligtvis, de voro ju redan här nere så mycket bättre än andra. Hon undrade om det var människorna eller änglarna, som brukade tända de där ljusen om kvällarna. Eller blefvo människorna änglar, då de kommo dit upp? Och små barn, som dogo tidigt, hvem månne vaggade och skötte dem? Eller kanske behöfde de ingen vård i himmeln?

Silja öppnade dörren och ropade henne in.

— Hvad i världen sitter du därute i kölden för?

— Hör på, Silja, sade Emmi, då hon klädde af sig, hvarför äro vi pigor så dåliga?

— Vet du inte det?

— Nej.

— Därför att vi måste vaka så mycket. Vi hinna synda dubbelt mera än andra. Ser du, för herrskapet, som soffer ända till klockan åtta eller tio, blir mången synd ogjord.

Kanske var det så. Om hon till exempel fått sofva längre på morgonen, hade Lilli icke genom hennes förvållande fallit ur vaggan.

Tredje legodagen inträffade följande söndag. Emmi fick sin orlofsedel med tillsägelse att gå till kyrkbacken.

Där var ofantligt mycket folk, både sådana som ville städsla tjänare och sådana som sökte tjänst. De stodo i stora flockar och tyktes alla ha vänner och bekanta, med hvilka de likasom slutit förbund.

Emmi kände sig så öfvergifven och ensam. Hvem skulle vilja ha henne i sin tjänst, liten och oansenlig som hon var?

Hon stod vid kyrkväggen med sin orlofsedel och väntade. Husbönder och värdinnor gingo i kors och tvärs förbi, men ingen såg ens på henne.

Icke långt ifrån henne sutto några unga karlar på kyrktrappan.

— Hör du flicka, kom hit, ropade en af dem till henne.

De andra skrattade och hviskade sins emellan.

— Kom nu bara, seså, hvad funderar du på? Kom och sätt dig här med oss.

Emmi rodnade och gick litet längre bort. I detsamma mötte hon en herre och en fru. Kanske var det ändå inte riktigt herrskap, eftersom frun hade duk på hufvudet och herrns kläder voro mycket slitna.

— Men den där, sade herrn, pekande med sin käpp på Emmi. Hon kan väl inte ha stora anspråk. Eller huru?

— Jag är nöjd med hvad herrskapet vill ge, svarade Emmi sakta.

Ett svagt hopp vaknade inom henne.

— Hvad gör man med en sådan? Månne hon ens orkar bära en vattenså?

— Det kan jag nog.

— Och kan du tvätta byke?

— Nog har jag gjort det också.

— Vi taga henne; hon ser hygglig och stillsam ut, sade herrn.

Men frun tvekade ännu.

— Kanske är hon sjuklig, eftersom hon är så mager.

Emmi tänkte på sina fötter, men vågade ingenting säga af fruktan att herrskapet då genast skulle kassera henne.

— Är du sjuklig? frågade herrn, betraktande orlofsedeln, som han tagit ur Emmis hand.

— Nej, hviskade Emmi.

Hon beslöt inom sig att aldrig beklaga sig, om än hennes fötter värkte huru mycket som helst.

Herrn stoppade orlofsedeln i sin ficka, gaf henne två mark i städsel, och därmed var saken uppgjord.

— Du kommer allhålgonakväll till Karvonens gård och frågar efter herrskapet Hartonen, sade frun. Men redan allhålgonakväll.

Emmi gick hem.

— Till ett dåligt ställe kom du, sade Silja, som kände detta herrskap. Ett fattigt och tarfligt hus, och frun är ett sådant utskott, att en tjänare aldrig stannar hos henne ett helt år. Hon mäter ut maten med mått och det mycket knapt till.

Emmi rodnade häftigt, men fann sig i detsamma och svarade:

— Huru skulle de goda ställena förslå åt alla? Några få nöja sig med de sämre och tacka sin lycka att de ej behöfva gå ut och tigga.

Hon tog Lilli i famnen och trykte sitt ansikte mot barnets mjuka kropp. Lilli fattade med båda händerna i hennes hår och jollrade »tä tä tä tä».

BORT FRÅN HEMMET.

Bort från hemmet.

Fanny kom hem från fortbildningslärovärdet. Hon lade böckerna och ett par häften ifrån sig på bordet i tamburen och tog af sig ytterplaggen.

Man höll på att städa i salen. Modern stökade där tillsammans med tjänsteflickan. Genom den öppna dörren tittade Fanny ett ögonblick in och undrade för sig själf, hvarför man just så här vid middagstiden hade tagit itu med ett dylikt arbete. Det var väl af någon särskild orsak.

Hon brydde sig ej om att fråga, utan tog sina böcker och ämnade just gå in i sitt eget lilla rum till vänster om tamburen, då modern i detsamma upptäckte henne.

— Hör du, Vanny!

Fanny stannade.

— Det kommer främmande i eftermiddag. Kan du gissa hvem? Nå kom nu hit närmare. Inte orkar jag skrika ända dit. Gissa nu.

— Jag kan inte.

— Försök, försök!

— Det kommer en fästman åt er, sade Rika skrattande.

Fanny såg på henne med besvärad min.

— Ja, ja, det är sant.

Moderns ögon lyste af stolthet.

— Ja visst, hvad är det du ser ynkelig ut för; friare kommer det i kväll och riktiga doktorer på köpet. Gissar du inte ens nu? Nå du är då en —! Doktor Sprooper kommer hit. Ja hvad säger du till det? Det var fasligt hvad hon ser bortkommen ut. Jo, jo — våran Vanny blir doktorinna, hon. Doktorinna Sprooper.

— Doktor Broberg! utropade Fanny förvånad. Kommer doktor Broberg hit? Huru vet mor det? frågade Fanny på finska.

— Alltid går du på med din finska och kallar mig »äiti», fast jag tusen gånger sagt dig att vi äro bättre folk och inte pigor och drängar. — Huru jag vet? — hon afbröt sig och steg litet bakåt för att se om det hade lyckats henne att få gardinerna lagda i likadana veck som de, hvilka syntes i kommerserådets fönster på andra sidan gatan.

— Ja, huru jag vet. Doktorn sade det själf åt pappa, när pappa träffade honom hos Vellmans herrskap.

Fannys hjärta krympte ihop.

— Bad pappa honom komma?

— Jo, så brukar man.

— Men hvarför? Ack hvarför?

— Så du bråkar! Pappa, skall jag säga dig, är handelsman och inte någon hökare bakom disken och

kan be en doktor till sig precis lika bra som Vellmans.

— Men han är ju inte alls bekant och har aldrig varit hos oss.

— Hvad gör det. Han kommer nu första gången. Du säger att han inte är bekant. Nå pappa har ju sett honom hos Vellmans i går. Hörde du inte?

— Första gången hade han bort komma själf, objuden.

— Prata inte råsk. Om pappa inte ber honom, kommer han naturligtvis inte. Där ser du nu Rika, sade modern på finska, vänd till pigan, hvad sade jag? Inte är det häller henne i smaken. En märkvärdig flicka, hon förstår inte sitt eget bästa.

— Ni är ju riktigt fjollig, fröken Vanny, sade Rika och skrattade, där hon låg på alla fyra vid kakelugnen och torkade golvet. Er pappa skaffar er friare, och ni —

Fanny hörde inte mera, ty hon skyndade bort i sitt rum.

Det ville alls inte gå att läsa den dagen. Tre, fyra gånger gick hon igenom samma sida utan att förstå hvad den innehöll.

Slutligen fälde hon boken i sin famn och lät blicken glida ut genom fönstret. Man forslade varor till gården, fadern stod i magasinisdörren och tog emot dem. Karlarna krökte sig djupt under de tunga mjölsäckarna.

Fanny kände en svidande smärta i bröstet, samma känsla, hvilken redan i barndomen kommit henne att vrida sig likt en mask på metkroken. Redan på första klassen, då hon observerade att kamraterna i hemlighet fnittrade åt moderns fasliga svenska eller gjorde narr af hennes löjligt utstofferade klädningar.

Modern kom in, svettig af det myckna bråket.

— Klockan är sju. Skall du inte börja laga dig i ordning? Tag den vackra ljusröda klädningen.

— Inte så här hemma, mamma.

— Visst skall du sätta den på dig.

— En sådan dräkt bär man blott på danser eller andra större tillställningar.

— Alltid är du sådan. Om jag säger något, så visst är du alltid färdig att gråla emot.

— Snälla mamma —

— Hit kommer mycket främmande, fabrikör Vellmans herrskap och handelsman Ahlholms och målar Saxmans och guldsmed Lindemans. Det blir tillräckligt stor tillställning skall jag tala om. Så kommer det ännu många andra.

— Ja, mamma räknade upp dem vid bordet, afbröt Fanny. Men min gråa klädning vore ändå lämpligare; den är inte så utstyrd och garnerad.

— Det gör ingenting. Rimsorna och grannlåterna göra den bara fin. När pappa vill visa sin dotter åt en doktor, så måste hon göra sig vacker, det hjälper inte. Och din nya brosch och guldkeden skall du också taga på dig. — Seså, skynda dig nu, de komma strax.

Hon slöt dörren och gick bort lika snabbt som hon kommit.

En djup suck bröt sig väg ur Fannys bröst. Hon lutade sig öfver bordet, stödde hufvudet mot armen och brast i gråt.

Men det var icke alls klokt. Saken gjordes icke därigenom bättre, ögonen blefvo endast svullna och röda. I detsamma hörde hon också till sin förskräckelse främmande komma in i tamburen. Hastigt sprang hon till tvättfatet, sköljde sitt ansikte med kallt vatten och bytte sedan om dräkt, såsom modern bestämt.

I salen voro redan en hel mängd gäster församlade, då hon steg in. Fru Ahlholm satt i soffan, vid och bred i full paryr: på hufvudet en hvit mössa, från hvilken breda sidenband hängde ned på axlarna, i öronen guldringar med långa hängen, hvilka prydligt svängde och dinglade på halsen hvar gång hon vände på hufvudet. För öfrigt skedde detta idkeligen, antagligen af den orsak, att hon ville hålla dem i jämn rörelse, ty de hade måhända eljes icke blifvit tillräckligt observerade.

Fru Ahlholm var utan tvifvel den mest framstående personen i sällskapet, det såg man genast vid första ögonkastet af hennes pretentiösa min och den belåtna själfmedvetenhet, hvarmed hon blickade omkring sig. Och lika anspråksfullt var alt, som tillhörde henne. Till exempel den grå, af silkesblandadt ylletyg gjorda klädningen och den svarta spetsjalen på hennes axlar, huru yfdes icke de och breddes ut sig alldeles som om de velat säga: se på oss! — hvad äro ni andra i bredd med oss!

Hon var ett fetlagdt, undersätsigt fruntimmer, på några och fyratio år, mängden lik, hvarken ful eller vacker. Nu, då hon blifvit gammal, var hyn brunrasmig, men såsom ung hade hon kanske varit hvithylt, då håret ännu var linfärgadt. Af samma färg tyktes äfven den glesa, rakt utskjutande ögonhårsstubben vara, så mycket man kunde urskilja af densamma. De utstående, runda, blekblå ögonen lyste af själfmedvetenhet, och munnen var beständigt dragen till ett belåtet leende, så att de små tänderna blänkte fram, och till och med tandköttet syntes, isynnerhet på sidorna. På ena kinden satt ett födelsemärke eller en vårta, med några långa hårstrån ytterst, och just på det ställe, hvilket sköt ut i en rundel, då munnen drogs till skratt. Annars, som sagdt, var hon mängden lik, hvarken ful eller vacker.

Fru Saxman, målarens hustru, satt blek och mager närmast henne; hon petade idkeligen med ena handens pekfinger om sina läppar och hörde kutryggig och aktningsfullt uppmärksam på fru Ahlholms prat, hvilket hon alt emellanåt interfolierade med små bifallande ljud. Någon motsatt åsikt uttryckte hon aldrig ens för unders skull, och många ord var det för öfrigt inte häller som hon i en följd vågade komma fram med.

I stället försökte ett yngre fruntimmer, som satt på andra sidan, midtemot soffan, att alt emellanåt få ordet, fastän fru Ahlholm omintetgjorde alla dylika ansträngningar, i det hon höjde rösten ännu mera och gaf ökad eftertryck åt sina ord. Det var fru Lindeman, hvilken allmänt benämndes »kalendern», af orsak att hon på det allra noggrannaste kände till alla människors förhållanden, ja mycket bättre än de själfva. Hon hade ett märkvärdigt godt minne. Hon kom precis ihåg huru många klädningar, hattar, tröjor och andra klädespersedlar hvar och en af hennes bekanta ägde. Dessutom kunde hon på pennin säga huru mycket de kostat, när de voro gjorda, hvilken sömmerska som sytt dem, från hvilken bod tyget var köpt och dussintals andra omständigheter, hvilka stodo i någon som hälst gemenskap med denna viktiga sak.

Med lika skarp iakttagelseförmåga utletade hon äfven människornas minsta svagheter, drog fram dem, förstörde och färglade dem med sådan konstfärdighet, att af den stackare, hvilken råkade vara föremål därför, slutligen ej syntes något annat än dessa hans dåliga sidor.

Och ingen kände så väl till stadens skvallerhistorier som fru Lindeman, hvilken riktigt njöt, när hon fick berättas dem. Och åhörarna njöto välförståendes också. Hvad är för oss, låga, jordiska varelser angenämare, än att höra andra klandras och smädas!

Fru Ahlholm hade kort före Fannys inträde skrutit med sin son, Alfred, hvilken med stort besvär, sedan han suttit två år på hvarje klass, klättrat upp ända till fjärde klassen i lyceet.

— Guvernörens son och han äro nu så ovanligt goda vänner. Hvarenda dag går han hos Alfred.

— Har ni hört hvad guvernörskan sagt? — försökte fru Lindeman inflicka.

Men fru Ahlholm höjde rösten:

— Och här om sistens, då han var sjuk, så skickade han genast efter Alfred för att komma och leka med sig — Plewna, eller hvad de må ha spelat.

— Hvad guvernörskan sagt — bjöd fru Lindeman åter till att kila in.

Fru Ahlholm höjde rösten ännu mera.

— Och där måste gossen sedan bli hela dagen, ända till kvällen. Han fick till och med äta vid samma bord som guvernören själf; guvernörskan hade presenterat honom, och så hade de placerat honom vid guvernörens sida.

Fru Lindeman drog häftigt sin stol åt sidan, närmare de andra fruarna, och började hviska till dem:

— Den låter då aldrig någon annan säga ett ord. — Om Fellmans bjudning, vet ni, hade guvernörskan sagt att det inte var fint alls, rysligt mycket mat, men alt illa tillredt. Husan var hos oss och berättade om det. — Se, där kommer ju Fanny. — Hon sänkte rösten. — Nå, nog är hon nu pyntad och utstyrd. Gubben Penttinen lär ha bjudit hit doktor Broberg — eller Sprooper som värdinnan i det här huset säger, hi, hi, hi, — han hoppas nämligen få honom till måg. Men jag tror att det är fåfängt. — God afton, god afton, fröken Fanny! Ni blir bara vackrare dag för dag.

— Jag har ej sett Fanny på lång tid, sade fru Ahlholm, nog skulle det ju passa att någon gång sticka

sig in äfven hos oss, fast vi inte ha några döttrar. Men det fins ju i stället söner, och gossarna äro i alla fall salt i gröten, inte sant? Nå, medge du bara, äro de kanhända inte salt i gröten?

Hon skrattade bredt, de andra fnissade också, och slutligen uppstod en formlig skrattkör, i hvilken pappa och mamma äfven instämde.

Fanny drog sig förlägen till en knut.

— Inte kan hon kurtisera alls, den där Vanny, började fru Penttinen utan att fästa afseende vid Fannys bedjande ögonkast, nog blir hon ännu gammalpiga.

— Gammalpiga! ropade gästerna med en mun. Inte låta herrarna en sådan flicka bli gammalpiga.

Modern myste förnöjd; denna motsägelse hade hon just sökt få fram. Men Fanny varseblef huru fru Lindeman med armbågen knykte i sin granne och lutade sig för att hviska något till henne. Grannen skrattade åt detta, berättade samma sak åt sin sidokamrat, och andra, som sutto i närheten, böjde sig äfven fram för att höra. Alla fnissade, och af de förstulna ögonkast, hvilka de alt emellanåt riktade på modern, märkte Fanny mycket väl att de hade roligt på dennas bekostnad.

Dessvärre märkte modern ingenting.

— Besynnerligt att inte Vellmans herrskap ännu kommer och doktor Sprooper inte håller.

Munterheten steg rundtomkring fru Lindeman. Men modern såg blott på dem helt oskyldigt och fortsatte:

— Här få vi nu sitta och sitta med torra munnar.

— Bry er för all del inte om det, fru Penttinen. Nog orka vi alltid vänta så länge tils doktor Sprooper kommer.

Fru Lindeman sade det mycket allvarsamt, men de andra hade svårt att hålla sig för skratt.

På klaffen varseblef Fanny till sin förskräkelse brännvinskarafinen och två glas. Ämnade de åter börja tillställningen med att bjuda omkring brännvinssupar?

Hon ämnade gå till fadern, taga honom afsides och tala med honom därom, men just i detsamma inträdde såväl herrskapet Fellman som doktor Broberg i tamburen, och föräldrarna skyndade hvardera att taga emot dem.

Med hjärtat i halsgropen väntade Fanny tils de nyanlända välkomnats. Därefter skyndade hon till fadern och tog honom i armen.

— Pappa, snälla pappa, inte brännvin. Ingenstans bjuder man sådant, aldrig hos herrskap. Pappa skall inte göra det, hviskade hon helt sakta på finska, hvilket språk fadern tålte bättre än modern, på grund af att han ej begrep ett ord svenska.

Hon hade tårar i ögonen, och händerna darrade.

Men Penttinen såg med välbehag på sin dotter, hvilken stod vid hans sida, skär och fager som en ros.

— Var tyst, liksom jag inte skulle begripa den saken.

— Tro mig, pappa...

— Nåja, naturligtvis bjuds det inte åt dig eller andra unga flickor, det förstås.

— Och inte åt herrarna håller, snälla, gulle pappa — bjud inte —

— Gå nu din väg och låt mig sköta den här saken själf.

Penttinen tog brickan och slog båda glasen fulla.

Fanny gick tillbaka till sin stol.

Från en vrå såg hon sedan huru fadern gick till hvar och en med sin bricka, trugade och tvang dem att smaka och om möjligt dricka till botten.

— Ingen får komma och säga att det hos oss är långt emellan suparna, demonstrerade han, eller att vi inte traktera våra gäster, då vi engång bjudit dem på kalas.

Nu närmade han sig doktor Broberg. Fanny vågade knappast följa honom längre. Hon gjorde det dock, hörde och betraktade andlöst hvad där sades och gjordes.

Broberg smålog, drog i sina mustascher och skakade på hufvudet.

— Seså, ta på nu bara, inte ser Fanny det, och om hon också ser, så är det ju inte desto farligare. Vi ska suppa tillsammans, jag tar det andra glaset. Nå kippis nu, vi ska dricka svärsonens skål.

— Nej, nej, tackar så mycket, jag dricker inte brännvin, afvärjde Broberg och drog sig tillbaka.

— Nå hvad krusar ni nu där onödigtvis.

— Nej tack, värkligen inte.

Och därmed måste Penttinen slutligen lämna honom.

Men han kom tillbaka, såsnart han fått alla de öfriga att inmundiga suparna, blinkade hemlighetsfullt med ögonen och knykte Broberg i rockuppslaget.

— Gå ni bara bort och sätt er bredvid Fanny, det går nog an.

Fanny hörde detta. Hon härdade icke längre ut, steg upp och ämnade bege sig till sitt rum.

— Fanny, Fanny, hvart går du? ropade Penttinen. Kom hit först.

Fanny måste stanna.

— Hit, hit —

Fadern tog henne vid handen och drog henne närmare.

— Kom hit och språka med doktor Broberg.

Fanny måste lyda. Hon skulle hälst flytt bort, ut på gatan och sedan längs landsvägen ut från staden, så långt hemifrån som möjligt, för att icke mera på hela kvällen behöfva visa sitt ansikte för någon människa. Men hon förmådde ej. Hon var alldeles afdömd, såsom en dödsdömd, hvilken icke mera hoppas på räddning. Döden hade dock varit lätt i jämförelse med denna skam.

— Se nu, huru hon är blyg, forsatte Penttinen. Alldeles som om det kantänka inte vore i smaken. Men sådana äro de flickorna.

Han skrattade spetsfundigt, lämnade dem på tumanhand och vände sig till andra.

Viljelöst och utan att veta hvad hon gjorde hade Fanny sjunkit ned på en stol. Broberg stod framför henne, smålog förläget och strök sina mustascher. Fanny vågade icke lyfta sina ögon från golvet. Hennes blick fäste sig vid Brobergs stöfvspets och stannade där som fastnitad, oaktadt föremålet icke egentligen erbjöd någonting särskildt betraktansvärdt. Det var en alldeles vanlig, blankad stöfvspets, kanske något spetsigare än faderns, och kanske blankare också.

— Fröken Penttinen går i fortbildningslärovärket, eller huru? yttrade Broberg för att börja ett samtal.

— Ja, hviskade Fanny så sakta att det knappast hördes och lutade hufvudet ännu djupare ned.

— Där lär finnas många elever.

— Ja.

— Slutar ni kanske redan i vår?

— Ja.

— Just när jag kommer dit såsom lärare.

Fanny glömde sig och såg hastigt upp. Skulle doktor Broberg komma till fortbildningslärovärket nästa år? Det hade hon ej ens hört om.

— Nämligen i historie och geografi.

I hennes ämnen! Fannys hufvud sjönk åter ned, och ögonen fästes ånyo vid stöfvspetsen.

Hvarför hade de honom icke redan i år. Då skulle han säkert fått andra tankar om henne än nu. Fanny viste att lärarena tyckte om henne. Genom flit och förmåga hade hon vunnit allas bevägenhet. Och där var hon alltid fri och liflig, då hon icke, liksom hemma, behöfde skämmas för någonting eller beständigt darra för sådant, som hon icke rådde för och hvilket hon icke kunde hjälpa med bästa vilja i världen.

— Ni spelar säkert, fröken, eftersom här finnes piano?

— Ja.

— Skulle ni inte vilja låta oss höra någonting?

Fanny steg upp och gick tvärs öfver salen till pianot.

Två ofantliga brickor cirkulerade bland gästerna. På den ena bjöds kaffe, på den andra bakværk, åtminstone sex, sju olika sorter.

Kaffe ännu vid denna tid! hviskade fru Lindeman till sina grannar. Inte har den Penttiskan reda på seder och bruk mera än hennes man. Alla möjliga bli också nuförtiden handelsmän. Dräng var Penttinen i början, när han kom hit till staden, det kommer jag utmärkt väl ihåg, och frun var piga, fastän de nu äro så uppblåsta att de knappast rymmas i sina skinn. Men det är en gammal sanning: när katten blir björn, då är han först en riktig matador.

Hon måste afbryta sig, ty brickan kom just fram till henne. Det var göra med att få klart för sig alla de olika brödslagen, så att för all del ingen sort af misstag skulle undgå henne. Hon samlade famnen full af bakværk med ena handen, medan hon i den andra höll den fyllda kaffekoppen. Men likafullt kastade hon en lysten blick efter brickan, då den fördes bort, osäker om huruvida hon väckligen fått af alla sorter, eller om kanske någon i alla fall blifvit glömd.

— Nog skulle de pösa, om de finge Fanny gift med doktor Broberg. Men däraf blir intet, det säger jag. Det vågar jag slå vad om. Hur skulle han vilja blifva släkt med sådant obildadt folk! Öfver sin köpmansvärdighet stoltsera de och tro att ingen här är deras gelike. Pyh! en köpman, liksom det vore hela världen! Konkurs göra de förr eller senare hvarenda en. Där är sen hela den härligheten.

Hon afbröt sig, då hon stoppade en stor, i kaffekoppen blött hvetebrödsbit i munnen. Den hann hon knappast ordentligt svälja, innan hon redan fortsatte:

— Och inte tycker jag för min del att den där Fanny är något så särskildt, hon får ju knappast ordet ur munnen. Och hemma hörs hon inte uträtta det bittersta. Sitter bara med boken i handen — hyh — hvad har man för nytta af ett sådant beläte? Ingalunda vill någon, som riktigt begriper sig på saken, ha henne till hustru.

På samma sätt gick det vidare. Den andra behöfde blott höra på och bifalla.

— Jaså, Fanny ämnar börja spela? myste fru Ahlholm. Jag undrade just hvarför hon så hastigt lämnade doktor Broberg.

— Ja, hvarför pratade hon nu inte med Sprooper, sade fru Penttinen, nog skulle hon ju hunnit spela litet senare.

— Fanny, kom hit! ropade fru Ahlholm, vi ha någonting att säga dig, din mamma och jag.

Fanny kom. Fru Ahlholm böjde sig öfver bordet och hviskade så att alla hörde:

— Lämna du spelningen till litet senare och gå och tala med doktor Broberg igen. Inte vet du när du en annan gång träffar honom.

Hon drog sig tillbaka, skrattade och blinkade hemlighetsfullt med ögonen. De andra fruarna logo förnöjdt, och af deras uppsyn märktes att de nog förstodo hvad fru Ahlholm åsyftade och att de af fullaste hjärta instämde.

Men Fanny rodnade och blef så förlägen, att hon icke viste hvad hon skulle göra.

— Ja, samma jag säger, blandade sig modern i samtalet. Doktor Sprooper vill nog gärna prata med dig.

— Han bad mig just spela! fick Fanny fram.

— Jaså, bad han? Nå det var en annan sak, nog måste du ju spela då, eftersom han bedt. Och spela nu riktigt vackert, ropade modern efter henne.

Hon spelade utantill några mindre stycken, hvilka ingen hörde på. Doktor Broberg försökte till en början göra det, men han måste snart afstå, ty samtalet, gick så länge musiken varade, i ett enda högljudt sorl, hvilket öfverröstade den fullkomligt. Först när musiken upphörde, tystnade äfven sorlet för ett ögonblick, och alla vände sig till Fanny för att tacka henne.

Fru Ahlholm vinkade henne till sig.

— Ser du nu — herrarna sitta redan omkring toddybordet, och inte lära de bege sig därifrån i hast. Hvad var det jag sade nyss? Du skulle bara ha trott mig.

Fanny smålog tvunget. Detta skulle naturligtvis föreställa skämt, man måste väl då småle. Och på det sättet slapp man åtminstone att svara.

Hon ämnade draga sig åt sidan, men fru Ahlholm höll henne tillbaka.

— Sitt här. Gå inte bort. Hvarför skulle inte ungdomen ibland kunna sitta med de gamla, synnerligast då andra unga ej finnas till hands.

Där måste Fanny sedan sitta och höra på deras prat. Naturligtvis hade hon bort deltaga i samtalet, men, oakadt alla ansträngningar, kunde hon ej hitta på någonting att säga.

För öfrigt var det omöjligt att länge orka följa med deras prat. Hon försjönk småningom i sina egna tankar.

Hon hade engång träffat doktor Broberg på skrinnskobanan. De hade blifvit presenterade för hvarandra och skrunnit tillsammans en stund. Då hade Fanny känt sig friare och gladare än någonsin förr. Också efteråt hade hon gärna erinrat sig detta ögonblick. Men nu, härefter —?

O, om hon blott kunde glömma alt, begrafva sig i sina böcker och icke bry sig om någonting annat.

Den kvällen samtalade hon icke vidare med doktor Broberg. Men då gästerna begåfvo sig bort, uppmanade fadern denne att besöka huset och bekräftade uppmaningen med en förstulen blinkning. Fanny stod där bredvid, hörde och uppfattade alt, fastän hon icke lyfte sin blick från golfvet.

Inom sig beslöt hon ställa så till, att doktor Broberg aldrig mera skulle träffa henne, ej ens på gatan — hon skulle nog kunna undvika alla tillfälliga möten.

Knappast hade en vecka gått, förrän Penttinen berättade att han ånyo bjudit doktor Broberg till dem. Denne kom dock ej, utan föregaf hinder.

Fanny begrep nog den egentliga orsaken härtill och bönföll hos fadern att han icke någonsin mera skulle förnya inbjudningen.

— Jag kommer inte in, pappa, då här äro ungherrar, jag kommer bestämdt icke in. Jag skäms så förfärligt, när pappa alltid talar på det där sättet.

— Kantänka nu! Jag skulle kanske inte få skaffa man åt min dotter.

— Jag bryr mig inte om man. Jag gifter mig aldrig.

— I det fallet gifter jag bort dig med våld. — Du skulle kantänka inte gifta dig! Alt skall man höra. Men så säga ju flickorna alltid. Och ändå vilja de så gärna.

— Det säger jag att inte blir du någon gammalpiga, föll modern ifrigt in.

— Om pappa hälst skulle lofva att aldrig mera bjuda doktor Broberg hit. Lofvar pappa?

— Nej, det gör jag visst inte.

— Snälla pappa —! Inte lönar det sig ju i alla fall. Han bryr sig inte om mig — och jag bryr mig inte om honom.

— Visst bryr han sig om dig, det skall du få se. Och du skulle inte bry dig om honom? Om en doktor! Väntar du kanske på en grefve?

— Ja, samma jag säger, blandade sig modern i samtalet, kanske du väntar på en grefve!

— Jag väntar hvarken på en grefve eller på någon annan. Nog kan jag ju försörja mig själf, så snart jag slutat fortbildningsläroväcket. Jag blir lärarinna.

— Och gammalpiga! — Nej Vanny, däraf blir intet sålänge jag har någonting att säga, invände modern. Vi ha inte kostat på dig och skolat dig för att du skall gå och bli gammalpiga. Hyi!

Hvarken Fannys böner eller tårar hjälpte. Såsnart Penttinen träffade doktor Broberg, bad han honom alltid besöka dem. »Fanny har så ledsamt efter er», tillade han dessutom ibland.

Men då han berättade därom hemma, blef det riktigt galet. Fanny grät hvarje dag i en hel veckas tid och hvarken åt eller talade.

— Du är då en riktig fjolla, sade modern.

Fanny svarade icke ett ord, utan grät ännu häftigare. Fru Penttinen blef redan ängslig för huru det slutligen skulle gå med dottern, då hon icke fick henne lugnad.

— Hvarför talade du om det för henne, grälade hon på mannen. Hon gråter sig ju blind.

Slutligen upphörde dock Fannys tårar, och då hon äfven eljes föreföll lugn och stillsam, trodde föräldrarna att hon glömt hela saken. De märkte icke den fasta beslutsamhet, hvilken nu i stället för den forna skyggheten afspeglade sig i hennes anletsdrag.

Men de skulle innan kort få erfara den.

Vårterminen led mot sitt slut, då Fanny en dag berättade att hon antagit tjänst såsom folkskollärarynna i Pöllismäki, långt borta i norr. På fortbildningsläroverket hade läraren frågat om någon af kandidaterna hade lust att bege sig dit. Lönen vore liten, endast sexhundra mark, och dessutom låg skolan flere mil från kyrkbyn i nordostligaste hörnet af socknen, hvarför där antagligen skulle komma att blifva något ensligt och ledsamt.

Fanny var ej rädd härför. Ensamheten var frihet, och ur ödemarken hägrade mot henne skog och sjö, blomstrande ängar, solsken och fågelsång; just dit längtade hon. Och hon anmälde sig för tjänsten.

Kamraterna förvånades.

— Hvad tänker du på, Fanny? Nog yppa sig ännu bättre ställen. När man är ung, begrafvar man sig inte i vildmarken. Du är ju alldeles tokig.

Men Fanny stod vid sitt beslut, och tjänsten gafs åt henne.

Först när saken var definitivt afgjord, talade hon om det hemma. Modern slog ihop händerna och satte sig. Fadern blef stående med öppen mun och kunde först ingenting säga, utan stirrade blott på modern.

— Folkskollärarynna i Pöllismäki! ropade modern slutligen. Aldrig i världen!

— Jo visst.

— Tror du att vi äro så fattiga att vi ej skulle ha råd att hålla dig hemma? sade fadern, såsnart han litet hämtat sig från sin första häpnad.

— Inte är det därför.

— Men hvarför då?

Fanny svarade icke strax.

— Säg hvarför?

— Därför att jag vill bli lärarinna.

— Nog får du väl plats här i staden, blott du väntar litet. Här finnas ju så många skolor.

— Här vill jag inte bli. Jag far hellre till landet eller någon annorstans.

— Hon vill bort hemifrån, sade modern och såg på fadern.

— Har du det kanske inte bra här hos dina föräldrar? frågade fadern. Du har det till och med altför bra. Du får alt hvad du någonsin önskar. Eller har du någonting att klaga öfver? Fattas dig någonting?

Fanny slog ner ögonen, vände på boken, som hon bar i handen, och sade ingenting.

— Säg då ut! Fattas dig något?

— Nej, hviskade hon och sänkte hufvudet ännu djupare.

— Nå ja. Men hvarför vill du då bort? Och om det hälst vore till ett ordentligt ställe, men dit, rakt till bondlandet, midt uppe i ödemarken.

Fanny kunde ju inte säga hvarför. Hon ville endast bort och stod fast därvid trots föreställningar, böner, hårda ord och hotelser.

— Tror du dig komma till rätta med sexhundra mark, frågade fadern en gång. Det räcker ju inte ens till mat, än mindre till kläder? Af mig får du ingenting, inte en penni, var säker på det. — Om du stannar hemma, köper jag åt dig ljusgrått siden till klädning från kommerserådets här midt emot. Nyss inkommet, utmärkt vackert. Har du sett det?

— Nej, men inte bryr jag mig om det.

— Om du inte bryr dig om det, så tag något annat, som bättre faller dig i smaken. Jag ger dig genast pengarna i handen, om du bara lofvar att lämna dina galna funderingar och bli hemma. Du behöfver ej arbeta för ditt bröd, nog orkar jag föda dig alltid. Du får roa dig så mycket du någonsin vill. Fara från bal till bal, dansa och flänga omkring och inte sörja för någonting. Så gifter du dig efter några år — jag borgar för att du här skall få fästmän tillräckligt att välja på. Men där? I Pöllismäki blir du säkert gammalpiga.

— Hvad skulle där finnas annat än bönder, klagade modern.

— Inte bryr jag mig om några friare.

Och därvid blef det. På sitt lugna och stillsamma sätt var Fanny ståndaktig i sitt beslut. Hvarken fadern eller modern kunde invärka på henne det ringaste.

De sörjde. Modern grät flere gånger, och så ofta Fanny såg det, blef hon alltid ängslig till mods. Hon kände nästan samvetskval, men det oaktadt kunde hon ej tänka på att bli hemma. Hela hennes varelse uppreste sig bestämdt däremot.

— Du skulle hellre fara till Helsingfors, Fanny, sade fru Ahlholm, åt hvilken modern engång anförtrött sina bekymmer. — Det vore ändå något helt annat. Du skulle få gå på teatern, på cirkus och i modemagasinen, voj, voj, ändå, nog är du riktigt fjollig som inte vill till Helsingfors. Dit skulle din pappa gärna låta dig fara.

— Ja, pappa räknar minsann inte på pengarna, sade modern.

— Ser du nu! Och därifrån skulle du återvända så fin och förnäm att det inte vore litet. Kom nu med mig, jag ämnar mig just dit i höst.

— Jestandes, Vanny, jag går på minuten och talar med pappa om saken.

— Nej, gå inte mamma, gå inte. Inte har jag lust att fara till Helsingfors.

— Det är således blott ditt eget tycke du följer, utropade fru Ahlholm och blef så vred att hon rodnade ända upp till öronsnibbarna. — Jag trodde att Fanny fått så mycken bildning, att hon skulle veta lyda sina föräldrar och framför alt annat rätta sig efter deras vilja. Men nu ser jag att jag grundligt misstagit mig på dig. En sådan halsstarrighet har jag ännu aldrig sett.

— Och inte jag håller, sade fru Saxman, hvilken äfven var närvarande.

Fru Ahlholm rätade på ryggen och kastade en vredgad blick på Fanny. Fru Saxman åter runkade på sitt hufvud från höger till vänster och från vänster till höger och kunde icke nog beskärma sig öfver att en ung flicka skulle behandla sina föräldrar på ett sådant sätt.

Fru Penttinen brast ut i gråt.

— Vi hafva hållit henne som i glasskåp, sade hon, turvis torkande sina ögon och snytande sin näsa. Aldrig har pappa sagt nej och inte jag håller, hon må ha begärt hvad som hälst. Men inte har hon ändå varit nöjd; ofta ha vi märkt — —

— Säg inte så, mamma.

— Nej, hon har inte varit belåten sen håller, det har man ju nog sett.

— Fanny är ett otacksamt barn, yttrade fru Ahlholm, full af ädel vrede, ett otacksamt barn, som inte

bryr sig det ringaste om sina föräldrar.

— Hoj, oj, oj, som inte bryr sig det ringaste om sina föräldrar, ackompanjerade fru Saxman, och nu vaggade hela hennes kropp från vänster till höger och från höger till vänster.

— Hör du nu, Vanny, hvad alla människor säga.

Och för att också andra sade det, var modern desto djupare öfvertygad om att Fanny svårt felat mot sina föräldrar. Hon grät därför dubbelt värre och ansåg sig lida en oförrätt, hvars make väl ännu icke blifvit spord i världen.

Fanny satt där som en arm syndare, med händerna i kors. Knappast vågade hon se upp, så dålig och oduglig föreföll hon sig själf.

Hon var redan på väg att ångra sig. Hade hon värkligen lof att lämna sina föräldrar och vålla dem sorg och saknad? Den tanken sved i henne och gjorde henne beklämd.

Men hon förestälde sig hurudant lifvet skulle blifva här hemma. Man skulle styra ut henne och bråka med henne ännu värre än förr. Man skulle skryta med henne inför alla människor, hon skulle visas och bjudas ut åt ungherrarna.

Nej aldrig! Hon skulle icke kunna stå ut med det. Hällre hvad som hälst.

Och hon lyfte upp hufvudet. Sade icke ett ord, utan såg blott allvarligt framför sig. Ett djupt lodrätt veck hade bildat sig emellan ögonbrynen, och läpparna slöto sig tätt tillsammans. Hennes beslut var oryggligt.

Dagen för afresan kom. Hemifrån följde ingen henne till båten. Rika skulle nog hafva kommit, men fadern och modern förbjödo det. Föräldrarna sade knapt farväl till henne. Med tungt sinne gick Fanny ensam gatan utför.

Men morgonsolen lyste klar, vid stranden var det lif och rörelse, vågorna plaskade muntert kring båtens sidor, och sjön låg vidöppen så långt ögat kunde nå. Färden begynte, bekymren veko och blefvo efter, ty långt borta i fjärran hägrade en ny, förhoppningsfull framtid.

AGNES.

I.

Hon var mitt ideal i skolan. Jag kunde ibland under timmarna sitta och betrakta henne, så att jag ej alls viste hvad saken gälde, då jag oförmodadt fick en fråga. Jag rodnade, kunde icke svara, fick af läraren en förebrående blick och kom så åter för en tid ihåg att egna honom min uppmärksamhet.

Agnes ögon beundrade jag isynnerhet. De voro stora, ovala och bruna, öfverskuggade af långa, mörka ögonhår. Blicken var djup, något svärmisk och afspeglade alla de minsta känslouttryck och skiftningar. — Just emedan dessa ögon alltid voro så lifliga och själfulla, tröttnade man icke att betrakta och beundra henne.

Hon var i sanning vacker: hyn frisk och hvit, på de sammetslena kinderna en skär rodnad, pannans bländande renhet förhöjdes af svartglänsande lockar, och mot den hvita nacken gjorde de slingrande hårflätorna en utmärkt effekt.

Skönheten ensam skulle dock icke betydtt så mycket, om icke därjämte hela hennes väsen varit fullt af ett fint, hänförande behag, hvarje rörelse mjuk och graciös, växten vacker, gången smidig och lätt. Ingen var närmelsevis lik henne.

Men jag beundrade henne icke allenast för dessa yttre egenskapers skull. Snart skulle jag fått nog af dem, om hon till sitt inre varit ihålig och tom, såsom skönheter vanligtvis sägas vara. Men äfven i andligt afseende stod Agnes högre än vi andra. Hon var både klartänkt och skarpsinnig samt begåfvad med en ren, fläckfri karaktär och en brinnande sträfvan efter kunskaper och alt upphöjdt i allmänhet.

Blotta tanken att Agnes kunde misstaga sig eller göra någonting klandervärdt föreföll mig alldeles omöjlig. Om jag någonsin tvekade eller icke kunde klargöra för mig hvad som var rätt och hvad orätt, frågade jag mig endast: huru skulle Agnes i detta fall handla? Sedan gjorde jag så, som jag antog att hon i mitt ställe skulle gjort.

Agnes' tysta klander värkade på mig mycket djupare än det straff jag erhöll af läraren. Jag mins ännu ett exempel härpå.

Vi hade en morgon kommit för tidigt till skolan. Klockan var half nio och lektionen började först klockan nio.

— Vi ska' gå att spatsera, Lisi, föreslog Fanny; hennes håg stod alltid till upptåg och själfsvåld.

Jag var genast färdig, och vi lyckades öfvertala Anna att komma med.

Vi gingo ganska långt, ett stycke utom tullporten, skrattande och pratande. Visserligen hade vi ingenting särskildt att skratta åt, men den inre belåtenheten och lifsglädjen måste på något sätt ge sig uttryck. Naturligtvis glömde vi både tidens gång och skolan.

Ett vedlass kom körande emot oss.

— Snälla husbond, tag oss med på lasset, vi äro så trötta, bad Fanny med klagande röst.

— Ja, tag oss upp på lasset, inte väga vi mycket!

Han stannade och såg leende på oss.

— Månnтро ni skulle hållas där uppe?

— Det göra vi nog.

— Nå stig opp då och försök.

Vi klängde upp ett, tu, tre, och sutto sedan uppspetade i höjden, ofvanpå vedträna, nöjda och belåtna.

Himmel, hvad det var roligt!

— Skola vi åka så här genom staden?

— Ja, låt oss göra det!

— Nej, men tror ni vi våga? frågade Anna.

— Hvarför skulle vi inte våga? Fanny kastade trotsigt hufvudet bakåt.

— Naturligtvis våga vi, försäkrade jag.

Hästen gick i skridt längs stadens gator, människorna tittade på oss som på undervärk, men vi behöllö vår upphöjda plats och bevärdigade dem blott med stolta blickar.

— Hvert skola vi köra? frågade karlen.

— Till fruntimmersskolan.

— Hvar fins den?

— Den där gula gården vid torghörnet.

Han ämnade således köra oss ända fram.

— Hvad skola flickorna säga, då de se oss komma åkande till skolan på ett vedlass? De skola då ändtligen bli förvånade!

Vi hade svårt att hålla oss för skratt, men försökte dock se allvarsamma ut, låtsande som om vi inte alls vetat att en slik färd var någonting ovanligt.

Slutligen voro vi utanför fönstren. Där inne var märkvärdigt stilla. Vi kastade en sidoblick dit. O himmel — timmen hade redan börjat!

Stoltheten försvann hastigt och på samma gång glädjen.

— Hvad skola vi göra? Huru skola vi våga gå in? Och hvad skola vi säga? Hvem går först?

Hästen hade stannat utanför porten. Högst modstulna klefvo vi ned, utan att ens komma ihåg att tacka vår vänliga körsven.

— Hvem går först in i klassen?

Fanny kastade åter hufvudet bakåt, slog upp dörren och steg in — — Jag följde, fastän icke fullt så modigt. Anna bildade eftertruppen, hela hopen räddare än vi.

Den allmänna uppmärksamheten vände sig mot oss och, följda af allas blickar, sökte vi att undfallande smyga oss fram till våra platser.

Därefter begynte genast ett strängt förhör, på hvilket domen omedelbart följde. En timmes arrest? Pyh — det gjorde ingenting, det kunde man gärna stå ut med efter ett sådant trefligt äfventyr. När kvarten kom, brydde vi oss icke mer det ringaste om hela bestraffningen.

Flickorna samlades omkring oss.

— Huru långt åkte ni på vedlasset?

— Ända ifrån Kotkankallio.

— Du milde! Och igenom hela staden?

— Naturligtvis!

— Herrejess! Mötte ni inte någon?

— Jo visst, många. Till exempel biskopen.

— Gud! Och han såg er?

— Naturligtvis såg han oss. Men vi låtsade inte alls märka honom.

— Nej, men tänk!

— Ja, tänk!

De sågo med stora ögon på hvarandra och på oss. Vi beundrades. Och vi voro något belåtna.

Vi täflade om att skryta med vår djärfhet. Människorna hade skyndat till fönstren för att betrakta oss, de mötande hade stannat på gatorna, men vi hade icke brytt oss om någonting! — Ett sådant äfventyr hade ännu ingen upplefvat, och vi skulle häller aldrig i världen glömma det. Makalöst roligt hade vi haft, lasset var ännu därtill så förskräckligt högt — säkert var där minst en famn ved på det! Och inte skulle hvar och en vågat göra det, knappast någon enda flicka i hela skolan utom vi tre.

Vår stolthet kände naturligtvis inga gränser. Flickorna omkring oss upphörde icke att himla sig. Vårt anseende hade stigit otroligt, det såg man tydligt på deras blickar.

Agnes satt ett stycke därifrån och hörde på, men sade ingenting. Hon vände långsamt bort hufvudet, men jag uppfångade dock en skymt af hennes blick. Det var alldeles nog. Jag fick liksom en kall dusch öfver mig.

Jag hvarken skröt eller skrattade mera. Jag drog mig skamflat ifrån de andra och satte mig på min plats. Agnes ogillade vår handling —! Och nu förstod också jag plötsligt huru förfärligt dumt vi burit oss åt. Alldeles som själfsvåldiga pojkslynglar. Hade man någonsin sett eller hört talas om att flickor åkte på vedlass? Agnes skulle på inga vilkor gjort någonting sådant. Huru kunde vi vara så tokiga, hvar hade vi haft våra tankar! Nu skulle kanske hela skolan för vår skull råka i vanrykte. Jag kände mig högst olycklig.

Där höll Fanny alt fortfarande på att skräfla, medan flickorna himlade sig. Det började plåga mig, deras munterhet skar mig i öronen. Agnes bläddrade i sina böcker, hon ville ingenting mera höra. Huru djupt hade vi icke sjunkit i hennes ögon! Jag var nästan gråtfärdig.

Jag vågade icke gå nära henne. Hon såg så allvarsam ut. Skulle hon någonsin glömma denna händelse? Eller skulle hon hela sitt lif igenom hysa en dålig tanke om mig? Ännu långa tider efteråt låg denna farhåga öfver mig som en tung börda.

Jag vågade icke närmare utforska hennes sinnesstämning, ty jag var alltid mycket blyg gentemot Agnes; aldrig kunde jag tala med henne fritt och öppet som med de andra kamraterna, utan höll mig hälst litet afsides eller tystnade, om jag kom tillsammans med henne. Ingen af oss kunde för öfrigt

berömma sig af att vara hennes speciella vän, åt hvilken hon skulle anförtrott sina hjärtehemligheter. Någon sådan hade hon för öfrigt knappast. Enhvar af oss hade sin flamma, några hade redan haft flere, men Agnes talade aldrig om slikt. Mången lyceist höll på att förgås af kärlek till henne, det viste vi nog, men ingen af dem hugnades med det minsta ynnestbevis. De vågade för öfrigt icke närma sig henne, de beundrade henne blott på afstånd, och Agnes fäste väl knappast någon uppmärksamhet vid deras känslor.

— Skall Agnes någonsin bli kär? undrade vi ofta. Och i hvem? Hvem skall bli den lycklige? Fins det väl någon enda man som vore henne värdig?

Vi för vår del betviflade detta högeligen. Ty i hela världen fans ej hennes like, kunde icke finnas, — hvarken man eller kvinna.

Den bild, som jag från denna tid bevarar af Agnes, framstår såsom någonting fullkomligt, någonting absolut harmoniskt och felfritt. Ofta säger jag till mig själf: det är blott därför att jag betraktade henne med femtonåringens kritiklösa ögon. Om jag nu skulle se henne framför mig alldeles likadan, så skulle jag kanske uppfatta henne på ett alldeles annat sätt.

Men då minnes jag åter att icke endast vi unga så obegränsadt beundrade henne; lärarena och lärarinnorna gjorde det helt visst i lika hög grad. Visserligen sade de ingenting därom åt oss, men vi uppfattade det af deras blickar och hela deras sätt, då de talade med henne, ja, nära nog af tonfallet, med hvilket de uttalade hennes namn, då de under timmen gjorde henne en fråga.

Ett par år tidigare än vi skilde hon sig från skolan för att fortsätta sina studier i Helsingfors. Under det första året skref hon ibland till oss, under det andra året icke en enda gång. Det förundrade oss ej. Huru skulle hon komma i håg oss, obetydliga flicksnärter, eller vår lilla oansenliga skola! I Helsingfors hade hon kommit in i större förhållanden och intelligentare kretsar, hvilka bättre anstodo henne. Hon trufdes bra där, hade hon skrivit till oss. I själfva verket var det ju alldeles naturligt. Inte saknade hon oss och inte kunde vi vara misslynta däröfver....

Under många år hörde vi ingenting om Agnes. Vi hade slutat skolan och skingrats åt olika håll. Blott några få hade stannat kvar i den forna skolstaden.

Ännu en gång samlades dock en hel mängd af oss. Det var då jag stod brud och firade bröllop. Till och med Fanny hade kommit från Helsingfors, där hon för tillfället vistades. Och hon viste att berätta oss om Agnes.

— Har ni hört någonting högst märkvärdigt om Agnes? frågade hon plötsligt, då vi talade om våra forna skolförhållanden.

— Hvad, säg, hvad?

— Hon har farit till Petersburg såsom sällskapsdam åt en ofantligt rik furstinna.

— Agnes! Agnes till Petersburg, såsom sällskapsdam? Aldrig i världen! Såsom sällskapsdam?

— Ja, men tänk er, åt en furstinna; det är ju någonting helt annat än en vanlig sällskapsdam.

— Än sen! Sällskapsdam i alla fall, och dessutom i Petersburg.

— Hvad ni äro enfaldiga och småaktiga, förebrådde oss Fanny. Jag tror jag inte bryr mig om att fortsätta, då ni inte begriper någonting.

— Jo berätta, berätta!

— Så hör på då. Furstinnan har infört henne i Petersburgs förnämaste och högsta kretsar, hon har till och med varit på hofvet. Agnes har skrivit att hon lefver i en hvirfvel af nöjen och ej hinner hämta sig från den ena festen, förrän hon ilar till den andra. För henne är alt detta naturligtvis ännu högst ovant, en fullkomlig sagovärld.

Nu förstummades vi.

— Ni kunna naturligtvis inte ens föreställa er ett sådant lif i stora världen.

Vi måste medge att så var.

— Baler, så storartade att ni inte ens i drömmen sett någonting liknande, operor, baletter, teatrar, konserter, lysande toaletter, det finaste salongslif och så vidare.

Vi hörde på, fulla af undran.

— Men månne detta i längden skall tillfredsställa Agnes? frågade jag slutligen tvisflande.

— Om det tillfredsställer henne? Hvad skulle då tillfredsställa henne, om ej sådant? Naturligtvis tillfredsställer det henne. Och nog måste man medge att Agnes är som skapad för stora världen. Där kommer hon att väcka uppseende. Tror ni inte?

Det trodde vi helt säkert. Och vi voro öfvertygade om att alla höga herrar, baroner, grefvar, furstar och andra dylika skulle komma att vansinnigt förälska sig i henne.

Men hon, Agnes själf? Hvem skulle hon komma att älska?

Ja, hvem skulle Agnes komma att älska, och hvem skulle hon tillhöra? Se där en fråga, på hvilken vi ej fingo något svar.

II.

Jag hade varit gift i fem år. Jag hade tre små barn, hvilkas vård tog all min tid i anspråk, så att jag var tämligen okunnig om världens gång. Mina skolkamrater hade jag icke träffat sedan mitt bröllop. Ofta mindes jag dem och tänkte att jag dock bort skriva till Fanny; — af henne hade jag kanske fått veta någonting äfven om de andra. Men det stannade vid blotta tanken, och jag kom mig aldrig för att skriva.

I skolorna hade läseåret slutat och ferierna begynt. I staden firades en storartad musikfest, till hvilken sång- och musiksällskap från när och fjärran infunnit sig, äfvensom massor af andra människor från alla landsändar.

Jag försökte äfven deltaga i festen så mycket jag hann och turade om med min tjänarinna, ty åtminstone den ena af oss måste alltid vara hemma med barnen. Ibland voro vi dock tvungna att stanna hemma båda två. Första dagen kom jag något sent ut till festplanen, där musikprogrammet redan begynt. Fladdrande fanor, gröna girlander och brokiga blommor, med hvilka till och med husen voro utstyrda, förjagade redan på vägen hvardagsstämning och hvardagsbekymmer. Och ju mera jag nalkades musikplanen, desto lifligare blef intrycket af fest. Mäktiga toner ljödo på långt håll emot mig. Vädret var det härligaste, solen sken klart, sjön blänkte, träden voro fullöfvade, och den molnfria himmeln hvälfde sig hög och mörkblå öfver oss. Festklädda människor skyndade förbi mig; de hade försenat sig likasom jag.

Då jag anlände, afsjöngs som bäst med hornackompanjemang »Vår Gud är oss en väldig borg.» En rymlig musikestrad på andra sidan om festplanen var till sista platsen upptagen af de olika sång- och musikföreningarnas medlemmar, hvilka alla stämt in i den allmänna stora kören. En mäktig ström af toner böljade ut öfver den öfverskådliga människomassan.

Jag stannade för att höra. Mitt hjärta flödade öfver af andäktiga festkänslor, och liksom alla andra kände jag mig fattad af en varm, patriotisk hänförelse.

Efter psalmen följde en paus. Sångarena och musikanterna stego ner från estraden, och bland allmänheten uppstod någon rörelse.

Jag såg mig omkring, men upptäckte icke en enda bekant. Idel främmande anleten öfveralt.

Mina ögon gledo från en läktare till en annan, men fästades slutligen vid en dam, som stod på ena sidan något längre borta, omgifven af ett par tre herrar, synbarligen hennes beundrare.

Hon skilde sig obetingadt från alla andra, såväl till utseende och sätt som till sin dräkt. En snöhvít beduinkappa hängde från axlarna ända ned till fällarna och föll i lediga, vackra veck kring lifvet, icke döljande, utan fastmer höjande linjernas skönhet. Den lätta, eleganta hatten med sina långa, bakåthängande plymer satt ledigt på hufvudet, och därunder smögo sig liksom af en händelse några mörka lockar fram. Hon var stilfull från hufvud till fot, där hon stod, rak och värdig. Men på samma gång röjde sig i hela hennes väsen, i det sätt på hvilket hon lutade hufvudet bakåt och höjde på axlarna, en hög grad af stolthet och själfmedvetet öfvermod. Jag kunde icke låta bli att med förvåning betrakta och beundra henne. Äfven andra fruntimmer hade ju denna dag klädt sig i sina bästa kläder, men på dem såg man blott altför tydligt att de icke buro dem ofta och att de kände sig litet främmande uti dem.

Hon däremot bar sin distingerade, eleganta toalett med sådan vana och på ett så obesväradt sätt att man genast såg huru hemmastadd hon kände sig i den.

Hvem kan denna kvinna vara? Är hon finska? frågade jag mig själf.

Jag kom till den slutsatsen att om hon var finska, så var hon i alla fall icke någon af de våra, någon af medelklassens kvinnor, utan tillhörde antagligen högre kretsar, och att hon dessutom synbarligen vistats mycket i de stora världsstäderna. Men huru hade hon förvillat sig hit? Vanligtvis plåga ju icke personer, sådana som hon, deltaga i våra folkliga fester. Huru och hvarför har då hon nedlåtit sig därtill? Eller hade hon på något underbart sätt blifvit annorlunda sinnad än hennes gelikar?

Jag sökte läsa svaret på mina frågor i hennes ansikte, men kunde ej komma till någon klarhet. Hon skrattade och pratade och tyktes icke stort bry sig om sången, hvilken åter hade börjat.

Jag kom plötsligt underfund med att min uppmärksamhet till den grad var riktad på henne, att jag blott flyktigt följde med programmet. Jag försökte se åt annat håll och närmade mig estraden, för att höra festtalet. Det var vackert, fosterländskt och entusiasmerande. Jag var idel öra och hade innan kort alldeles glömt den obekanta skönheten. När talet slutade, instämde jag af alla krafter i ett allmänt, ljudligt lefverop för fosterlandet. Helt säkert såg jag litet komisk ut, där jag viftade med armarna och skrek så mycket jag orkade, utan att komma ihåg att det hvarken var kvinligt eller estetiskt. Jag var röd ända till hårfästet, och min röst hade blifvit alldeles hes, då det nionde och sista lefveropet förklingat.

I detsamma hörde jag att någon bakom mig nämde mitt namn.

Jag vände mig om och höll på att falla omkull af förvåning. Där stod ju det vackra, främmande fruntimret och betraktade mig småleende.

— Känner du igen mig, Lisi?

Jag tog ett eller par steg bakåt.

— Aldrig i lifvet, tänkte jag i mitt sinne. Men i detsamma gick det upp för mig:

— Agnes!

Hon sträkte ut sin hand, och jag fattade den med hjärtlig glädje, fastän blygheten strax därpå började ansätta mig.

Hon var så hög, så värdig och fin. I bredd med henne såg jag ut som en landtrolla. Ännu aldrig hade min egen obetydlighet varit så i ögonen fallande och så förarglig som i detta ögonblick. Gärna skulle jag varit tusen mil därifrån.

Jag försökte repa mod.

— Det var utmärkt roligt..... Jag höll på att inte känna igen..... När har du kommit hit?

Hvad hon måtte anse mig dum och tåpig, tänkte jag på samma gång för mig själf.

Hon sade fortfarande ingenting och besvarade icke mina frågor, utan smålog blott.

— Du kände säkert genast igen mig? fortsatte jag.

— Genast, sade hon, — så fort jag såg dig.

Hvarför i världen smålog hon så där? Eller var det hennes sätt? Jag började känna mig alt mera besvärad, men ville icke låta henne märka det.

— Du viste kanske att jag bor här. I så fall var det ganska lätt att känna igen mig.

— Jag skulle känt igen dig hvar som hälst, isynnerhet om jag sett dig så där entusiasmerad som nyss.

— Ja jaså.... Jag var ytterst förlägen, emedan jag nu begrep hvarför hon skrattade.

— Du är samma, precis samma Lisi som förr.

— Ja — naturligtvis — hvarför skulle jag förändrat mig? stammade jag liksom för att urskulda mig.

— Redan i skolan råkade ingen vid festliga tillfällen i extas såsom du.

Jag såg på henne, och min röst var litet säkrare än förut, då jag frågade:

— Blef du då, Agnes, inte alls entusiasmerad nyss?

— Entusiasmerad? Af hvad?

— Af kärlek till fosterlandet.

— Som det där talet skulle uppväkt?

Hon fortfor skrattande:

— Nej, det entusiasmerade mig då verkligen inte det ringaste.

— Men visst var det ju ett utomordentligt vackert tal.

Hon rykte på axlarna, ironiskt, medlidsamt, ringaktande.

— Barnsligt.....

— Kanske du inte lätt entusiasmeras af någonting?

— Nej, jag tycker alt sådant där är idel naivitet.

Jag förstummades. Mina bästa, heligaste känslor idel naivitet, som mera utvecklade människor gjorde narr af! Jag kände mig både förargad och skamsen. Instinktligt hade jag velat motsäga henne, men det var kanske blott till följd af sårad egenkärlek. Nog viste jag ju redan från skoltiden att Agnes var mig öfverlägsen. Huru mycket mera skulle hon icke vara det nu, då hon rest och vistats flere år i stora världen. Hon hade fått förkofra sig fritt och vidga sin synkrets, medan jag lefvat i småstadens förkväfvande luft och blifvit ohjälpligen efter.

Agnes afbröt mina funderingar.

— Du lär vara gift? sade hon.

— Ja.

— Hvilket är ditt nuvarande namn, Lisi —?

— Reijola.

— Alldeles riktigt. Lisi Reijola. Din man är —?

— Advokat.

— Alldeles riktigt, — jag har ju hört det. Jag för min del har ej bytt om namn, utan är alt fortfarande Agnes Verther. Nå, du har naturligtvis barn. Huru många?

— Tre.

— Såå! Gossar eller flickor?

— Två flickor och en gosse. Antti är den älsta, han har redan fyllt fyra år. Du kan inte tro huru klok han är. Han pratar och frågar om alt möjligt, så att man inte hinner göra annat än förklara.

Det piggade genast upp mig att få tala om barnen.

— Heter han Antti? Hvarför just Antti?

— Det är ett så genuint finskt namn. Dessutom heter min man också Antti.

— Jaså — jag förstår, namnet bör framför alt vara finskt. Nå och flickorna? Antagligen heter den ena Kaisu och den andra Liisu?

— Nu gissade du inte rätt, skrattade jag, fastän jag nog märkte ironin i hennes ord. Min äldre dotter heter Aino och den yngre Lyyli. Hon är blott sju månader, men kan redan säga »pappa» och »mamma», — inte alldeles tydligt ännu men åtminstone någonting ditåt; — »bulla» säger hon dock redan alldeles obehindradt.

Agnes hörde på min redogörelse och skrattade litet.

— Du kommer naturligtvis och hälsar på mig? frågade jag.

— Ja.

— Det var roligt. När passar det för dig?

— När som helst. Till exempel i kväll.

— Välkommen!

En fruntimmerskör uppträdde på estraden, och jag vände mig om för att höra på den. Jag tyckte de sjöngo alldeles utomordentligt och applåderade ifrigt, såsom alla andra.

— Sjöngo de inte utmärkt? frågade jag Agnes, i det jag närmade mig henne, ty utan att märka det hade jag åter tagit några steg mot estraden.

— Sjöngo de inte utmärkt?

— Utmärkt?

Hon rykte på axlarna, gjorde en litet missnöjd min och skakade på hufvudet.

— Månne du någonsin hört ens medelmåttig sång, då du anser det där utmärkt?

— Ja, men — i min förvirring viste jag inte hvad jag skulle säga — nog tyckte jag de sjöngo både rent och med schwung.

— Jag för min del kan inte njuta af annat än fin, musikalisk sång. Sådana där sträfva, oöfvade röster skära formligen i mina öron.

Hvad kunde jag svara därtill? Visserligen kände jag mig sårad af hennes kalla likgiltighet och det ringaktande sätt på hvilket hon kritiserade alt, men å andra sidan tänkte jag att det skedde af helt naturliga orsaker. Hon var van att se och höra så mycket bättre saker att ingenting här uthärdade en jämförelse därmed. Nog kunde hon ju det oaktadt älska sitt fädernesland och sina landsmän — hvarför skulle hon eljes kommit hit?

Herrarna, med hvilka jag först sett Agnes samtala, hade stannat på något afstånd, antagligen för att vi skulle få prata ostördt. Men jag förstod att de med saknad väntade på att åter få rå om henne. Jag tog därför farväl, synnerligast som det äfven eljes var tid för mig att gå hem, beskref hvar jag bodde och påminte henne ännu till sist att inte glömma sitt löfte.

III.

När jag kom hem, var min tjänarinna redan i full färd med att tillaga middagen. Jag tog skyndsamt af mig festdräkten och klädde mig i hvardagskläder, innan jag tog vård om barnen. Jag hinner nog ännu byta om till kvällen, tänkte jag, ty i denna litet urblekta, gamla bomullstygsklädning skulle jag dock ej velat visa mig för Agnes.

På eftermiddagen var det Maris tur att gå till festen. Jag hoppades att hon skulle hinna hem därifrån, innan Agnes kom. Men det tog tid innan hon dukat af bordet, diskat kärlden, sopat köket och klädt sig. Jag såg alt emellanåt på klockan och började redan bli ängslig, ty jag misstänkte att hon på detta sätt skulle komma att blifva borta hela kvällen, och huru skulle jag då reda mig? Agnes skulle naturligtvis blifva alldeles förfärad, om hon fann mig sålunda bunden.

Slutligen gick dock Mari, och jag blef ensam hemma med barnen. Jag fick sköta dem alla tre på en gång, men det hade jag gjort många gånger förut och var således icke synnerligen bekymrad däröfver, fastän Lyyli med sin kinkighet på alt sätt pröfvade mitt tålmod.

Jag förstod ej hvad som gick åt barnet. Leksakerna försmådde hon, såg ej åt bilderböckerna, ville ej ha mat och brydde sig om ingenting. Jag bar henne omkring från rum till rum, förde henne till fönstret, visade henne hästarna på gatan och försökte lugna henne på alla upptänkliga sätt. Ingenting hjälpte, hon krånglade blott alt värre.

Till råga på alt grälade de båda andra med hvarandra och voro snart midt uppe i ett lifligt handgemäng. Antti hade röfvat en liten bjällra af Aino och ville på inga vilkor ge den tillbaka. Jag tog den ur hans händer, med den påföljd att han gaf sig till att gråta, så att Lyyli af förskräckelse började skrika dubbelt värre. Jag sköt honom ut i köket och stängde dörren. Och fastän han skrek och sparkade på dörren af ondska, låtsade jag ingenting höra.

Dessutom hade jag fullt göra med Lyyli, innan jag fick henne att somna. Förmanande Aino att icke ringa med sin bjällra, gick jag att se efter hvad Antti tagit sig för i köket; där hade nämligen plötsligt inträdt en mistänkelig tystnad.

Gissade jag inte det? Naturligtvis var han i färd med odygd. Han höll som bäst på att klottra i vattensån, dit han burit aska från spiseln, och han hade vätt och smutsat ner både kläder, händer och ansikte och såg alldeles faslig ut.

Jag blef förtviflad och på samma gång ledsen. Antti var ju redan stora gossen, hela fyra år gammal; det här var ingenting annat än elakhet och själfsvåld. Jag luggade pojken, men han gaf till ett sådant tjut att mina öron voro nära att gå i lås. Och i samma vefva hörde jag äfven Lyylis röst från rummet bredvid. Jag skyndade dit och såg Aino stå vid vaggan och klämma sitt finger i Lyylis kind.

— Har Aino väkt Lyyli? frågade jag.

— Jo, Aino väkte, lydde det jollrande svaret.

— Fy, hvad Aino var dum. Nu tycker inte mamma att Aino är snäll alls.

Hon drog munnen sned och såg på mig med stora ögon. Var det riktigt sant?

— Ja, hvarför väkte Aino Lyyli? Mamma tycker inte om en sådan flicka.

Ääää — Ääää —

Där fick jag för det! Nu skreko de alla tre, så mycket de orkade.

— Tyst, var tyst! Aino får inte skrika, — Antti, mamma ger dig ris, om du inte slutar upp att gråta. Ser ni, Lyyli stackare blir riktigt skrämmd af ert förfärliga oväsen. Men så sluta då upp, kära barn —!

Jag brast själf ut i gråt och hörde icke att det gick i tamburdörren och icke håller att någon rörde sig i salen. Först när det stod ett elegant, ståligt fruntimmer på tröskeln till barnkammaren, spratt jag till.

— Agnes!

— God afton!

Jag torkade mina tårar och bjöd till att beherska mig.

— Förlåt, snälla Agnes. Jag är för tillfället ensam med barnen. Men min tjänsteflicka kommer om en liten stund; var god och stig in i salen på ett ögonblick.

— Ja — låt för ingen del störa dig.

Hon drog sig tillbaka. Barnen hade fallit i förvåning öfver den oväntade uppenbarelsen och glömt att skrika. På det sättet fick jag litet rådrum.

Jag såg mig omkring och blef förskräckt. Där stod Antti svart af aska och genomvåt, Ainos leksaker voro spridda omkring i rummet och Lyylis oreana blöjor lågo framme, då jag nyss ej hunnit lägga undan dem. Till råga på allt hade barnen dragit stolarna fram midt på golvet för att leka häst. Med ett ord, rummet befann sig i en sorglig oordning, och barnen sågo skrämmande ut! Under dagens lopp hade äfven Aino och Lyyli smutsat ned sina kläder, om de också icke befunno sig i samma skick som stackars Antti.

Än jag själf då? Jag betraktade i förbigående min bild i spegeln. Jag såg skön ut! Ögonen svullna, pannan svettig, håret burrigt och klädningen —! Agnes hade väl aldrig någonsin haft på sig en bomullstygsklädning, för att icke tala om en sådan här gammal och urtvättad!

Hvad tänkte hon om mig? Och om hela mitt hem? Tid hade hon ju nog, där hon satt i salen, att se sig omkring och förundra sig. Naturligtvis stöttes hennes ögon af möblernas och hela bostadens enkelhet, hon som var van att se den fina världens rikedom och lysande öfverflöd.

Jag viste ej hvad jag skulle göra. Min tjänarinna hade icke varit ute stort mer än en timme och skulle icke ännu på en stund återvända. Lyyli måste jag hålla i famnen, ty så snart jag försökte lägga henne ifrån mig, började hon skrika. Jag hann ej ens byta om kläder på Antti. Och åter började de gnälla. Hviskande försökte jag lugna dem.

— Kära barn, gråt inte, den främmande tanten hör er. Var nu snälla, så ger mamma socker åt er.

Min man hade visserligen på det strängaste förbjudit mig att ge dem socker, men det hann jag ej i brådskan tänka på. De hade just fått hvar sin bit, då han steg in köksvägen.

— Ger du åter socker åt dem? sade han genast i förebrående ton.

— Jaa — när de gråta — stammade jag till försvar.

— Gråta? Kan man inte förhindra det på något annat sätt?

Han tog sockerbitarna ur deras händer, men o ve, hvilket oväsen där uppstod! Ett trestämmigt skrik, så man minst skulle trott att det var fara för lifvet.

— Tyst, tyst, kära barn! Antti, gå in och håll sällskap åt Agnes, som sitter där ensam i salen. Antti, slutar du inte, stora gossen, — se så Aino, mamma ger er ris, om ni inte äro snälla. Lyyli, gråt inte, liten — gå nu in, Antti, jag är alldeles uppgifven. — Så talade jag full af förtviflan och ickeiligen vyssjande Lyyli på mina armar. Antti stod ännu där, han uppfattade icke rätt hvad det gälde.

— Hvad? — Har Agnes — har fröken Verther redan kommit?

— Ja, ja, — gå fort. Jag vet inte huru jag skall reda mig. Mari är också ute.

— Och barnen se så här ut? — Hur i herrans namn har du stält till så galet?

— Ja, nå — kära Antti, gå nu och fråga inte.

Han gick, men såg missnöjd ut. Och inte tyckte jag håller det var vidare roligt. Mina armar voro nära att brista af att hålla den tunga flickan, och jag var förtviflad öfver att Agnes råkat se hela detta elände. I intet fall skulle hon fått någon synnerligt hög tanke om mitt lif och mina förhållanden, så som hon syntes förakta all borgerlighet och hvardaglighet — och huru ringa skulle den icke blifva nu! Anttis missnöjda blick bragte min förargelse till sin höjd.

— Se dit, Lyyli, ser du hunden på gatan!

Var det kanhända mitt fel, att hemmet icke var i sådant skick, att man när som helst kunde taga emot fina världsdamer? Mannen borde icke fordra det omöjliga af sin hustru, då hon har tre barn och en enda tjänarinna. Ingen kan vara salongsdam och barnsköterska på samma gång. Antingen det ena eller det andra.

— Tyst, Antti, låt bli att tjuta så där förfärligt.

Men Antti hade just bort få en sådan där fin och fordrande salongsdocka till hustru. Då hade han fått se. Huru länge månne det skulle räkt, innan konkursen stått för dörren. —

Sålunda hvirflade tankarna om i mitt hufvud, medan jag höll den lilla i famnen och med ord sökte tysta ner de andras skrik. Och till den slutsatsen kom jag, att min man icke alls viste uppskatta mitt arbete, och att han aldrig någonsin hjälpt mig, huru tung min börda än varit.

Mari hördes icke af. Nu hade hon redan dröjt borta i nära två timmar. Jag var så nervös att det knykte i fingerspetsarna. Hvad skulle jag göra?

Hastigt fann jag på råd. Jag hade ju en vänlig granne, fru Hartman, som många gånger förut hjälpt mig.

Jag påminte ännu engång de äldre barnen att vara snälla och lofvade snart komma tillbaka. Lyyli förde jag med mig. Antti blef så förbluffad att han upphörde att gråta för att stirra på mig. Han trodde säkert att jag gick efter ris. Lyckligtvis råkade fru Hartman vara hemma. Hastigt förklarade jag för henne i hvilken belägenhet jag befann mig, och hon var genast färdig att komma till min hjälp.

Nu var jag räddad. Fru Hartman tog Lyyli, så att jag fick ömsa kläder på Antti och själf åter taga festdräkten på mig.

Från salen hördes hela tiden ett utomordentligt lifligt samtal, och det lugnade mig. Kanske saknade de mig icke altför mycket. Och för öfrigt skulle jag ju på ögonblicket blifva färdig att gå in till dem.

Barnen hade lugnat sig och begynte så småningom egna leksakerna sin uppmärksamhet. I detsamma kom Mari hem. Allting började reda sig, och mitt humör blef bättre.

När jag slutligen var färdig, bad jag fru Hartman stiga in, ty Mari hade redan tagit Lyyli i sin vård.

Men hon ville ej.

— Inte kommer jag, inte kan jag vara i så där fint sällskap, sade hon och gick hem.

Ganska riktigt! De hade icke saknat mig synnerligen mycket, ty de märkte knapt att jag kom in, så

upptagna voro de af sitt samtal.

De talade om musik. Agnes beundrade operan. Den var icke ensidig, i den förenade sig till ett harmoniskt helt flere konstarter, baletten, musiken, skaldekonsten. Arian var musikens skönaste blomma, tonernas högsta fulländning, som behagligt smekte örat och lifvade känsla och fantasi.

Antti motsade henne. Operan hade haft sin tid. Och någon lyckad förening af konstarter var den ej. Den hade blott ledt till onaturliga öfverdrifter. Baletten hade öfverskridit konstnärlighetens gränser, hade urartat till en förlustelse, som den fina världens öfvermåttad fann behag i. Arian åter var grannlåtsmusik, stäld på effekt, utan värme, utan innehåll och utan annan betydelse än den, att de exekverande finga tillfälle att visa hvad deras strupar förmådde i böjlighet och uthållighet. Någon gång kunde den väl utöfva en obestämd invärkan på känslorna, men aldrig på förnuftet. Dessutom uppbygde den ej sinnet eller förädlade anden. Altså var den ej sann konst, ty sann konst bör tillfredsställa hela vårt väsen.

— Och skaldekonst, sade ni? — Antti blef ifrig. — Kan man verkligen påstå, att de obetydliga, smaklösa operatexterna äro poesi?

— Nåd, nåd, afbröt honom Agnes skrattande, ni är alldeles obarmhertig!

— Nå ja, jag afskyr verkligen dylika bravurstycken och den där eldiga konstmusiken, som i sin aristokratiskt fördärfvade sinlighet intagit hedersplatsen, men hvilken icke eger någon rot, emedan den helt och hållet saknar nationell grund.

— Men om ni också är oförsonlig gentemot den gamla operan, så måste ni dock skänka Wagners musik ert erkännande. Den har kraft, lif, passion —

— Men innehåller den någonting nytt?

— Huru kan ni fråga så? Innehåller den icke allt det nya, som vårt århundrade frambragt äfven på andra områden, — i filosofi, i litteratur, i de sociala och konstitutionella sträfvandena? Såsom demokrat borde åtminstone ni vara förtjust i den.

— Just i min egenskap af demokrat är jag icke tillfredsstäld, innan folkvisan erhåller den plats som arian nu intager.

Agnes skrattade.

— Säger ni detta verkligen på fullt allvar?

— Naturligtvis.

Och Antti såg så allvarsam ut, att man icke kunde tvifla därpå.

— Tillägger ni inte: den finska folkvisan?

— Den finska jämte andra.

— Säg med detsamma: framför andra.

— Kanske framför andra. Den finska tonkonsten har ännu ej hunnit lösa sin uppgift, men den kommer att göra det i en framtid. Vänta blott!

Anttis funderingar tyktes roa Agnes utomordentligt.

— Ätminstone sakna inte finnarna själförtroende, sade hon med samma lätta glädtighet, hvarmed hon hela tiden upptog Anttis ytterst allvarsamt uttalade åsikter.

— Nej, Gud vare lof, sade Antti. Det fattas oss icke själförtroende. Och icke håller uthållighet eller kraft. De egenskaperna ha våra förfäder inplantat hos oss. Ni har kanske läst Finlands historie?

— Nog har jag ju förr i världen läst den i skolan, fastän jag måste erkänna att det inte är mycket jag mins af den. Men vet ni hvad? Ni kommer till Petersburg nästa höst. —

— Jag? Hvad skulle jag göra där?

— Nå — göra ett besök. Se er omkring i världsstaden.

— Det blir väl knappast af, om jag inte får någon annan anledning.

— Vi skola hoppas att ni får. Då skall jag föra er till italienska operan, och vi få se om ni inte

förändrar åsikt. Hon lutade sig bakåt i soffan med säker själfmedvetenhet i blicken. — Åh, ni skulle inte behöfva vara många månader i Petersburg förrän —!

— Förrän hvad då?

Agnes svarade ej genast. Hon såg blott småleende på honom med en erfaren världs dams öfverlägsna uttryck i ögonen.

Antti svarade blott genom att frågande stirra på henne; men småningom begynte hans blick af någon obestämd anledning likasom vekna.

Agnes märkte det nog, hon avslutade sin stumma granskning med ett belåtet, litet skratt.

— Förrän hvad då? Skall jag säga er det?

— Ja, säg det!

Han var ännu allvarsam, men rösten hade blifvit mjuk, den uttryckte icke ens närmelsevis samma kraftiga bestämdhet som nyss. Agnes böjde sig lätt åt sidan och kastade åter på honom samma förföriska, farliga blick.

Hvar fick hon denna smältande blick, som återgaf känslans finaste vibrationer? Hade skaparen utrustat henne med ögon olika andra dödligas?

— Vill ni inte säga det? upprepade Antti ännu en gång.

— Ni skulle blifva en helt och hållet annan människa.

— Tror ni det?

— Vill ni hålla vad?

Antti gick ett par gånger fram och tillbaka öfver golvet utan att säga någonting. Men Agnes skakade öfvermodigt på hufvudet, hennes drag utvisade tydligt huru säker hon var på sin makt.

Antti stannade, lutade sig mot stolkarmen och såg Agnes rakt i ögonen. Med nyfikenhet väntade jag på hans svar.

— Ni misstar er. Jag skulle inte förändra mig.

— Och likväl vågar ni inte hålla vad.

— Hvertill skulle det tjäna? Jag har i alla fall hvarken tid eller lust att inlåta mig på onödiga experiment. En sådan barnslighet vore ju redan ett steg till förändring.

Där hade vi det, visste jag inte det!

Månne icke Agnes ändå blef litet förbryllad, fastän hon ej ville visa det. Visserligen skrattade hon, men, såsom det föreföll mig, något tvunget. Sedan blef hon hastigt allvarsam.

— Men hör ni!

— Ja?

— Men om —? Om ni skulle förändra er till och med här i ert eget bo, här i småstadens trygghet. Hvad skulle ni då säga? Om ni plötsligt midt i edra fasta principer — skulle vakna och finna er vara en alldeles annan människa?

Antti smålog.

— Hvilka barnsligheter!

— Osvuret är bäst. Det händer så märkvärdiga saker.

Hvad åsyftade hon? Hade hon någonting i sinnet? På mig började samtalet göra ett pinsamt intryck. För att gifva det en annan riktning tog jag till ordet:

— Agnes, huru trifs du egentligen i Petersburg?

— Utomordentligt. Där är lifvet fritt, gladt, njutningsrikt —

— Men är det inte på samma gång bra lättsinnigt?

— Hvad gör det? Så länge det blott inte är ledsamt, tort och instängdt, såsom här hos er. Uh, jag skulle kvävas!

— Nå men, nu är ni — började Antti.

— Ni veta icke ens af att ni lefva. Annat är det i den stora, vida världen, där man beständigt har ombyte, och där människorna äro lifliga, intelligenta, utvecklade — ah, jag skulle inte mera komma till rätta annanstädes än i Petersburg. Ja, möjligtvis i Paris.

— Att du där får njuta mera af lifvet, det förstår jag nog. Men Agnes, finner du där äfven verklig lycka, sinnesfrid?

Hon såg på mig och smålog ironiskt.

— Lisi liten, du talar som ett barn!

Hon skakade på hufvudet och skrattade alt fortfarande.

— Hör du, afundas du inte förskräckligt din katt därborta i kakelugnsvrån? Se blott huru nöjd den är med lifvet, spinner med ögonen slutna utan bekymmer och sorger och saknar ingenting i världen, så länge den får mat och har det varmt. Den har fullständig sinnesfrid!

Jag blef litet förargad.

— En katt är en katt och en människa en människa.

Hon steg upp och kom till mig.

— Blef du stött?

En förförisk blick mötte mina ögon och fick mig genast god igen.

— Så där, inte blir du ju ledsen för ingenting. Men nu skall jag för denna gång lämna er.

— Träffas vi ännu?

— Alldeles säkert. Jag hoppas ännu ofta få njuta af ert sällskap. Eller huru, herr Reijola?

Hon rakte fram sin lilla, hvita hand, och Antti slöt den i sin. Hvarför tykte jag att han höll den altför länge?

— Kommer ni i morgon på festmiddagen? frågade Antti.

— Troligtvis, svarade hon.

— Där träffas vi således.

Antti visade henne alldeles onödigt stor artighet genom att följa henne ända till trappan. Och då han kom in igen, stannade han ännu vid fönstret och såg efter henne.

— Hvad tycker du om henne?

Antti svarade ej genast.

— Är hon inte bedårande?

— Bedårande? Hon? En lättsinnig kokett är hon. Fördärfvad och njutningslysten.

Besynnerligt — jag hörde detta med nöje. Hans klander formligen smekte mina öron. Men samvetet dref mig dock att försvara henne. Jag berättade huru idealisk hon förut varit i skolan.

— Och i grund och botten tror jag ännu att hon är god, fastän hon råkat under dåligt inflytande, tillade jag ytterligare.

— Hon är fåfäng och hersklysten och söker göra alla män till sina slafvar. Hade hon inte beundrare omkring sig också därute på festplanen?

— Jo, bevars.

— Det kan jag tänka mig.

— Men Antti, hvad rår hon för att alla bli förtjusta i henne och låta behandla sig som slafvar?

— Hon kunde hindra det om hon ville, men hon vill inte — det är jag öfvertygad om.

Antti fördjupade sig i sina böcker, och jag vågade ej mera störa honom.

IV.

— På festmiddagen återsågo vi Agnes. Hon satt där midt i ett stort sällskap liksom en furstinna, omgifven af sitt hof.

Jag granskade hennes dräkt, denna högst märkeliga dräkt, hvilken såg så enkel och anspråkslös ut och dock fullkomligt skilde sig från alla andras toaletter. Jag tror den var gjord af någotslags foulardartadt ylletyg, ljus-gulskiftande, af obestämd färg — och garnerad med spetsar och sidenband. Men huru delikat, huru fin och distingerad var den icke! Huru smidigt smög den sig ej efter växten och huru höjde den ej till och med ansiktets skönhet. Dräkten passade henne, och endast henne, så bra att man inte kunde föreställa sig den på någon annan. I all sin ögonskenliga oskuld var den utsökt och med konst och precision gjord att framhålla hennes kroppsliga företräden.

Och Agnes var »chic». Magnetiskt drog hon allas blickar till sig. Hon var full af lif, entusiasm, känsla, och förstod att elektricera sin omgifning. Ingen kunde uppehålla en så spirituell konversation som hon. Styfva, flegmatiska personer tinade upp i hennes närhet, munterheten smittade och drog med sig äfven de allvarligaste, omedvetet befriande dem från de vanliga konventionella banden. Jag såg till och med gamla gråhårsmän bli helt varma och stråla af förtjusning.

Där var lif och glädje i deras hörn. Men desto dystrare och tystare var det öfveralt annanstädes i salen. Det gjorde ett förkrossande intryck, då man från Agnes vände blicken mot oss andra. Aldrig hade jag ännu märkt, huru otympliga och obehagliga vi i själfva verket voro. Och huru smaklösa, huru hemgjorda voro icke våra dräkter! Där tågade fyra gamla fruntimmer med hvar sin tallrik upp till stekfatet, den ena efter den andra, alla långa, smala, dystra, allvarsamma, i svarta, gammalmodiga klädningar, som sopade golvet. Från hufvudet hängde svarta barber nedåt axlarna, och från axlarna åter flöto stora, svarta sjalar ända ned till fällarna. Hade väl underjordens vålnader öfvergifvit sina fridfulla hviloplatser för att hemsöka de lefvandes stekfat?

Men där borta fans ju i stället ungdom. Rundkindade, bastanta flickor och tjocka, klumpiga ungherrar, hvilka dock vågade prata med hvarandra och till och med emellanåt skratta. Jag kände dem och viste att det var präktiga flickor och präktiga unga män, framåtsträfvande och arbetsamma. Jag måste verkligen i mitt minne återkalla denna omständighet, ty deras röster och talesätt klingade nu raa i mina öron, liksom äfven deras uppträdande och hela väsen föreföll mig ofint, oskönt. Det plågade mig.

— Lisi — hördes Agnes' röst midtifrån herrskocken.

Hon sträkte fram hufvudet för att se mig, obetydliga, lilla varelse, som satt i vrån bakom dem och åt gelée.

— Vi gå ut på verandan för att dricka kaffe; kom med!

Jag lade bort min tallrik och följde dem.

Någon af herrarna bjöd papyrosser åt Agnes. Hon tog. — Jag skrattade litet, ty jag trodde att hon blott på skämt förde den till sina läppar. Men mitt skratt förstummades plötsligt, då jag såg Antti bjuda eld åt henne. Ja, Antti gjorde det verkligen — höll omsorgsfullt stickan uppe, tils papyrossen blifvit väl tänd och såg sedan med synbar förtjusning huru nätt Agnes spetsade sina läppar, då hon blåste ut röken.

Jag var som ett lefvande frågetecken. Huru kunde Antti godkänna hos en det, som han aldrig i världen skulle tålt hos en annan?

Ingen satte i fråga att bjuda papyrosser åt mig, lika litet som jag skulle tagit emot.

De fortsatte sitt i salen påbörjade samtal.

— Jaså, ni tror att vi äro knutpatrioter?

— I högsta grad.

— Men ligger det då någonting ondt däri? frågade Antti. Människan rotar sig ju alltid djupast i hembygden och älskar intet annat med så ömma känslor af samhörighet som naturen på den ort, där hon känner hvarje sten, hvarje buske och tufva, där ungdomsminnena binda henne, och där hon liksom slutit vänskap med alt och alla, — till och med hästar och hundar. Ett sådant förhållande ger stöd åt hela hennes lif, det är källan, ur hvilken sedan flödar en mera omfattande kärlek, — till folket, till fosterlandet. Men därpå kan ni, fröken Verther, ej sätta värde.

Agnes smålog, rökte och såg upp mot himmeln. Antti väntade på svar.

— Eller huru? Kanske känner ni ändå en viss saknad efter hemlandet?

— Nej, nej.

Hon skrattade och skakade på hufvudet.

— Jag vill vara fri som himmelens fågel. Slå rot i någon liten jordfläck? Hålla fast vid den med mitt hjärta och mina känslor? Gud bevara! Det vore ju en förskräcklig andlig fångenskap.

— Som man gärna lider, fröken Verther. Olycklig den människa, som icke vill bära kärlekens bojar.

— Ni blir poetisk.

— Stanna här öfver sommaren, fröken Verther, så skola vi tillsammans se oss omkring i trakten. Här är vackert, vet ni. Kanske skall ni då förstå huru människor, som lefva hela sitt lif här, kunna varmt fästa sig såväl vid hvarandra som vid naturen.

— Öfver hela sommaren stannar jag inte. Men kanske blir jag här några dagar. Det beror på hurudan ciceron ni är.

— Skola vi redan i kväll företaga vår första utfärd?

— Hvart skulle det vara?

— Till Iloharju, tre verst härifrån. En härlig utsikt!

— Skulle vi begifva oss dit till häst eller till fots?

— Alldeles som ni behagar.

— Hör ni! Skaffa mig en sadel. Vi rida dit.

— Ja.

— Värkligen? Tror ni er här få en sadel.

— Alldeles säkert. Var fullkomligt obekymrad.

— O, det var roligt! Då skola vi rida hvarje dag, inte sant?

— Så ofta ni blott behagar.

Jag satt ett stycke ifrån dem. Antti såg ej ens åt mig. Det var som om någon velat strypa mig. Men ännu hade jag icke någon orsak till fruktan. Det var blott vanlig artighet. Ingenting annat.

Ingenting annat. Blott vanlig artighet.....

Antti hade alltid hittills blifvit ansedd för oartig. Man klandrade honom icke därför, utan skrattade blott välvilligt och skylde på hans stela natur.

Under Agnes' inflytande tinade han upp och förändrade sig fullkomligt. Hvad mer? Det var ju alldeles naturligt. Hvarför undrade jag däröfver? Och hvarför ogillade jag det?

Obesväradt fortsatte de sitt samtal. Jag kunde ej mera så noga följa med, ty det susade i mina öron, och mina händer darrade, så att jag hade svårt att beherska mig.

Du är då riktigt barnslig — en riktig fjolla är du, sade jag till mig själf.

Det hjälpte ej. Det susade fortfarande i öronen, och händerna darrade.

Slutligen tyktes Agnes lägga märke till mig.

— Lisi liten, du kommer naturligtvis med oss i kväll?

Jag ansträngde alla mina krafter för att få min röst att låta lugn.

— Inte kan jag rida.

Antti kom knappast ihåg mig. Han vände sig helt om emot mig.

— Det är ju sant, det. Huru göra vi med dig, Lisi?

— Jag stannar hemma.

Jag tvang med möda mitt ansikte att antaga ett leende uttryck. Märkte de huru ytterst forceradt, huru osant småleendet var?

— Nej, jag vet råd, sade Antti. Vi taga isvoschik för din räkning.

Jag kastade på honom en förvånad blick. Brydde han sig nu så litet om kostnaden, han, som eljes brukade vara så sparsam?

— Det blir utmärkt bra, utropade Agnes.

Men jag motsatte mig förslaget.

— På så lång tid kan jag omöjligen lämna barnen.

— Det lär väl vara så, sade Antti. Ledsamt nog. Men någon gång borde du dock få roa dig. Tänk om vi skulle skaffa en ställföreträdarinna.

— Det går inte. Barnen skulle inte komma till rätta med en främmande person, det vet du nog.

— Det kan väl inte hjälpas då.

Agnes kastade på mig en snabb, forskande blick, hvilken jag lugnt besvarade. Hon skulle åtminstone inte få ana till min barnsliga ängslan.

— Då måste vi väl bege oss dit på tumanhand, sade hon. Om inte någon af herrarna har lust att följa med?

Flere af dem hade lust, och ett par af de yngre togo förberedelserna på sin anpart. Där fans ju intet värdshus på Iloharju, hvarför man var tvungen att föra med sig förfriskningar. De lofvade också bestyra om hästarna och sadlarna.

Åh, de skulle gjort hvad som helst blott för nöjet att få tillbringa en afton i sällskap med Agnes.

Man beslöt begifva sig af klockan åtta, för att hinna fram innan solnedgången. Antti och jag skildes något tidigare från sällskapet.

Jag måste genast taga barnen i min vård, kläda af dem och lägga dem till sängs. Jag gjorde det efter gammal vana, besvarade deras frågor kort, förströdt, och först sedan de flere gånger upprepat samma sak. Mera än på deras prat hörde jag på Anttis steg i rummet bredvid. Han skyndade att ömsa kostym för färdens. Skulle han ens hinna eller minnas att komma och säga farväl, innan han gick?

Det gjorde han dock.

Då han kom in, satt jag på en liten pall och tvättade Lyyli, som i blotta linnet, skrattande och jollrande, låg i min famn. Jag låtsade ej se honom, kastade svampen i tvättfatet, torkade med badlakanet barnets hals och såg noga efter om icke huden inne i vecken rodnade.

— Det är ledsamt att du måste bli hemma nu, Lisi.

Antti strök mig öfver hufvudet och böjde sig öfver mig.

Jag undersökte blott Lyylis hals.

— Helt säkert hade du gärna kommit med?

— Hm —

Var inte halsen värkligen litet röd på vänstra sidan? Jag böjde hufvudet ännu djupare ned, blåste på det misstänkliga stället och torkade det ånyo.

— Hade du inte gjort det? Eller huru?

Hans hand gled under min haka, oemotståndligt böjde han mitt hufvud uppåt och såg mig i ansiktet.

Jag måste svara.

— Inte bryr jag mig om det.

— Är det riktigt sant?

Jag försökte småle. Och ännu därtill se honom i ögonen.

Han blef synbarligen lugn.

— Du är min egen, älskade hustru. Alltid öm, alltid tålig och alltid god.

Och han tryckte en varm, lång, mjuk kyss på mina läppar. Mitt hjärta ve knade hastigt. Jag hade svårt att hindra tårarna att stiga upp i ögonen och försökte lösgöra mig från hans omfamning.

— Lyyli, stackars liten, förkyler sig.

Men han släppte mig icke lös, innan han ytterligare kyst mig flere gånger, smekt och strukit mig öfver håret gång på gång.

Han var ovanligt öm och hjärtlig, jag ve knade fullkomligt, och min bitterhet försvann. Men jag måste vända bort mitt ansikte, ty tårarna hotade hela tiden att tränga fram.

— Kanske är det hälsosammare för dig att komma tidigt i säng. Och hör du, vi rida här förbi, så du åtminstone får se oss. Passa på efter en kvart timme ungefär. — — Då borde vi helt säkert vara i rörelse.

— Ja.

— Nå, adjö då.

Ännu några kyssar, och så gick han.

Nu lät jag tårarna fritt strömma. Jag dåraktiga! Jag kunde ej förklara hvarför jag grät. Jag var egentligen icke bedröfvad numera, fruktade ingenting med afseende å Antti och skulle för ingen del velat att han blifvit borta från utfärden. Nej, jag grät blott bort min egen barnslighet.

Det kändes så lätt och bra. Lyyli skrattade och bråkade med händerna, — jag kunde icke låta bli att krama henne. Jag tryckte henne mot mitt bröst, så att hon skrek till. Hur varm och mjuk hon var! Tårarna torkade i mina ögon, jag skrattade och jollrade i kapp med henne.

Jag lade henne i bädden och tåkte henne. Hon var själfsvåldig, bullrade af glädje, sparkade bort täcket och sträkte upp sina små, runda fötter.

— Vill du vara stilla, din skälm, vill du vara stilla!

Och fastän jag låtsade gräla på henne, bullrade jag med och nändes icke sluta, ehuru jag fruktade att hon skulle blifva alldeles klarvaken och på hela natten icke få tag i sömnen. Men hon var så ljuflig och förtjusande söt i sitt hvita linne, den lilla bytingen, att jag omöjligen kunde låta bli att krama, kyssa och smeka henne.

På samma gång greps jag af förvåning öfver min egen dåraktighet. Var jag icke nyss alldeles utan orsak bedröfvad, förkrossad? Och dock hade jag en god och trogen man, allvarlig, pålitlig, driftig, en man som mången kunnat afundas mig. Och mina raska, trefliga barn — huru kunde jag vara så otacksam och så galen? Det skulle aldrig mera inträffa, det lofvade jag heligt mig själf.

Men kanske hade en kvart redan förflutit. Jag borde ju stå i fönstret.

— Nu sluta vi, Lyyli, du får inte skratta mera. Slut ögonen och somna.

Hon knep ihop ögonen, så att den lilla nässtumpen formligen veckades, öfverläppen drogs upp och lät fyra små pärltänder lysa fram. Jag kunde ej beherska mig, utan måste ännu engång trycka mina läppar mot den öppna munnen.

Men därefter blef jag allvarsam, tåkte henne omsorgsfullt och rätade upp mig.

— Somna nu snält, mitt barn.

Hon vände sig på sida, och trykte sin kind mot dynan. Jag gick bort.

Sedan satt jag i salsfönstret och väntade på de ridande. Det räckte ej länge, innan hofslag hördes och de blefvo synliga. Sällskapet bestod af omkring tio herrar, Agnes var det enda fruntimret. Men det tyktes ingalunda bekymra henne, där hon rak och prydlig satt på hästryggen. Stolt bar hon sitt hufvud, bystens linjer uttrykte kraft och smidighet, den långa ridträkten vajade ledigt utmed hästens länd.

De stannade, sågo uppåt fönstren och upptäckte mig. Agnes kastade slängkyssar, Antti blottade sitt hufvud med låtsad högtidlighet, och äfven de andra herrarna hälsade gladt. Jag smålog, nickade lifligt tillbaka och ropade »lycka på resan». Så läto de åter hästarna trafva och försvunno snart från min åsyn.

Och jag kände ingen ledsnad, än mindre svartsjuka eller afund. Jag unnade tvärtom gärna Antti detta nöje och hoppades att han skulle ändra åsikter om Agnes samt slutligen upptäcka hennes goda sidor. Det försäkrade jag åtminstone mig själf.

V.

— Det var värkligen roligt, berättade Antti morgonen därpå. Skada att du inte var med.

— Ni dröjde länge borta.

— Ja, vi återvände ju först närmare fem på morgonen. Jag förstår inte huru tiden kunde glida undan så där. Vi voro alla på så gladt och uppsluppet humör, att vi icke ens då haft lust att bryta upp.

— Var det vackert?

— Utomordentligt vackert. Jag mins inte att det någonsin skulle varit så vackert på Iloharju som i går. Luften var klar, ej en vindfläkt rörde sig, och i solnedgången uppstodo värkligen underbara färgbrytningar.

— Och soluppgången?

— Det gåfvo vi inte så noga akt på — Antti blef litet förlägen. Vi kommo oss inte för att betrakta den, där vi sutto på en bänk och pratade, Agnes och jag.

Jag fortsatte icke omedelbart samtalet. Jag ögnade igenom tidningen, som gossen just hämtat. Och i det jag tittade i den frågade jag liksom i förbigående och med låtsad likgiltighet:

— Och hvad tycker du nu om Agnes?

— Hm..... Jag kan ännu inte säga riktigt. Jag skall först söka komma underfund med henne.

— Ni blefvo väl alla förtjusta i henne?

— Inte det precis fastän man ju måste medge att hon är ovanligt —

— Ovanligt intagande.

— Intagande och intelligent. Ja — för öfrigt hafva vi för afsikt att fara ut och segla i dag på förmiddagen. Kanske kommer du med?

— Jag tror knapt jag bryr mig om.

— Hvarför inte? Kom nu och pigga upp dig litet.

Han bad mig inte närmelsevis så ifrigt som jag skulle väntat. Därför var min röst litet bitter, då jag, fortsättningsvis ögnande i tidningen, svarade:

— Inte saknas jag där ändå.

— Nå, Lisi?

Antti kom till mig och försökte se mig i ögonen.

— Hvad betyder det där? frågade han och smålog.

— Ingenting, Antti. Det betyder ingenting.

— Jag började redan frukta att du blifvit svartsjuk.

— Fy dig! När har jag förut varit svartsjuk?

Och jag tryckte mitt ansikte mot hans bröst, för att han inte skulle se huru jag rodnade.

Antti smekte min kind.

— Det tänkte jag också. Inte är du väl så dum.

Men jag släpte honom ej. Hvilken egendomlig känsla var det, som plötsligen bemäktigade sig mig? Ännu aldrig hade jag erfarit någonting sådant. Jag hade alltid varit saktlig, jämn, lugn. Nu rykte en passionerad, okänd makt mig med sig.

Jag lindade mina armar fastare om hans hals, tryckte honom vildt emot mig, sänkte mina ögon djupt i hans, — jag var alldeles ifrån mina sinnen.

— Antti — min röst darrade och jag talade i afbrutna, oroligt flämtande hviskningar. Antti — tycker du om mig, älskar du mig, säg! Glömmer du mig aldrig, aldrig — jag skulle inte stå ut med det, hör du, jag skulle inte stå ut med det. Jag skulle säkert bli galen — Antti, du får ej göra det!

— Men Lisi, hvad i all världen —?

Han blef förvånad och sökte göra sig lös.

— Hvad nu? Hvem skulle tro —

Lugnt och kyligt besvarade han min ångestfulla ömhet.

— Var inte barnslig. Visst tycker jag om dig, — naturligtvis!

— Är det riktigt sant att du tycker om mig? Att du älskar mig såsom förr? Inte är det ju blott af pliktkänsla, som du är mig trogen, Antti? Det är det ju inte? Inte af tvång? — Om du vore fri, om du finge välja ånyo, skulle du taga mig, säg? Antti, svara ärligt, ville du hafva mig och ingen annan?

— Hör på, Lisi, det här börjar besvära mig.

— Hvarför svarar du inte?

— Därför att din fråga är så ytterst oförnuftig.

Hans köld sårade mig. Mina armar löste sig och föllo maktlöst ned. Jag vände mig bort, satte mig åter på min stol och tog tidningen i handen.

— Hvad går åt dig, Lisi? Du har aldrig varit sådan förut!

Jag svarade ingenting, min blod svallade ännu, och tidningen skrynklades mellan mina fingrar. Men det oakadt hördes en röst i mitt inre som sade att han hade rätt, att mitt uppförande var ovanligt och underligt. Jag försökte därför lugna mig så mycket jag kunde.

Antti såg på klockan.

— Nu är det tid att gå. Kommer du med?

Jag utkämpade ett ögonblicks tyst kamp, förrän jag sakta svarade:

— Ja.

— Vi skola då gå hämta fröken Verther. Hon väntar på oss.

Jag trodde mig märka att han icke kunde säga detta fullt likgiltigt. Men hans osäkerhet framkallades måhända af mitt utbrott nyss, som han påtagligen ansåg förorsakadt af svartsjuka.

Kanske hade han ej så orätt. Kanske låg dock mot min vilja svartsjukan och kyttade på botten af min själ.

Jag blygdes och föraktade mig själf. Jag *måste* förkväffa denna känsla, jag *måste* rycka upp den med rötterna.

— Kanske går du förut, sade jag, ty jag ville visa att jag var fri från hvarje misstanke. Jag har ännu ett

och annat att bestyra om här hemma, — jag kommer sedan ner till stranden.

— Som du vill.

Då jag kom ner till stranden, syntes de icke till ännu. Jag kastade mig på gräsmattan. Där hade jag godt tillfälle att reflektera öfver alt möjligt, ty i närheten fans ej en enda människa; litet längre borta låg blott en pråm, där karlarna bråkade och larmade vid sitt arbete.

Kände jag icke åter ett grand af bitterhet öfver att de dröjde så länge? Hvad fruktade jag egentligen? Att Antti skulle blifva förtjust i Agnes? Skulle finna henne vackrare, mera intagande än mig? Men det var ju alldeles naturligt, huru skulle han kunna annat, han var ju ej blind. Hvilken rätt hade jag att ogilla detta? Alla andra blefvo ju också förtjusta i henne, jag själf främst.

Och var det förnuftigt att bli ledsen på Antti därför att han icke kommit ihåg att betrakta soluppgången, emedan han så ifrigt resonnerat med Agnes? För min skull hade han väl inte glömt det. Kantänka, var det någonting att undra öfver? Vi hade lefvat tillsammans många år, jag delgaf honom alla mina tankar, de erbödo honom ingenting nytt eller särskildt fängslande. Och dock hade jag fordrat att — nej, det var helt enkelt löjligt. Jag var trångbröstad, småaktig, dum —

Förälska sig i Agnes? Öfvergifva mig och barnen? Det skulle han ej göra. Hans plikt känsla skulle förbjuda honom det.

Men tungt blefve det att fasthålla honom blott med pliktens band, mot hans hjärtas böjelse. Tungt blefve det att hvarje dag erfara hans köld, och svårt att se hans inre strider.

Skulle han efter någon tid kunna glömma? Hvem kan säga det? Kanske skulle han altmera känna leda vid mig, och kanske skulle han till och med börja hata mig, då hans frihet för min skull blefve slagen i bojor? Barnen och jag skulle blott vara honom till en börda.

Vore det då icke bättre att han en gång för alla lämnade oss. Måhända skulle han då någon gång tänka på oss med vänlighet och ömhet, kanske till och med sakna oss, om icke förr så efter långa tider.

Lämna oss? Och resa efter Agnes till Petersburg?

Ja, hvarför inte? Sådana under hade ju händt förut. Och skulle jag ej gå in därpå, om jag viste att han därigenom blefve lycklig?

Hvad var min kärlek, om den icke framför alt afsåg hans lycka?

Men skulle det lända honom till verklig lycka? Skulle det icke leda till ett ögonblicks sällhetsrus och därpå till ett plågsamt uppvaknande, till skam och ånger? Hvad skulle då rädda honom ur olyckan? Skulle han komma till mig för att söka tröst?

Om han ej komme, skulle jag söka upp honom, vårda honom ömt och bringa honom att glömma alla sorgliga minnen, lugna honom och — återvinna hans hjärta. Vinna det fullständigare än någonsin förr. Och vi skulle åter vara lyckliga och icke skiljas förrän i döden. I pröfningarnas skärseld skulle vi båda hafva renats....

Jag förestälde mig lifligt alt som komme att inträffa i framtiden. Till en början skall Anttis kärlek roa Agnes; hon skall uppdrifva den ytterligare ända därhän, att hon får honom att öfvergifva sin familj och följa henne ut i stora världen. Där skall hon ännu någon tid, för ombytes skull och för att göra effekt bland sina bekanta, hålla till godo med Anttis beundran, turvis reta honom och åter vara medgörlig, kasta honom från hopp till misströstan, och därigenom ytterligare uppägga hans passion. Först då öfverger hon honom, drifver honom spefullt bort ifrån sig. Antti blir sjuk och är nära döden. Jag skyndar att vårda honom, finner honom lidande, förkrossad, söndersliten, utan en enda vän. Han yrar vildt om Agnes, förbannar och smädar henne, ropar på hämd, rasar och vill med våld störta upp från sin bädd. Jag stryker sakta hans händer, torkar svetten från hans panna, hviskar till honom ömma ord, fuktar hans torra läppar med vin och jämkar om hans kuddar. Han lugnar sig och somnar in. Och då han vaknar, känner han igen mig, veknar och —

Så långt hade jag hunnit, då jag såg dem komma uppe på backen. De skrattade och samtalade lifligt. Vid vägen lågo stockar uppstaplade. Agnes klef upp och gungade öfvermodigt på den yttersta af dem. Antti varnade henne och bjöd sin hand till stöd. Men Agnes försmådde den och hoppade vårdslöst ned, utan att bry sig om Anttis varningar. Detta skulle dock troligen hafva aflupit illa, om icke Antti tagit emot henne.

— Ni är ju som ett stygt barn, själfsvåldig och olydig, sade han. Tänk om ni hade brutit ert ben.

— Jag litar på min goda tur. — Men jag tror att ni blef ordentligt skrämmd.

— Naturligtvis.

— Nu lofvar jag att vara snäll. Bjud mig er arm.

Agnes satte sig bredvid mig, medan Antti gjorde båten i ordning och hissade upp seglen.

— Hade du ledsamt i går kväll, Lisi?

— Nej, inte alls.

Jag såg henne öppet i ögonen.

— Värkligen, Lisi liten? Var du så förståndig?

Jag svarade ingenting. Äfven hon tystnade för ett ögonblick och betraktade mig.

— Hör på — hon såg på Antti — nu skall jag fråga dig en sak.

Hon vände sig om och sänkte rösten, då hon fortsatte:

— Är du fallen för svartsjuka?

— Agnes!

Jag försökte se stött ut, för att därigenom, om möjligt, dölja det skuldmedvetna uttrycket i mitt ansikte.

— Huru skulle någonting sådant ens kunna komma i fråga?

— Nå, men det vore ju en ganska naturlig känsla.

— Jag, som så fullständigt litar på Antti!

— Jaså, af den orsaken! I det fallet varnar jag dig uppriktigt för alla fåfänga illusioner. De följas vanligtvis af ett bittert uppvaknande. Tror du värkligen att sådana egenskaper som förstånd, grundsatser, vilja, pliktkänsla och hvad de alt må heta — att de kanhända bestämma människans lif och hennes åtgöranden?

— Det tror jag helt säkert.

— Hvilket barn du är!

Hon skrattade godt.

— Nej, kära du, inte ens närmelsevis. Tro mig: förnuft, vilja och grundsatser betyda ingenting, så fort passionerna vakna. Passionen, — den är herre, och de andra stå helt vackert i dess tjänst, om de öfverhufvudtaget erhålla någon plats alls.

— På Antti stämmer detta åtminstone inte.

— Just på din Antti stämmer det alldeles ypperligt. Han har ett kraftigt och tillika tungt lynne. Känslorna vakna icke lätt till lif inom honom, men då de engång gjort det och vuxit till mäktiga passioner så — bevare oss Gud! Ingenting i världen kan beherska dem, allra minst hans eget förnuft.

Hon tystnade och såg på Antti, hvilken fortsättningsvis sysslade med seglen. Blicken, hvarmed hon följde Anttis raska rörelser, var halft reflekterande, halft road. Jag såg tydligt hvilka tankar hon närde inom sig. Mitt hjärta sammandrogs, men jag försökte dock fortsättningsvis stå på mig.

— Du misstar dig likafullt denna gång, Agnes. Skulle icke jag känna Antti, jag, som redan flere år lefvat tillsammans med honom? Ännu aldrig har passionen fått makt med honom.

— Det tror jag nog, ty inte lefva ni ju här, ni vegetera blott — ligga i en beständig halfdvala. Och detta tillstånd kan räcka ända till grafven. Jag förstår nog, att äfven den lilla ansats till känslor och passioner ni i er ungdom möjligen haft förkväfs och dör bort i detta väl ordnade, hyggliga, och borgerliga lilla samhälle. Men jag säger dig: din Antti har ännu inte alls förslöats, det kan jag försäkra dig. Låt honom blott känna några friare vindfläktar, så får du se hvad de åstadkomma hos honom.

— Gärna för mig. — Med svartsjuka kommer jag inte att besvåra honom.

Agnes kastade på mig en hvass, genomträngande blick, men synbarligen kunde hon ej hos mig upptäcka minsta anledning att misstro mina ord, hvilka äfven denna gång öfverensstämde med rätta förhållandet.

— Däri gör du rätt, lilla Lisi, sade hon och klappade mig på handen. Vet du att svartsjuka är det enfaldigaste af alt. Det gör människan ful och lifvet odrägligt för en själf såväl som för den andra. Om jag vore gift, skulle jag tvärtom gärna se att min man nu och då vore mig otrogen. Jag å min sida skulle på bästa sätt använda samma frihet, vi skulle aldrig tröttna på hvarandra, då vårt förhållande alltid vore underkastadt växlingar och sålunda hvarken skulle förslöa eller tråka ut oss. En liten stimulus nu och då inom äktenskapet är af största vikt. En lugn hvardaglighet är kärlekens död.

Jag hörde förvånad på henne. Denna sorgset blida och på samma gång ljufliga sinnesstämning, hvilken mina fantasier nyss alstrat hos mig, började försvinna, och jag hade svårt att ej bli förargad. Jag kände plötsligt någonting dystert, främmande gentemot Agnes, och fastän jag satt bredvid henne, föreföll det mig som om där legat miltal mellan oss. Och i samma ögonblick förlorade hennes skönhet, hennes smältande grace och hennes elegans all tjusningskraft i mina ögon. Nu voro de mig nästan vidriga, och äfven hennes skarpa förstånd hade intet värde för mig.

— Sådana åsikter passa ej för kvinnorna i norden. De skulle aldrig kunna göra oss lyckliga.

Min röst uttryckte skarpt klander. Och klandret träffade. Agnes' ögon flammade till, men hon beherskade sig, kastade hufvudet bakåt och skrattade ironiskt.

— Det behöfver du inte säga mig, jag vet det nog förut. Kvinnorna i norden äro saktliga, trogna, ödmjuka, tåliga, sina mäns och sina barns lydiga tjänarinnor — vet du af hvilken orsak?

— Emedan de anse det för sin plikt.

— Och det tror du? Endast och allenast af den orsak att de äro svaga och enfaldiga stackare. De *kunna* ej vara annorlunda, däri består hela saken.

— Agnes —!

— Du behöfver ej vredgas, inte menar jag allenast dig, jag talar om kvinnorna i norden i allmänhet, — om de finska, skandinaviska, engelska. Och låtom oss gärna hänföra de tyska till samma kategori.

— Det ligger större kraft i tålmodigheten, i troheten och ödmjukheten än i någonting annat.

— Kraft? Jo pytt! Sådant kraft äger den lägsta slaf. Örnen, som djärft skär luften däruppe, är hvarken ödmjuk eller stillsam såsom dufvan. Hvilken är i dina ögon den kraftfullare? — Få vi redan komma, ropade hon i detsamma till Antti, som hade hämtat båten till bryggan.

— Ja, var så god, ljöd svaret.

Agnes steg först ned från bryggan och jag efter henne. Hon var visst i djupet af sitt hjärta mycket ledsen på mig, men jag var värligen inte håller god på henne.

Antti fattade med ena handen i bryggan för att hålla båten stadig, och bjöd den andra åt Agnes. Bryggan var något högre, Agnes stälde sig på dess yttersta kant, tog honom vid handen och beredde sig att hoppa ned.

— Ni skall inte falla!

— Får jag stiga på ert knä?

— Var så god.

Och Agnes steg i själfva väcket först med sin lilla, nätta fot på Anttis knä och hoppade sedan förbi honom ner på bänken.

Blodet rusade mig åt hufvudet. Med ett enda hopp var jag i båten, men ett stycke ifrån dem, på andra sidan om seglen.

Båten vickade till så att vattnet stänkte in från sidan.

— Lisi — hur är du så oförsiktig?

Antti sade detta med undertryckt, klanglös röst, som om han talat i sömnen. Att Agnes vidrört honom med foten och hennes närhet — de sutto tätt invid hvarandra — hade tydligen alldeles förvirrat hans tankar. Han såg sig obeslutsamt omkring, höll ännu med ena handen i bryggan och kunde icke få klart för sig hvad han borde göra.

Men såg han då ej i himlens namn att alt detta blott var ett motbudande koketteri!

— Gif mig skoten, ropade Agnes, sätt er vid styret och skjut ut båten!

Antti vaknade upp och gjorde som hon bad.

— Men förstår ni er på att sköta skoten?

Han råkade henne skoten och visade huru hon skulle handtera dem.

Seglen svälde, båten lade sig på sida och sköt med fart utåt sjön, så att vattnet brusade kring fören.

— Så roligt! utropade Agnes.

— Lisi, hvarför sitter du så långt borta, kom närmare! uppmanade Antti.

— Jag sitter bra här, svarade jag.

— Men du är ju alldeles afskild från oss.

— Hvad gör det?

— Nå, som du vill.

Därefter läto de mig vara, och troligen glömde de för en stund helt och hållet min närvaro, där jag satt bakom seglen osedd af dem.

Det var väl, ty jag fick nu i fred reda mina oklara tankar. Hvart hade mina sköna drömmar tagit vägen? Och alla mina veka, försonliga känslor, alla goda beslut? Vacklade de så här genast i början?

Mitt sinne var fullt af vrede och förbittring, och trots alla ansträngningar kunde jag ej öfvervinna mig själf. Jag bet mig i läpparna, vred mina händer, förebrådde mig min svaghet.

— Du är värkligen en svag stackare! Agnes hade rätt. Åh, du är ovärdig, enfaldig, ömklig —

I min nöd skulle jag velat slå mig blodig. Och ingenting hjälpte! Ju mera jag kämpade emot, desto vildare rasade det inom mig. Och jag uppäggades än mer genom deras fortsatta, lifliga samtal, af hvilket jag icke kunde urskilja ett enda ord, fastän jag alt emellanåt bjöd till att lyssna.

Kanske de med afsikt talade så, för att jag ej skulle uppfatta hvad de sade? Och hvem vet hvilka ögonkast de gånge hvarandra?

Jag böjde mig ned för att se dem under seglen.

Där sutto de bredvid hvarandra, Agnes något tillbakalutad och hållande i skoten, Antti vänd emot henne, framåtböjd, med ögonen fästade på hennes intagande ansikte.

Mot min vilja måste jag åter medgifva att det var intagande, och icke allenast intagande, utan så bländande skönt, att mitt hjärta sönderslets, ty det var ju alldeles tydligt att man icke kunde se detta anlete med kallt och lugnt sinne, ej håller låta bli att betrakta det. Anttis ögon voro som fastnaglade. Och de uttryckte en så hög grad af beundran att —

Mina händer knöto sig kring toftens kant. Jag lyfte upp hufvudet, ty jag förmådde ej se på dem längre.

En plötslig, rasande vrede uppsteg inom mig gentemot Antti. Jag skulle velat slita honom i tusen stycken, tillintetgöra, krossa honom.....

Hvarför hade jag ej något vapen i handen? Jag skulle skjutit honom. Först honom och sedan henne, denna —

Icke ens nu, då jag vid lugn sinnesstämning återkallar denna stund i mitt minne, kan jag förstå den plötsliga förändring, som försiggick inom mig. Jag hade alltid trott mig vara saktmodig, jämn till lynnet, förnuftig, och likväl dolde min själ möjligheter till en dylik öfverväldigande passion. Jag hade sträfvat att bli ödmjuk, tålig, själfupoffrande, och trott att jag i hemmets stilla värld öfvat mig däri. Och när första pröfning kom, huru annorlunda var jag ej!

Jag var icke mera vid mina sinnen. Utan att känna smärta slog jag mina knutna händer mot toften, om och om igen.

De pratade fortsättningsvis och hörde icke bullret, eller måhända fäste de sig icke vid det.

Jag slog alt fortfarande mina näfvar mot toften, det skedde som af ett inre tvång och det lättade mitt hjärta, — jag slog dem, så länge att armarna ända upp till axeln domnade och handen maktlöst öppnade sig.

— Antti, Antti —!

Jag såg upp mot den blånande himmeln och klagade för den öfver orättvisan, som vederfors mig. Fans där en Gud? Hörde han, såg han hvad som skedde här nere, ransakade han hjärtats djupaste gömslen? Om han gjorde det, hvarför var han så kall, så likgiltig?

— Antti —!

Det trängde sig fram mellan mina sammanbitna tänder som en kväfd, dof flämtning, hvilken rymde både raseri och klagan, hot, anklagelse och — bön.

De hörde ingenting, de samtalade blott vidare.

Hvad hade de så mycket att tala om?

Jag drog mig längre bort på bänken, så att jag kunde se dem på andra sidan om seglet.

Samma ställning, samma fagra anlete, samma tydliga beundran i Anttis ögon.

Mig hvarken mindes eller saknade de. Jag var här alldeles öfverflödig. Naturligtvis. Hvarför hade jag alls kommit med? Det hade jag strax bort förstå och förutse.

Jag krossade dem med mina ögon, kastade på dem en blick, hvass som ett svärd.

De sågo ingenting. Agnes skrattade högt, Antti hade sagt någonting roligt.

Skratta ni blott! Skratta och var glada! Hvad rör er min nöd — — —

En galen tanke flög genom mitt hufvud.

Om jag skulle kasta mig i sjön —? Skulle icke Antti då vakna ur sitt rus? Skulle icke hans samvete slå honom?

Och skulle han icke sedan sörja och ångra? Gamla minnen skulle lefva upp igen, han skulle sakna sin trogna hustru, sina barns mor. De nya intryckena skulle försvinna, och de djupare rotade känslorna återtaga sitt herravälde.

Jag böjde mig öfver båtkanten och såg ned. Vattnet brusade, båten skar vågorna, som höjde och sänkte sig.

Det vore blott ett ögonblicks värk —? Och deras glädje där borta skulle åtminstone för denna gång upphöra.

— — — — Men de stackars barnen där hemma? Skulle jag aldrig mera återse dem? Hvad skulle de stackars små säga, när deras mor hämtades hem såsom lik?

Jag vände mina ögon från det förledande djupet och trykte händerna mot tinningarna.

Gode Gud, hade jag förlorat mitt förstånd? Huru kunde dylika tankar uppstå hos mig?

Åter skallade i mina öron ett skratt på andra sidan om det stora, hvita seglet. Detta skratt skar i mina öron, i mina nerver, i mitt hjärta, i hela min varelse.

Jag såg mig hjälplöst omkring. Vi hade kommit till Toivola, och jag upptäckte en liten ångbåt, hvilken, på väg till staden, signalerade att den skulle lägga till vid bryggan. Där såg jag en räddning.

— Antti...

Han hörde ej. Med stöd af masten fick jag resa mig upp och ropa en annan och ännu en tredje gång, innan han hörde och vände sig om mot mig.

— Hvad står på Lisi? Sitt för all del stilla, så att du ej faller omkull.

— Vill du styra till stranden, så att jag slipper hem med den där ångbåten. Jag mår så illa.

— Mår du illa? Hvarför sade du det inte förut? Vi vända naturligtvis om.

— Det behöfver ni ingalunda. Ni landsätta blott mig.

— Tror du dig komma snabbare fram med ångbåten? Slupen går nog i sida vind lika hastigt.

— Låt oss inte ännu fara tillbaka, sade Agnes och såg ömt på Antti.

— Men Lisi mår illa —

Han sade detta med tveksam, låg, halft frågande röst.

— Låt Lisi fara med ångbåten, efter hon själf vill det.

Hon smålog och nickade åt mig.

— Icke sant, Lisi?

— Fortsätt ni bara. Jag återvänder hälst med ångbåten.

Antti tyktes ännu ej riktigt veta hvad han skulle taga sig till. Han såg ömsom på mig, ömsom åt stranden. Men jag märkte tydligt att hans innersta önskan var att få stanna kvar med Agnes; han var blott generad för att enkelt och öppet fullfölja sin önskan och låtsade därför motsätta sig förslaget. Åh, jag förstod honom blott altför väl.

— Men tänk om du blir ordentligt sjuk?

— Nej, nog går det om ... bara jag slipper hem.

— Nog går det om, upprepade Agnes.

Antti opponerade sig ej vidare, utan styrde till stranden och följde mig upp till båten.

— Kan jag vara alldeles lugn? frågade han, så fort han skaffat mig en bekväm plats.

— Ja.

Jag undvek att se på honom och besvarade hvarken hans handtryckning eller hans farväl.

— Inte dröja vi länge, försäkrade han mig till sist.

Jag smålog ironiskt.

— Det rör mig ofantligt litet om du dröjer eller ej.

Jag tänkte så i mitt sinne, fastän jag viste, att det ingalunda var mig likgiltigt.

Antti stod ännu vid sidan af båten. Jag märkte med hemlig tillfredsställelse att han i alla fall var orolig. Men Agnes ropade att han skulle skynda sig tillbaka, och när ångbåten satte sig i rörelse, gjorde de sig också i ordning att fortsätta färden. Den glada stämningen återvände...

VI.

Jag brydde mig inte om dem. Jag öfvertygade mig själf att jag icke brydde mig om dem och att jag blott ville hem till barnen.

Ändtligen var jag hemma. Jag fick Lyyli i famnen och de båda andra omkring mig. Huru glada de voro och huru mycket de hade att tala om för sin mamma! Redogörelserna ville aldrig taga slut, det var alldeles som om jag varit borta i veckotal.

De voro glada och obekymrade. Om livvets sorger viste de ännu ingenting.

Det sved i mitt hjärta. Jag kväfde mina snyftningar och smekte barnen under tystnad. På samma gång klagade mina tankar:

— Er far har öfvergifvit oss — er och mig. Han älskar en främmande kvinna mera än oss. Vi hafva blifvit värnlösa...

Mina krafter voro uttömda. Jag bad Mari föra barnen ut att spatsera, så att jag skulle få hvila mig i fred.

Vanmäktig af sinnesrörelse föll jag värkligen i djup sömn och sof lugnt en eller en half timme. Då jag vaknade, kände jag mig lugnare. Barnen voro ännu ute, i rummen var det så tyst och ljust, solen sken snedt in mellan gardinerna.

Det som nyss inträffat framstälde sig strax för mitt sinne. Till en början ville jag ej tro att det var sant. Det föreföll mig såsom en ond dröm. Var det jag, som var nära att kasta mig i sjön? Var det jag, som lämnade dem och plötsligt begaf mig bort?

Och den rasande vreden, — sorgen? Hade jag verkligen någon orsak därtill?

Nu, då jag var uthvilad och tänkte öfver saken, såg jag den i ett alldeles annat ljus. Antti otrogen? Lättsinnigt förälskad i en främmande kvinna, som han blott sett några gånger? Antti, — han som var så stadig och så hederlig?

Omöjligt, absolut omöjligt! Jag var helt enkelt oförnuftig och hade varit värd att —

Jag skämdes för mig själf och beslöt att slå hela historien ur hågen och att på allvar taga i tu med någonting. Jag sprang upp, gick ut i fria luften och stälde mig i porten för att se om barnen icke syntes till.

På gården var allt som förr. Allting stod på sitt ställe. Där låg Hartmans byggnad med sina fönster och sin farstuvist, där stugbyggnaden och brunnen icke långt ifrån. Där trädgårdsstaketet, där porten. Allt kände jag så väl igen, till och med sanden på marken föreföll mig bekant.

Antti skulle glömma sin hustru och sina barn? Lämna sitt hem och följa en främmande kvinna? Kunde man tänka sig någonting mera absurdt?

Till och med den solbelysta, välbekanta gården med alla sina vänliga byggnader, försäkrade mig att något sådant aldrig skulle kunna hända.

Jag var åter mig själf, jag var som förut. Det var mig motbjudande att tänka på min vilda vrede nyss, på min vansinniga sorg och mina själfmordsplaner. Då tanken i förbigående snuddade vid dem, var jag böjd att tro på tillvaron af någon ond ande, som osynlig lurar i vår närhet och inväntar ett gynnsamt ögonblick för att öfverrumpla själen och taga den i sitt våld.

Jag önskade att Antti snart måtte komma hem. Det plågade mig att jag gjort mig skyldig till en orättvisa gentemot honom. Jag hade ett behof att visa honom, huru jag litade på honom och älskade honom.

Men Antti hördes ej af. Jag hade redan varit hemma mer än en timme. Han hade lofvat komma strax efter mig och dröjde dock så länge...

Jag såg på mitt ur och räknade ut att fyra timmar förflutit sen vi begifvit oss af på seglatsen. Nog hade de redan kunnat komma...

Men de hade helt säkert roligt där de voro, och hvarför skulle jag icke unna dem det? Gärna för mig skulle de få dröja där om också till i morgon bittida, jag skulle ingalunda afundas dem deras glädje. Tiden skulle nog gå med barnen och allehanda göromål.

Agnes hade rätt. Det var dumt att vara svartsjuk, det var fult. Ingen människa borde förnedra sig ända därhän att lämna dylika känslor spelrum.

Men i öfrigt var hennes uppfattning af äktenskapet alldeles förvänd. Tillåta sin man att vara otrogen...? Och själf begagna sig af denna frihet?

Nå ja, man fick inte fästa så stort afseende vid hennes ord. Helt säkert skulle hon ändra åsikt om hon blott blefve gift. Men i alla fall borde hon ej komma fram med sådana saker, åtminstone icke inför gifta män, det kunde medföra dåliga följder. För Antti fruktade jag ingalunda...

I alla fall var det märkvärdigt, att Antti ej stöttes af hennes gemena koketteri. Då hon till och med täktes stiga med foten på hans knä! Om hon tillät sig att i min närvaro gå så långt, hvad skulle hon då ej —

När jag ordentligt tog saken i öfvervägande, var det dock ej så underligt att jag blef utom mig. För den skull behöfde jag ingalunda hysa samvetsbetänkligheter. Antti skulle aldrig tillåtit mig att stiga på någons knä. Och han skulle icke håller tålt att jag blifvit förtjust i en främmande herre och fullständigt glömt min man, medan jag koketterade för den andra.

Och hvilket intryck det gjorde på Antti! Han blef ej ledsen och tog icke illa vid sig — han förvirrades blott. En van och erfaren världsman skulle i en dylik situation förblifvit kall, sett afsikten och skrattat åt altsamman efteråt. Antti var altför enkel, altför ärlig, han föll hufvudstupa i snaran. Hvad Agnes måtte göra narr af honom i sin själ! Något annat förtjänade han för öfrigt icke håller.

Antti hade bort vara på sin vakt. Agnes förkunnade ju honom midt upp i ansiktet att han skulle

komma att glömma alla sina fasta principer och bli en annan människa till och med här i småstadens trygghet...

Åter hade en halftimme förflutit, och ännu hördes de ej af.

Hvad var det jag tänkte nyss? Önskade jag Antti hem för att visa honom min tillit och kärlek?

Onödigt! Han hade försummat mig, varit likgiltig — så mycken stolthet och själfuppskattning torde väl dock vara den sårade makan medgifven, att hon ej visar sig tacksam för slikt.

Svartsjuka var visserligen någonting enfaldigt, men till slafvisk undergifvenhet behöfde man å andra sidan ej förnedra sig....

Sålunda hvirflade tankarna om i min hjärna, och en bitter stämning hotade att åter få makt med mig. Jag beslöt att rycka mig lös ifrån den och springa ner till fru Hartman för att tala med henne om andra saker.

Hon satt i sitt rum och sydde.

— Lisi, — så roligt att du kom. Jag satt just och tänkte på dig.

— Af hvilken anledning?

— Har du redan hört om den sista förlofningen?

— Nej, och inte bryr jag mig heller om att höra.

— Bryr du dig inte om? Hvem skulle inte bry sig om förlofningar?
Trefligare nyheter kan det väl inte gärna finnas.

— Det kan jag inte tycka.

— När två älskande finna hvarandra och blifva lyckliga?

— Och då man vet att detta är idel inbillning. Blifva lyckliga? I äktenskapet? Säg mig, hvilka äktenskap äro lyckliga?

— Men Lisi!

— Jag afskyr de där giftermålen. — Nå ja. Låt i alla fall höra hvilka dessa två lyckliga äro, som nu funnit hvarandra.

— Du är satirisk. Nu säger jag det inte mera, försök att gissa.

— Det skulle ge mig alldeles för mycket hufvudbry.

— En enkling.

— Kapten Hake?

— Och Olga Jankovsky.

— Det är skamlöst!

— Huru så?

— Han har blott i fyra månader varit enkling. Den förra hustrun har knappast hunnit kallna i grafven.

— Enklingsorgen är snart förgången, det vet du ju nog.

— Och nu är han väl i sjunde himmeln och förtjust att den förra hustrun dött.

— Det kan väl aldrig vara möjligt.

— Kanske inte medvetet, kanske utan att tänka på det och utan att erkänna det ens för sig själf.

— Ja-a, människohjärtat är ett underligt ting.

— Jag tror nästan att alla män önska att deras hustrur måtte dö, för att de skulle få en annan, bättre.

Fru Hartman skrattade.

— Du öfverdrifver, Lisi.

— Sådant där förargar mig. — Vi skola tala om annat.

— Gärna för mig. — Ditt ideal tyks ännu vistas i staden — fröken Verther, menar jag.

— Ja, det gör hon.

— Kommer hon att dröja länge?

— Jag vet inte.

— Hon har alldeles förtrollat människorna här. Herrarna göra inte annat än springa gata upp och gata ned för att få se henne.

— Jaså.

— Det är inte att undra öfver. Hon är värkligen förtjusande. Jag har aldrig i mina dagar sett maken.

— Ja, det är hon visst.

— Din man tyks också ha mjuknat, så styf han än eljes är. I morse mötte jag dem på gatan, men de samtalade så ifrigt att de inte ens sågo mig.

— Hälsade inte Antti?

— Nej. Han såg så troget på fröken Verther, att han ingenting märkte, fastän vi gingo tätt förbi hvarandra.

— Någonting sådant tror jag inte har händt Antti förut.

— Ögonen bländas af att blicka in i solen.

— Så är det.

— Hvert gingo de för öfrigt? Jag förvånade mig öfver att du inte var med.

Jag hann ej svara härpå, ty Mari uppenbarade sig samtidigt i dörren med en biljett i handen.

— Hvad är det där för en biljett?

— Herrn lär ha skickat den.

Jag ref upp brefvet och läste:

— Vänta mig ej till middagen. Vi äta i värdshuset i parken. Kom med om du orkar. Jag hoppas ditt illamående redan är öfver.

ANTTI.

Jag stoppade brefvet i fickan och skrynklade det.

— Karlen väntar på svar, påminte Mari.

— Det behöfs inte något svar. Han får gå.

Mari gick, och jag steg också upp för att taga afsked.

— Hvert har du så brådtom? Sitt nu en stund till, bad fru Hartman.

Men jag kunde icke. Blotta tillvaron föreföll mig outhärdlig.

Jag mins icke mer, huru den aftonen gick. Troligen skötte jag om barnen, kanske sysslade jag också i köket. Blott det kommer jag ihåg att senare, då alt var tyst omkring mig, då barnen sofvo och Mari var i köket, fann jag mig stående i Anttis rum, vid hans skrifbord. Jag betraktade hans saker, hans stolar, böcker och papper. Jag gned stolkarmen med min hand, lade askkoppen på dess vanliga plats, och sticklådan dit, där den borde ligga.

Hvad detta var gränslöst sorgligt!

Mina ögon fäste sig vid skriftygsmattan, hvilken jag som fästmö hade sytt ut. Gröna blad af stålpärlor på mörk botten. Då var lifvet rosenrödt, och framtiden strålade som en solklar dag.

Antti dröjde — männe han öfverhufvud mera skulle komma tillbaka? Fåfångt hopp! Jag viste ju att jag förlorat honom, jag viste att han icke mera hade en tanke öfrig för mig, att hela hans starka själ i detta nu lågade för Agnes. Och huru hastigt hade icke detta gått! För några dagar tillbaka var alt ännu helt annorlunda, Antti var nöjd, bestyrsam, upptagen af sitt arbete. Jag lugn, foglig, tänkande så godt som uteslutande på Antti och barnen, medan jag från morgon till kväll sysslade med mina små bestyr i hemmet. Och nu —? Hvarför kom denna förändring så oväntadt, utan någon varsel, utan någon aning till förebud? Jag mindes hvarje detalj alt ifrån början, och jag kom till den slutsatsen att Agnes från första ögonblicket gjort ett djupt intryck på honom. Antti sällskapade icke gärna med fruntimmer, men så länge Agnes var hos oss gick han ej ut ur rummet. Och huru lifligt de hela tiden samtalade — ja, värkligen, då kände jag ju redan dunkelt att jag var tillbakasatt. Huru han sedan oroligt gick fram och tillbaka och huru tydligt han gaf luft åt de stridiga känslorna i sitt inre. Han disputerade med Agnes, men tog henne i hand annorlunda än han gjorde det med någon annan, följde henne ända ut på trappan och stod länge i fönstret, blickande efter henne. Han klandrade Agnes. — — Och däröfver kände jag mig tillfredsstäld, min fjolla. Jag förstod icke att han med sina ord blott ville kämpa emot sina egna känslor.

Och hans ömhet mot mig föregående kväll? Därmed försökte han lugna sitt samvete, det var ju klart som dagen! Men jag, min stackare, uppfattade det på annat sätt. Jag veknade fullkomligt och önskade dem en treflig afton! Huru kunde jag vara så dum?

Och det där utbrottet af kärlek om morgonen? Jag bet ihop tänderna, när jag kom ihåg det. Huru kan man förnedra sig så? Det skulle aldrig mer hända. Om också Antti ångrade sig, bad om förlåtelse, på sina knän bönföll om en smekning — ej ens då. Nej!

Det hördes steg på gården. Jag vände mig om och såg Antti komma. Han gick raskt, svängde gladt sin käpp och smålog uppåt fönstret.

Jag hann icke tänka någonting. Men öfver panna och tinningar kände jag ett egendomligt tryck.

Hvarför kom han? Han hade kunnat stanna där han var.

Han fick ringa. Mari skyndade från köket att öppna.

Jag rätade på mig och lyfte upp hufvudet. Det gjorde mig, tror jag, litet längre än förut.

Det gick i dörren, käppen stötte mot golvet. Jag vände icke på hufvudet och tog icke mina ögon från fönstret.

— Har du haft ledsamt här hemma, Lisi?

Han försökte lägga armen om mitt lif. Men jag stötte honom bort, tog några steg bakåt, mätte honom från hufvud till fot och såg honom sedan rakt in i ögonen med en hotande, kall, tillbakavisande blick.

— Kom inte nära mig!

— Så? Hvad står på?

— Hvad? Det frågar du! Tror du jag är så dum, att jag ingenting märker? Huru har du burit dig åt gentemot mig under dessa dagar? Först blir du förtjust i en främmande kvinna, ger dig till hennes leksak, och djärfs i min närhet —

— Du är från dina sinnen!

— Det är du som är från dina sinnen — du själf. Du som på detta sätt kan glömma dig. — Åh, hvad jag föraktar dig!

— Gör ett slut på det här, Lisi!

— Ja, det skall jag göra — det har jag redan gjort. Emellan oss är det slut ... ty jag kan aldrig i mitt lif förlåta dig detta ... aldrig glömma det. Och ingenting i världen skäms jag för och ångrar så som det, att jag någonsin litat på dig. Att jag ej förstod huru litet värda alla dina berömda grundsatser voro. Och din stadga, dina vackra talesätt —? Ord, ingenting annat —

— Jag känner värkligen inte igen dig. Skulle du vilja gå ut ur mitt rum och lämna mig i fred?

— Du skall nog få vara i fred för mig. I fred — för alltid!

Jag gick och slöt dörren. Jag flydde ända in i mitt eget rum. Där sjönk jag ned i soffan.

Jag darrade i hela kroppen, mitt hjärta bultade, och bloden sjöd i mina ådror. Jag höll på att kväfvast.

Med hopknäpta händer satt jag där orörlig, flämtande, skälfvande — jag vet ej huru länge.

Det föreföll mig som om allting stannat — som om hela lifvet på en gång stelnat i sina former.

Då stormen i mitt inre något lagt sig och tankarna klarnat, så att jag småningom började uppfatta hvad som tilldragit sig, kände jag först en egendomlig tillfredsställelse med mig själf. Jag hade uppträdt stolt, stark och sträng, hade krossat honom med mina blickar, mina ord och hela mitt väsen.

Jag såg för mig alla de växlande skiftningarna i hans anlete. Först uttryckte de blott förvåning, sedan undran, tvifvel, vrede.

— Jag känner inte igen dig, sade han.

Det tror jag nog. Han ansåg mig oförmögen till själf försvar och trodde sig obekymradt få trampa mina rättigheter under fötterna. Nu hade han fått inse sitt misstag. Jag var ingalunda en sådan stackare som han trott.

Följderna insåg jag nog: vårt förhållande var ohjälpligen brutet. Naturligtvis skulle vi söka skilsmässa. Sedan skulle jag bli ensam med barnen...

Ensam hela mitt lif igenom!

Min tanke svindlade. Det var som om en öde, dyster öken legat framför oss, — mig och barnen.

Andra tankar sökte sakta smyga sig fram.

Var det mitt fel? Hade jag öfverhufvudtaget kunnat förhindra det? Brytningen hade orsakats af Antti. Det skulle han äfven själf nödgas erkänna förr eller senare, då Agnes gjort honom olycklig...

Då skulle han få lida samma kval som jag nu. Och då skulle han förstå huru svårt han brutit emot mig, förstå det och ångra.

Men när detta inträffade, skulle han vara ensam i världen likasom jag. Och emellan oss skulle ligga ett svalg så djupt, att det vore oöfverstigit.

Sorgliga minnen, blödande sår...

Barnen sofvo lugnt. Jag hörde en stund på deras jämna andedrag.

Hvad tänkte Antti på där i sin kammare? Hade han lagt sig? Skulle han värkligen kunna somna strax efter detta? Längtade han ej efter försoning? Hvarför kom han ej för att förklara sig? Hvarför sökte han ej med ett enda ord försvara sig och bevisa grundlösheten af mina beskyllningar? Jag skulle så gärna trott honom.

Var han uppe ännu, gick han fram och tillbaka, såsom han brukade, då han reflekterade öfver någonting?

Eller låg han redan? Hvad tänkte han om mig? Var han ledsen, hatade han mig?

Eller förstod han att det blott var kärlek altsammans? Af kärlek hatade jag dig, Antti, af kärlek yttrade jag dessa vansinniga, rasande ord. Förstår du det ej? Hvarför kommer du då inte?

Med längtande saknad, med hoppfull ömhet betraktade jag den stängda dörren. Jag höjde mina hopknäpta händer mot den: Antti, kom — och brast i gråt.

Dörren förblef stängd. Dess gula trä rördes ej af min gråt och dess mässingslås brydde sig ej om min klagan.

Jag öppnade den sakta. Salen gapade tom emot mig. Jag smög mig på tå öfver golfvet till Anttis kammardörr. Jag böjde mitt öra nära intill den.

Ingenting hördes.

Jag höll tillbaka min andedräkt och lyssnade åter.

Ingenting! Sof han värkligen?

Sof han lugnt, medan jag förtärdes af brinnande kval. Sof han, ehuru han viste att vårt förhållande var brutet, att vi för alltid voro skilda!

Jag kunde icke fatta huru någonting sådant var möjligt, men när jag stått där en stund, föreföll det

mig dock naturligt. Då han icke brydde sig om mig, sörjde han ej håller öfver vår skilsmässa, tänkte jag. Och samvetet sof, och minnena hade bleknat. Nya känslor, nya intressen hade jagat dem på flykten.

Om äfven jag kunnat bli lika kall gentemot honom! Men jag kunde icke. I detta ögonblick älskade jag honom varmare än någonsin förr, älskade honom med smärta och sorg, och med en hopplöshet, som gjorde mitt sinne otillgängligt för allt annat i världen.

Ännu en gång lutade jag mitt öra till dörren. Jag trodde mig höra att någon rörde sig, kanske vakade han ändå? Kanske vakade han och var bekymrad som jag? Om jag hade vågat öppna dörren — men det var omöjligt, jag hade icke djärfhet nog. Jag darrade af köld, så att tänderna skallrade. Slutligen smög jag mig sakta bort, kastade mig på bädden och grät...

Och när jag följande morgon vaknade, ville jag återigen inte tro att allt detta var sant.

Barnens röster gjorde mig nervös. Jag brydde mig icke om dem nu, ty jag måste i fred få tänka och påminna mig hvad jag egentligen sagt och gjort.

Plötsligt stod det alt för mig, hela mitt uppförande mot Antti i går och mina dumma, oförståndiga ord.

Jag satte mig ner och knäpte ihop händerna.

Gode Gud, var det verkligen sant! Jag kunde icke fatta hvad som kommit åt mig, hvad som bragt mig från mina sinnen.

Om jag nu just träffat Antti, skulle jag ha talat öppet med honom, skildrat för honom hela mitt sinnestillstånd i går, och vårt förhållande skulle säkert ha kommit på rätt igen.

Men när jag i denna afsikt gick in i hans rum, fans han ej där. Han hade för längesedan gått ut i staden, sade Mari.

Det återstod ej annat än att vänta. Jag sysslade med ett och annat, under det tankarna gingo sina egna vägar.

Jag hörde nog när Antti kom hem, men jag kom mig ej för att gå och tala med honom. Matsalen var ett neutralt område, där kunde vi bäst träffas. Mari gick och bad honom till frukosten; jag stod vid ändan af bordet, ett rof för stridiga känslor. Jag lyfte lilla Aino upp på sin stol, band haklappen om Anttis hals och lät honom klifva upp på sin vanliga plats till höger om mig.

— Vänta nu vackert tills pappa kommer.

Han kom. Han hälsade kort god morgon, kastade en sidoblick på oss och satte sig till bords. Jag satte mig midt emot honom som vanligt och stälde i ordning maten för barnen, sade med låg röst hvad jag hade att säga dem och undvek att se åt Antti.

Därpå tystnade jag också, och intet annat ljud hördes än knifvarnas och gafflarnas skramlande, ty äfven barnen åto för att stilla den första hungern så hastigt, att de icke sade ett ord.

Huru gärna jag velat veta hvad Antti egentligen tänkte och hvad han ämnade göra! Men det fick jag naturligtvis ej, då jag icke kunde närma mig honom med en blick, ett ord eller den minsta åtbörd. Jag kunde icke ens förmå mig att räcka honom de asietter, som råkade stå i min närhet, då han icke råkade mig dem, som voro närmast honom. Stoltheten gjorde hvarderas sinne hårdt och vidgade klyftan mellan oss alt mera.

Rummet föreföll mig tomare än vanligt, då Antti gått bort. Omedvetet hade jag likväl kanske önskat och väntat att han skulle säga någonting eller att någondera af en tillfällighet fått anledning att yttra ett ord. Men Antti slutade sin måltid före oss, stolen skrapade i golvet, och dörren slöt sig efter honom. Om en stund gick han åter ut i staden.

Mitt sinne blef alt mörkare. Detta var dock altför sorgligt.

Han gick ut i staden, skötte lugnt sina angelägenheter och brydde sig icke ett grand om att förhållandet emellan oss var brutet?

Eller — hvad viste jag — kanske företog han åter i dag någon utfärd med Agnes?

Kanske omtalade han just nu för Agnes min svartsjuka, och kanske skrattade de åt mig?

Det föreföll mig först alldeles omöjligt. Men när denna tanke engång slagit rot i min hjärna, så lossade den icke mer därifrån. Om jag äfven för en stund lyckades fördrifva den, så kom den snart åter med dubbel styrka och förvandlades småningom till säker öfvertygelse.

Mitt hat från i går började åter sjuda inom mig. Jag måste få tag i dem, måste få — —

Jag viste inte rätt hvad jag ärnade göra, tog blott hatten, parasollen och handskarna och begynte gå åt gästgifveriet till.

Ingalunda var hon väl nu hemma, men kanske viste man där, hvart hon gått. De skulle åtminstone kunna säga i hvems sällskap hon gått ut...

VII.

— Om fröken Verther var hemma? Joo — fick jag till svar. Och en beskäftig kypare med serviett på armen skyndade framför mig genom korridoren och öppnade dörren till Agnes' rum.

Vid första ögonkastet såg jag att Antti icke var där. Agnes var ensam och halfåg utsträkt i en hvilstol.

— Lisi —

Hon riktade på mig en matt blick.

— Det var bra att du kom.

— Är du sjuk Agnes?

— Nej.

— Trött?

— Inte just det håller. Men mätt.

— På hvad? På oss här?

— På hela lifvet.

Jag blef stum af lutter förvåning. Jag hade åter för mig en alldeles främmande varelse. I denna bleka, slocknande kvinna fans ej ett spår af den Agnes, som jag i barndomen känt och ingenting af henne, som i går så störande ingripit i mitt lif.

Men förtjusande var hon äfven nu, där hon låg i sin skära morgonrock med halfslutna ögon. Jag såg på henne tyst och undrande.

— Skulle du vilja hjälpa mig? frågade hon efter en stund.

— Gärna, om jag kan.

— Jag tänkte resa härifrån med ångbåten, som går i kväll. — Men därförinnan borde jag packa in mina saker.

Jag spratt till.

— Reser du bort?

— Min röst uttryckte så mycken glad förvåning, att jag kände mig helt generad. Lyckligtvis märkte Agnes ingenting, ty hon svarade lugnt:

— Om jag på något sätt kan bli färdig.

— Jag skall nog packa in dina saker.

— Tack!

Hon gaf mig några nödvändiga upplysningar. Därefter slöt hon åter ögonen som om till och med denna ansträngning varit henne för mycket och sjönk tillbaka i sitt apatiska tillstånd.

— Du är bestämdt inte frisk, Agnes?

— Jo, det är jag, tyvärr.

— Tyvärr?

— Just så: tyvärr. Då jag får sådana här skof, önskar jag alltid att jag vore kroppsligt sjuk.

— Händer det då ofta?

— Hm —

Hon smålog sorgset.

— Jag trodde —

— Hvad trodde du?

— Att du tvärtom alltid skulle vara glad och njuta af lifvet mera än andra människor.

— Huru kom du på den tanken?

— Nå — af alt hvad jag sett och hört. I sällskap är du ju så sprittande liflig och upprymd.

— Hm —

— Och anser vårt stillsamma lif här odrägligt tråkigt.

— Hvilket det sannerligen är.

— I alla fall tillfredsställer det oss.

— Emedan ni ej smakat någonting bättre. Emedan ni ännu — förlåt mig — befinna er på ett så lågt stadium och äro så litet utvecklade.

— Om utvecklingen värkar lifsleda, så är det bättre att förbli outvecklad.

— Säg inte det, genmälte Agnes något lifligare. Äfven om jag skulle lida dubbelt mera än jag gör, så ville jag ej byta med er. Bevare mig himlen!

— Då är ju alt bra, skrattade jag, där jag satt vid hennes kappsäck. Jag skulle inte häller vilja byta med dig.

Agnes måste skratta.

— Märkvärdigt, hvad barndomsvänner kunna tala öppet och oförbehållsamt med hvarandra, huru mycket än deras vägar gå åtskils.

— Du har förändrat dig alldeles otroligt, Agnes.

— Ja, det har jag. Man skulle inte tro mig vara samma människa som förr, inte sant?

— Åtminstone skulle inte jag kunna säga hvad du har gemensamt med den Agnes jag såsom barn kände i skolan.

— Hm — i stora världen förändrar lifvet människorna. I morgon är jag ej densamma som i dag, och i öfvermorgon är jag åter en annan. Ni äro er lika år ut och år in. Det vore någonting förskräckligt?

— Det är inte alltid fallet.

Jag tänkte på den förändring som Antti de senaste dagarna undergått.

— Huru skulle jag någonsin kunna lita på en människa, om hvilken jag vet att han ej mera i morgon är densamma som i dag?

— Ett ledsamt uttryck det där »lita på». Lita på! Hvad behöfver man lita på någon? Om en människa i dag behagar dig, är det bra, och gör han det ännu i morgon — desto bättre. Om ej, så vänd honom ryggen och sök en annan. Voilà tout.

Medan Agnes talade hade hon blifvit så pigg, att hon lyfte upp hufvudet och vände sig mot mig. Också hennes ögon hade fått ett lifligare uttryck.

— Men hvad skulle du säga, Agnes, om någon, som du tycker om, utan vidare skulle vända dig ryggen?

— Som jag tycker om?

Hon sade detta med en mått, likgiltig, öfverlägsen ton och sjönk tillbaka i sin förra apatiska ställning.

— Det kan jag verkligen inte säga, ty såvidt jag kan minnas, har jag aldrig tyckt om någon.

— Men om du skulle fatta tycke för någon?

— Så skulle jag också veta hålla honom fast.

— Det kunde ju likväl hända att han skulle förälska sig i någon annan.

— Omöjligt, det är inte tänkbart.

— Du är ung och vacker nu, men tiden går.

— Prata inte skräp. Jag kan nog bibehålla min makt.

— Hvad är det?

Kyparen hade hämtat ett bref till henne. Hon ref upp det.

— Ahaa!

Hon skrattade.

— Ni får gå. — Hör du, Lisi, sade hon, då kyparen stängt dörren efter sig. Och hon skrattade på nytt.

— Jag blef nyfiken.

— Af hvem var brefvet?

— Af din man.

— Jaså.

Mina kinder brände.

— Han kan inte mera vara min ciceron. Han har fått oväntade hinder. —
Skulle du möjligen veta hvad slags hinder det är?

— Han har inte sagt mig någonting —

Jag försökte tala så lugnt jag någonsin kunde.

— Har han ingenting sagt?

Hon skrattade fortfarande.

— Hvad skrattar du åt, Agnes?

— Åt ingenting. — Ni äro så hjärtinnerligen naiva.

— Jag förstår inte hvad du ser för naivt i detta.

— Den här roliga historien piggar riktigt upp mig. Hvad skulle du säga om jag stannade här?

— Hvad jag skulle säga? Jag skulle packa upp dina kläder igen, ingenting vidare.

Hon lade sina händer i kors bakom hufvudet och såg småleende upp i taket.

— Det skulle ändå roa mig litet.

— Hvad då? frågade jag, då hon ej genast fortsatte.

— Ett litet experiment.

Mitt hjärta hårdnade, jag förstod hvilket experiment hon afsåg.

Hon skrattade alt ännu.

— Han är rädd, han har märkt faran — och söker fly.

Jag sade ingenting. Hon vände sig till mig.

— Vet du om hvem jag talar?

— Om Antti, gissar jag.

— Precis. Du blir väl inte ledsen?

— Ingalunda.

— Hvad skulle du säga, om du såge honom här vid mina fötter?

— Hvad skulle jag kunna säga —

Min strupe sammansnördes, så att jag blott med möda kunde tala.

— Om jag i alla fall skulle få bukt på honom —?

Hon smålog, såg fortfarande i taket och gungade med foten.

Men småningom mattades ögonen åter, foten upphörde att gunga, och anletsdragen återtogo detta öfvermätta, likgiltiga uttryck.

Jag betraktade henne från sidan och väntade på hennes beslut, där jag låg på knä framför kappsäcken.

— Skall jag packa upp kläderna?

— Nej kära Lisi, låt dem ligga. Det lönar i alla fall inte mödan. Jag ids inte.... Bäst att jag reser min väg. Egentligen förstår jag inte hvarför jag alls kom hit.

— Hit till vår ort?

— Ja, och till Finland öfverhufvud. Jag hade ju bort känna det ... och veta huru här är.

— Du hade väl lust att ännu engång besöka ditt fädernesland?

— För att öfvertyga mig om att jag icke kan komma tillrätta här. När man engång lämnat dessa små, trånga förhållanden och sett andra slags människor —

— Men Agnes, hvad fattas då människorna här? Du tycker att vi äro tråkiga — nåväl! Detta fel är af ganska ringa betydelse. Om du inte har någonting annat emot oss —

— Skall jag säga det rent ut? Blir du inte ledsen?

— Nej, säg ut bara.

— De äro alla — bönder.

Jag skrattade.

— Är det det, som är så förfärligt?

— Förfärligt — det vill jag inte påstå. Men jag har ingenting gemensamt med dem, ser du. De höra till en annan värld. Min nyfikenhet kunna de väcka till en början, men ingenting vidare.

Det var märkvärdigt, huru lugnt jag kunde åhöra alt detta. Jag undrade själf öfver, att det icke väkte den ringaste harm inom mig. Men jag var i djupet af mitt hjärta så glad öfver att hon reste och icke stannade här för att förstöra min äktenskapliga lycka ännu mera, än hon gjort. Måhända kunde det snart blifva bra igen. I detta hopp förlät jag henne alt, ja, jag kände till och med en viss tacksamhet gentemot henne.

Och hennes förolämpningar sårade mig icke mera stort. Hon hade blifvit främmande för oss, hon kände och förstod oss icke mer, hon lefde i andra förhållanden och bland människor, hvilka genom hela sitt skaplygne skilde sig från oss, hvilka från början till slut betraktade lifvet från en annan synpunkt än vi. Hon hade valt sin del. Jag var nästan säker på att den slutligen icke skulle bringa henne lycka. Men kunde jag döma henne för den skull? Borde jag ej hållre ha medlidande med henne?

Hon var trött och hade blifvit mätt på lifvet midt under sin ungdoms bästa blomningstid. Den uppsluppenhet och skenbara glädtighet, som jag hållit för lifslust, var icke annat än stundens yra, — en hopplös människas förtviflade ansträngningar att drifva bort tomheten och saknaden, som efter dylika utbrott af exalterad fröjd återkommo dubbelt förfärliga.

Mitt medlidande med min barndomsväninna växte endast, och åter måste jag kasta en blick på henne, medan jag lade in den sista klädningen. Hon var alldeles orörlig, man skulle kunnat tro att hon

småningom slocknade bort där hon låg. Lockarna i pannan, ögonbrynens bågar och de långa ögonhåren tyktes ännu mörkare än förr och hyns hvithet ännu mera bländande. Men kindernas rodnad hade flytt och ögonens glans likaså. Vacker var hon i alla fall, så tilldragande i all sin apati att hon nu, jämförd med de bilder jag bevarade i mitt minne, måhända föreföll mig mera sympatisk än någonsin förut. Hennes blick uttryckte så mycket lidande, då hon teg och likasom åter försjönk i sig själf, att jag ovilkorligen fick lust att gå fram till henne, omfamna henne, tala till henne ömma, tröstande ord, bedja henne öppna sitt hjärta för mig och söka komma till klarhet med sig själf. Ty innerst i hennes själ bodde säkert ett tärande kval, som det fåfängliga lifvet alstrat och hvilket hon trodde sig i stora världens brus kunna kväfva, men som i stället altjämt växte.

Jag var dock för blyg att följa min impuls. Jag var rädd att hon skulle skratta åt mig och anse mig dum. Alt som hade en skiftning af moralisk tendens, uppväkte hennes hån och förakt. Och nästan på samma sätt betraktade hon alla varma, hjärtliga känslor öfverhufvud. De tyktes henne blott ådagalägga naivitet och brist på utveckling. Jag höll därför min sinnesrörelse tillbaka, kufvade min vekhet och sade lugnt:

— Nu är din kappsäck fylld, Agnes. Där är inte plats för någonting mer.

— Du snälla Lisi, som haft så mycket bråk! Det är bra, resten lägga vi i plädremmen. Åh åh, om jag blott orkade upp härifrån. Vet du, vi måste få oss något till bästa. Du blir här och äter middag med mig — nej du får inte alls opponera dig. — Vi skicka bud till ditt hem. Och när vi ätit, kommer du och följer mig till ångbåten.

Hon ringde på kyparen, bestälde middag och begynte kläda sig för resan.

— Det känns riktigt lätt nu, när alt är i ordning och man vet att man reser härifrån.

— Hvart reser du, Agnes? Det har du inte sagt ännu.

— Till Petersburg, kära barn, eller rättare sagdt öfver Petersburg till Italien.

— Ensam?

— Ensam? Nej — inte ensam.

Hon satt framför spegeln och krusade sin pannlugg. I spegeln såg jag huru egendomligt hon log vid dessa ord.

— Hvarför skrattar du?

— Inte skrattar jag. — Eller jo, nog skrattade jag i alla fall. Jag skrattade vid tanken på hvilket intryck det skulle göra på dig, om jag berättade dig någonting.

— Hvad skulle du berätta? Rör det Antti?

Jag blef hård till sinnes, då jag gjorde denna fråga, och Agnes märkte det, ty hon vände sig, såg först förvånad på mig och brast sedan ut i skratt.

— Nej, men Lisi, du är ju rent af svartsjuk. Det misstänkte jag nog redan i går. O, hvilka tankar som måtte ha rört sig i ditt lilla hufvud under dessa dagar! Det vore roligt att känna till dem. Kära Lisi, berätta mig —

— Jag ber dig Agnes, skämta inte på det där sättet. Du misstar dig.

— Aha, ha vi nu åter dendär skenheliga nordiska kvinnan inför oss! Antagligen erkänner du inte sanningen ens för dig själf? Nå ja, det är ju likgiltigt. Jag vill nu inte vara stygg, efter du nyss gjorde mig en så stor tjänst. Vi besluta således att du inte är det ringaste svartsjuk och att någonting sådant inte ens skulle kunna komma ifråga, då du fullkomligt litar på Antti, och då det är absolut omöjligt att en sådan karl som han någonsin i världen skulle glömma sin plikt. — Hvad nu?

— Farväl. Jag går.

— Nej, Lisi, du går inte. Du ser ju att jag tiger. Jag säger ingenting mer. Sitt ner och var inte ledsen. Det som jag nyss syftade på, rörde inte Antti det minsta. Du kan vara alldeles lugn. Du måste stanna, Lisi. Huru skulle vi nu skiljas som ovänner? Tänk på att vi troligen aldrig mera råkas. Du stannar ju, inte sant? I sådant fall skall jag lofva dig någonting.

— Hvad skulle det vara?

Min vrede var åter försvunnen. Hon var så älskvärd, hon kunde ställa sig in på ett så förtjusande sätt.

— Jag skall tala om den där saken för dig.

— Jag är värkligen nyfiken.

— Men först vid bordet, sedan vi fått oss ett glas vin.

Kyparen anmälde att middagen väntade oss i rummet bredvid. Vi gingo dit.

Jag satt stum midt emot Agnes och väntade på hvad jag skulle få höra. Men hon höll ord och talade, medan vi åto den första rätten, blott om allehanda peterburgska förhållanden. Först då vi tömt ett glas vin och hon fyllt glaset på nytt, kastade hon en lång blick på kyparen, som förstod meningen och gick ut med sin serviett och sina tallrikar.

Agnes lutade sig tillbaka i sin stol.

— Kom nu till en början ihåg, kära Lisi, att människorna inte alla äro lika.

— Jag skall försöka, sade jag småleende, ty det var i mitt tycke ett tämligen onödigt företal.

— Och äfven, fortsatte hon, att de således inte kunna hafva samma tänkesätt, samma känslor, samma uppfattning, samma seder.

— Äfven det.

— Hvaraf åter naturligtvis följer att man inte kan fordra det af dem.

— Naturligtvis inte. Det vore ju galenskap. En hottentott kan inte i något afseende stå på européns ståndpunkt. Men hvarthän vill du komma med alt detta?

— Dit, att också mellan oss båda en stor skilnad existerar.

— Ja, men i alla fall mindre än mellan en hottentott och en europé. Vi stå i alla fall på samma grund och botten.

— Hvad menar du?

— Nå, vi äro ju båda kristna.

— Usch, de där utnötta fraserna!

— Vi hafva båda samma grundsanningar till ledtråd för lifvet. Tron på Gud och själens odödlighet.

— Jag tror på ingendera.

— Agnes?

— På ingendera. Jag har för länge sen trampat ut barnskorna.

Jag förstummades. Jag kunde icke annat än se på henne.

— Se så, sade hon, du gör genast stora ögon.

— Nu vet jag inte mer hvad vi skulle ha gemensamt.

— Var inte så högtidlig, kära Lisi. Jag skall säga dig hvad vi äga gemensamt. Ser du — vi vandra på nattgammal is, och båda skola vi inom kort sjunka ner i djupet. Skilnaden är blott den att jag vet det, du inte.

— Agnes, huru kan du tala på det sättet?

— Ja, låt oss hållre lämna dessa saker. Du skulle ändå inte tåla att höra sanningen, stakkars barn.

— Är du så viss om sanningen? Tänker du inte på att äfven din kunskap kan vara bristfällig?

— Låt oss sluta, vi komma annars aldrig till saken. Vi ha blott en timme kvar tils båten går.

— Fortsätt då.

— Nå väl! Du frågade om jag reser ensam till Italien. Jag svarade: nej. Vill du veta med hvem jag reser?

— Ja.

— Det var just hvad jag ämnade tala om för dig. Ser du, jag har i Petersburg en god vän, en riktigt god vän, som älskar mig gränslöst.

— En man?

— Naturligtvis en man. Men varför ser du så där olycklig ut, kära Lisi?

Hon skrattade åt min allvarliga min.

— Bry dig inte om mig, fortsätt blott.

— Denna vän är ofantligt rik och högtställd. Han har för min räkning hyrt en villa nära Milano, på ett utomordentligt vackert ställe.

— Och det är med honom du reser? förmådde jag ännu fråga.

Agnes nickade bifallande, bredde ut sin serviett i famnen och såg på mig med ett bekymmerslöst småleende.

Jag greps af dystra aningar. Det kändes som om jag haft en tung börda på mina skuldror, under hvilken jag var nära att digna. Hon var ju dock min barndomsvän! I detta ögonblick såg jag henne så lefvande för mig, där hon satt i klassen på sin plats på andra bänken, närmast midtelgången. Jag såg de oskyldiga, mörkbruna ögonen, hvilka alltid med förtroendefull uppmärksamhet voro fästade vid läraren. Var det väl samma Agnes jag nu hade framför mig?

— Naturligtvis gifter ni er?

— Något giftermål kan ej komma i fråga, ty han är redan — gift.

— Och det oaktadt?

— Och det oaktadt! — hon smålog. Tänk nu på, Lisi, hvad jag nyss sade. Vi äro inte af samma slag, du och jag.

— Men Agnes, är du lycklig?

— Hvilken fråga! — Säg mig först, om du är lycklig? Eller är öfverhufvudtaget någon människa lycklig? Nej! Jag försäkrar dig att så ej är fallet. Om någon tillfälligtvis tror sig vara det, kommer han nog snart underfund med att han svårt bedragit sig.

— Olyckan är dock af mångahanda slag.

— Ingalunda. I grund och botten är det nog samma sak.

— Kära Agnes, lämna denna man! Res inte med honom!

— Skulle du vilja att jag stannade här? frågade hon.

Jag måste slå ned mina ögon. Jag skämdes, ty hon såg nog att jag på inga vilkor velat hålla henne kvar.

— Nog blefve här en villervalla af, skrattade hon. Jag skulle utan tvifvel göra alla edra bästa, utmärktaste män yra i hufvudet. Något annat nöje skulle ju inte stå mig till buds. Och innan kort skulle jag dock få nog äfven af den leken.

— Skulle du inte kunna företaga dig något arbete?

— Sanningen att säga var det väl någonting sådant som föresväfvade mig, då jag beslöt att komma hit till Finland. Men nu vet jag att det vore mig omöjligt. I det afseendet behöfver jag således inte mer bråka min hjärna.

Jag kunde icke säga ett ord. Agnes tyktes också försjunka i tankar. Åtminstone antogo hennes ögon ett egendomligt, frånvarande uttryck, medan hon under tystnad stirrade framför sig.

Hon rykte dock snart upp sig, suckade djupt och skakade på hufvudet.

— Säg någonting! Hvarför predikar du inte moral för mig?

— Emedan jag fruktar att det ej skulle ha någon värkan.

— Nej. Däri har du fullkomligt rätt.

— Jag skulle blott vilja fråga dig någonting, Agnes.

— Låt höra.

— Huru tror du din framtid kommer att gestalta sig?

— Det vet jag inte. Ser du, därpå tänker jag aldrig. Hvertill skulle det tjäna? Man tar dagen som den kommer och njuter af ögonblicket, så ofta man kan. Om det känns svårt någongång, försöker man härda ut med det och hoppas på bättre tider.

— Men tycker du ej att lifvet med allt detta är ohyggligt tomt och otillfredsställande?

— Hvad mer? Hon skrattade till. Jag afundas inte i något fall de människor, hvilka anse sig vara samhällets stödjepelare.

Återigen fick jag ej fram ett ord.

— Nå Lisi? frågade hon småleende.

— Hvad då?

— Jag väntade att mina afslöjanden skulle åstadkomma en storartad effekt. Men du sitter blott helt kall och oberörd.

— Hvarken kall eller oberörd, Agnes.

— Men du svimmar ju inte och blir inte häller rasande. På sin höjd litet förbluffad.

— Du har diktat ihop hela historien, Agnes. Du har blott velat se hvilket intryck den skulle göra på mig.

Hon skrattade.

— Tror du det?

— Säg Agnes, det är ju inte sant? O, svara, det vore en sådan lättnad!

— Stackars liten — således tynger det dig i alla fall?

— Huru kunde du narra mig så där?

— Jag hade värligen inte bort tala om det för dig. Men jag tänkte att du i alla fall snart skulle komma underfund därmed. Eller huru? Uppväkte inte alla mina dyra toaletter och alla dessa prydnader din förvåning? Hvar trodde du att jag fått alla dessa dyrbarheter ifrån?

— Det har jag inte reflekterat öfver.

— Jag kan försäkra dig att jag åtminstone inte genom arbete förtjänat dem, sade hon lätt och vårdslöst. Om du någonsin kommer till Petersburg, så skall du få se min våning.

I detta ögonblick hatade jag henne. Jag steg upp från bordet och drog mig längre bort ifrån henne.

Jag låtsade se ut genom fönstret för att slippa hennes åsyn.

— Nåväl, Lisi. Säg ut hvad du tänker.

— Jag skäms på dina vägnar.

Jag hörde henne springa upp från stolen.

— Du?

Hon brast ut i skratt.

— Jaså, — skäms *du* på mina vägnar? Vänd dig om!

Jag gjorde som hon bad. Vi stodo där midt emot hvarandra. Agnes rak, stolt och vacker. Hon mätte mig med ögonen och fann mig antagligen högst obetydlig.

— Hvad är det egentligen du skäms för? frågade hon med ett svagt hånleende på läpparna.

— Det borde du veta utan att fråga.

— Att jag tar emot gåfvor af en man, som älskar mig? Att jag låter honom sörja för min existens? Anser du att jag gör honom orätt? Men han begär ingenting bättre. Däri består just hans lycka.

— Agnes har du inte ens något minne af dina forna rättsbegrepp?

— Seså, äro vi nu där igen?

Hon skrattade, kastade hufvudet bakåt, stödde armbågarna mot karmen på en stol bakom sig och gaf mig åter en öfvermodig, utmanande blick.

— Säg mig, min kära moralpredikant: är jag mycket olik de kvinnor, hvilka i sedligt afseende nästan betrakta sig som hälgon? Jag tar emot blott så länge man af fri vilja ger mig. De åter se blott på sin fördel och fordra att en man skall förbinda sig att underhålla dem hela deras lif, äfven om han inte brydde sig ett dugg om dem. Det tycker jag värkligen vore att skämmas för.

Hennes ord gjorde mig så häpen att jag icke kunde svara någonting.

Agnes såg på sin klocka.

— Nu ha vi inte mera tid att disputera.

Hon ringde, bad kyparen sända sakerna till ångbåten och betalade sin räkning.

— Hvad tänker du på, Lisi?

— Jag tänker på hvar och i hvilket tillstånd jag skall se dig nästa gång.

— Svårt att veta. Kanske som barmhertighetsyster.

— Tror du?

— Eller kanske ser du mig aldrig mer. Du hör blott talas om ett och annat, som kommer ditt lilla fromma hufvud att svindla.

— Har du någon enda värklig vän, Agnes?

— Hvad skulle jag göra med en sådan? Ingen har jag, och ingen saknar jag. Låtom oss gå nu. Du kommer naturligtvis och följer mig?

— Som du vill.

Hon hade gjort mig så förvirrad, att jag ej på länge kunde reda mina tankar. De sanningar, hvilka hittills stått så fasta, att det icke ens kunnat falla mig in att tvifla på dem, eliminerade hon helt ogeneradt, eller också vände hon alldeles upp och ner på dem. Och fastän jag väl viste att hon hade orätt, var jag icke strax så slagfärdig att jag kunnat kullkasta hennes argument. Det harmade och plågade mig. Jag beslöt ännu hålla en sträng botpredikan för henne.

Jag fick i lugn och ro fundera, ty Agnes hade gått in i sitt rum för att göra sig färdig till afresan. Men då hon uppenbarade sig på tröskeln i resdräkt och med ett hvitt flor för ansiktet, gjorde hennes underbara skönhet åter ett så starkt intryck på mig att både harmen och alla mina stridiga tankar i samma ögonblick voro som bortblåsta.

När hon var borta, skulle jag kanske kallblodigt kunna skärskåda och bedöma hennes lif, men i hennes närvaro var det mig omöjligt. Hon behöfde ej annat än rikta denna mjuka, talande, magnetiska blick på en, och hjärtat värmdes ofrivilligt, alla klandrande inkast dogo bort på läpparna, en egendomlig darrning gick genom kroppen, och sinnet fylles af välbehag.

Sida vid sida och gladt samspråkande gingo vi ner till stranden — vi talade om vädret, tror jag, eller någonting dylikt. Det märktes icke något spår af hennes utmattning nyss. Gången var lätt och elastisk, rörelserna spänstiga och på samma gång smältande mjuka. Jag kunde ej taga mina ögon ifrån henne.

— Om du vore fri, Lisi, och inte hade man och barn, så skulle jag föra dig med mig och visa dig världen.

— Men jag skulle inte komma.

— Är du tokig — hvarför inte?

— Jag skulle inte reda mig där. Jag skulle få en förfärlig hemlängtan.

Hon satt redan på ångbåtsdäcket, och jag stod framför henne.

— Hemlängtan? härmade hon med ett lätt småleende. Hvad kallar ni då den längtan och ledsnad, som plågar er här hemma — ty den sjukdomen lider ni af allesamman, om jag inte altför mycket misstar mig.

— Den sjukdomen få vi nog bukt på, svarade jag och skyndade att taga farväl, ty jag fruktade att hon skulle fortsätta med sitt hån, så att de kringstående hörde det.

Huru kunde där bakom all denna smältande vekhet rymmas så mycket gift!

På stranden var det fullt af folk, och Agnes utgjorde ett föremål för allmän uppmärksamhet. Allas blickar uttryckte den mest oförstälda beundran, men hennes ögon gled o likgiltigt öfver mängden. Alla beundrade henne, och hon föraktade alla.

Ångbåten lade ut från stranden. Hon stod där uppe, vacker, stolt och själfmedveten som en furstinna, nickade småleende till mig och viftade sedan ett par gånger med sitt parasoll. Jag tog icke mina ögon ifrån henne, innan båten var så långt borta att jag ej mer kunde urskilja henne. Ty jag viste att jag aldrig mera i lifvet skulle återse henne.

Jag stod på stranden, så länge en skymt af båten ännu syntes. Mängden omkring mig skingrades, och jag blef där alldeles ensam.

— Hon kommer inte mera ihåg hvarken mig, Antti eller hela vår lilla värld här, tänkte jag för mig själf och kände i detsamma att jag aldrig skulle glömma henne.

Och likväl voro mina känslor gentemot henne mycket blandade. Jag var glad och tacksam för att hon reste, men saknade henne dock och hade ledsamt efter henne. Ibland afskydde jag henne, och i nästa ögonblick var jag åter full af ömhet och förtjusning. Hennes intelligens, det estetiskt fina i hela hennes företeelse, hennes strålande skönhet, hennes stilfulla växt, hennes eleganta toaletter, hennes plastiska rörelser — alt detta bedårade och förvirrade mig, fastän där i djupet af mitt hjärta dock fans en obetvinglig antipati, som gjorde att jag än anklagade, än dömde och ibland nästan vämjdes vid henne. Sedan uppstego andra känslor, jag sökte komma på det klara med henne, förstå henne, och då veknade åter mitt sinne.

Dylika inre konflikter hade jag ännu aldrig varit utsatt för. Mitt lugna lif hade öfverhufvudtaget icke erbjudit någonting, som skulle gjort ett djupare, mera kompliceradt intryck, och mina känslor hade därför varit enkla, hela och klara. Endera tykte jag om människor, eller gjorde jag det inte, gillade eller ogillade deras åsikter, och kritiserade saker och ting lugnt och bestämdt. Nu däremot ledde jag mig ena ögonblicket till slutsatser, hvilka jag i det nästa förkastade, blott för att resonnera mig till nya lika ohållbara.

Min vanliga lugna sinnesstämning hade under dessa få dagar varit underkastad de vildaste växlingar och gått från den ena ytterligheten till den andra. Men så hade också Agnes hämtat med sig så mycket öfverraskande nytt, att jag ej i hela mitt lif erfarit någonting liknande. Nya intryck jagade hvarandra hack i häl, framkallade sinnesrörelser och uppväkte känslor och instinkter, hvilkas tillvaro jag aldrig förr vetat af.

Skulle jag ens i mina drömmar kunnat föreställa mig Antti förtjust i någon annan kvinna? Eller att jag själf i sådant fall skulle bli en passionerad, svartsjuk furie? Det svindlade för mina ögon när jag tänkte på alt detta, och med en suck af lättnad begynte jag gå upp från stranden. Båten syntes ej mera, blott en lätt rök steg upp långt borta bakom holmarna.

Några dagar voro vi litet misslynta, både Antti och jag. Vi hade just ingenting att säga hvarandra, kände oss besvärade då vi voro tillsammans och hade ledsamt då vi voro skilda. Men så hände det en dag, jag vill minnas att det var femte eller sjätte dagen efter Agnes' afresa, att jag hastigt gick in genom en dörr och stötte till Antti som kom ut.

— Aj, förlåt, sade jag.

Han slog båda armarna kring min hals, kyste mig gång på gång och såg mig djupt in i ögonen. Jag besvarade hans blick, smålog och såg litet generad ut. Då kyste och omfamnade han mig ännu innerligare, och jag tror nästan att hans ögon fuktades.

"GAMLA PIGAN."

"Gamla pigan."

Hon kallades »tokiga fröken», och hon bodde i stadens yttersta utkant, borta vid Seilais-backen, bakom gamla kyrkogården. Där voro hyrorna billigare, därför hade hon flyttat dit. Hon måste lefva sparsamt ty inkomsterna voro små, endast tvåhundra åttio marks pension utom den lilla förtjänst hon nu och då förskaffade sig genom handarbete. I staden beräknades för ett rum vanligtvis tio mark i månadshyra, men hon betalade för sin lilla kammare endast sju. Visst var den förfallen och dålig, kakelugnen var söndrig, väggarna svarta och fönstret glest. Genom dörren blåste det kallt om vintern, så att hon ej viste hvar hon skulle sitta, då det drog öfveralt. Men likafullt kom man till rätta där, och flytta önskade hon numera icke, ty redan i tio år hade hon bott i samma rum. De föreföllo nästan som hennes egna, dessa gamla väggar, denna skrofliga kakelugn, som var i starkt behof af murare, de ojäma golftiljorna och de små, i alla regnbågens färger skiftande fönsterrutorna, hvilka småningom blifvit henne kära. De likasom deltog i hennes ensliga lifs glädje och sorg. Hon hade ingen, för hvilken hon skulle kunnat öppna sitt hjärta eller omtala hvad som rörde sig i hennes inre, men då hon satt där i sin kammare försjunken i tankar och blicken fäste sig vid något af dessa föremål, vare sig väggen, kakelugnen, taket eller golfvat, så började detta ställe genast få lif i hennes ögon, det förstod henne, talade med henne sitt stumma språk och lugnade henne. Hon saknade numera icke något annat sällskap. Sålunda var hon i sin kammare liksom i sin enda pålitliga väns skydd, och därför rörde hon sig därifrån endast då hon nödvändigt måste. Men så fort hon uträttat sina ärenden, återvände hon med snabba steg och slöt hastigt dörren efter sig, alldeles som om hon fruktat att någon fiende förföljde henne.

Man hade icke alltid kallat henne »tokiga fröken». Det fans en tid, då hon var känd under sitt eget namn: Sara Salin. Och det hade till och med funnits en tid då detta namn kom hjärtan att klappa och fick sinnen att glädjas. Men det var länge sedan. Många vintrars snö hade sedan dess betäkt jorden och mången sommars värme alstrat nytt lif. Hon var nu en mager, vissnad »gammal piga». Barnen som lekte på gatan blefvo skrämde då de sågo henne, men då hon kommit förbi dem, ropade de efter henne: »tokiga fröken, tokiga fröken!» Herrarna gingo styft förbi utan att se henne och fruarna, åt hvilka hon sydde tapisseriarbeten, läto henne stå vid dörren och nickade nådigt med hufvudet, då hon, efter att ha fått sin betalning, djupt neg för dem. Hvem kom nu mera ihåg hennes sköna blomstringstid, hvem tänkte på att äfven hon en gång i världen varit ung och vacker? Ingen. Ty sällan träffade hon någon som hade känt henne den tiden, och dessa få hade i lifvets hvirfvel länge sedan glömt det.

Men själf mindes hon det nog. Och i lådan till sin gamla, nötta byrå hade hon bevis på att hennes minnen varit verklig. Där låg för det första hennes porträtt från den tiden, buktigt och bleknadt, så att man knapt förmådde urskilja anletsdragen. Men man kunde ändå se huru hon tagit sig ut i sin hvita, fina baldräkt, med långa lockar, bara armar och atlaslifvet djupt uringadt.

Den dräkten hade hon engång förnyat på den märkligaste, segerrikaste dagen i sitt lif. Hon befann sig då i Fredrikshamn med sin mor. Ett kejsarligt fartyg kryssade vid samma tid i närheten af staden, och en morgon kastade det ankar vid Hattari holme. Man berättade att en ung storfurste var ombord och att han ämnade landstiga med sin höga svit. I Fredrikshamn blef det en uppståndelse. Staden smyckades med flaggor, girlander och blommor. Och för kvällen arrangerades bal i rådhusalen.

På den balen vederfors Sara en stor, oförgätlig ära: den unge storfursten fäste sig vid henne och dansade med henne! Han dansade blott en gång och då med henne; icke ett steg med någon annan.

Den kvällens ljuflighet kunde inga ord beskrifva. Ännu då Sara betraktade porträttet spred sig i hennes inre ett skimmer af den lycka hon då njutit. Först hade hon varit som bedöfvad. Men då storfursten snart därefter aflägsnat sig från festen och alla skyndat att lyckönska henne, hade hennes hjärta fylts af glädje och stolthet.

Man fjäsade för henne, man kallade henne aftonens drottning, omkring henne stod alltid en hel svärm herrar, hvilka täflade om hennes minsta ynnestbevis.

Isynnerhet efter den sommaren herskade hon oinskränkt öfver männens hjärtan.

Där fans bland hennes minnen också en stor packe gamla bref, hopbundna med rödt ullgarn. De voro alla från hennes forna beundrare och innehöllo dels blygare, dels djärfvare kärleksförklaringar. I de flesta brefven hade pappret i vikningarna gått sönder och bläcket gulnat, på sina ställen alldeles förbleknat, så att hon numera väl icke kunnat få reda på innehållet, om hon icke känt det utantill.

Dåförtiden hade hon icke satt stort värde på dessa bref, men dock förvarat dem såsom tecken på sina segrar. Icke ett enda af dem hade kunnat värma hennes hjärta, och för brefskrifvarene hade hon ej ens känt medlidande.

— Hvad tänker du egentligen på? sade hennes mor ofta, — gör då en gång ditt val.

Men Sara mindes storfursten och tänkte: det hinner jag nog ännu. Hon fick ej ur sitt hufvud att hon gjort ett djupare intryck på storfursten: Hvarför skulle han ha dansat allenast med henne och icke med någon annan? Hvem kan svara för att han icke ännu en vacker dag uppträder och friar till henne? Sådana under ha ju händt förut. Med hvilken stolthet skulle hon icke då berätta om sin trogna kärlek och låta honom läsa alla sina beundrars bref, för att visa huru många frestelser hon varit utsatt för.

År efter år förgingo, men storfursten kom ej. Sara läste »Grefven af Montechristo», »Paris mysterier», »Den vandrande juden» och andra spännande franska romaner, läste och väntade tåligt. Hon var nästan säker på att storfursten nog hade kommit, om han fått följa sitt eget tycke. Men man ville naturligtvis hindra honom, därför dröjde han.

Och Sara var alldeles obekymrad, fastän hennes mor redan började blifva otålig. Modern viste ej hvilka stora förhoppningar hon närde i sin barm. Desto gladare skulle hon blifva, då hon finge se dem förvärligade.

En gång sade dock modern något, hvilket liksom en dolkstöt trängde in i hennes hjärta. Hon hade just då gifvit korgen åt en synnerligen rik och väl aktad trävaruhandlare, hvaröfver modern var mycket ledsen.

— Få se, sade hon, att du ännu blir utan man.

Först skrattade Sara öfverlägset åt dessa ord, men sedan förargade de henne, och slutligen kände hon att de sårade henne. Ty med detsamma rann det henne i hågen att herrarna icke under den senaste tiden skockat sig uteslutande omkring henne. Där hade uppträdt några flicksnärtor, hvilka sades se bra ut, men hvilka i hennes tycke voro rakt ingenting. Endast outvecklade, halfvuxna backfischar, utan hållning och sätt. Och dem ansåg man värkligen för vackra! Det var en obegriplig smak.

Då man närmare tänkte på saken var det ju omöjligt. Naturligtvis kurtiserade herrarna dem blott på skämt, fastän flickorna i sin dumhet togo det för fullt allvar. Från deras sida hade hon åtminstone ingenting att frukta, annat hade ju också varit löjligt.

Hon beslöt att på nästa bal skaffa sig ett lysande bevis härpå. För detta ändamål bestälde hon sig en ny, efter sista modjournalen gjord dräkt af hvit silkestyll, utan ärmor och djupt dekolleterad fram och bak, så att hennes fylliga barm, runda armar och bländande hvita axlar skulle göra sig gällande.

Belåten och viss om segern gick hon öfver golfvet i den upplysta salen. Skulle de små flicksnärtorna ännu våga ställa sig i bredd med henne? Alt ännu! Där höllo de sig i salens bortersta hörn. De hviskade med hvarandra, kastade på henne sidoblickar och fnissade förstulet med handen för munnen, såsom personer hvilka äro ovana vid sällskapslif bruka göra. Kunde man ens föreställa sig någon af dem såsom balens drottning? Aldrig i världen, inte så länge hon fans där!

Deras skratt retade henne, hon fick lust att näpsa dem litet. Ett gynsamt tillfälle erbjöd sig genast vid balens början, då hon efter valsen gick in i toaletterummet för att laga om sin pannlugg. Det föll sig så väl att äfven de stodo där och skvattrade. Hon gick rakt fram till bordet och sade befallande:

— Bort från spegeln småflickor!

Ingenting förargade dem så mycket som det där: »småflickor», det viste hon mycket väl. Men de kunde ingenting göra, de fingo lof att lyda och gifva rum.

I spegeln kunde hon se huru de snörpte på munnen och gåfvo henne förargade ögonkast. Det brydde hon sig ej om, men hon såg där någonting annat, som sargade hennes hjärta. Hon såg ett guldkimrande lockhufvud, klara blå ögon och ett ungdomligt ansikte, — det måtte vara dendär, som särskildt blifvit omtalad. Sara vände sig om för att närmare betrakta henne. Hon såg i själfva verket icke oäfvnen ut. Där kunde ändå i henne uppväxa en farlig rival, ty hon ägde hvad Sara aldrig i världen kunde få tillbaka: den första ungdomens tjusning. En ångestfull känsla hotade att få makt med henne, hon härdade icke längre ut att se dessa ansikten. Hvarför stodo de där vid dörren, hvarför lämnade de henne inte i fred? Eller måste hon ge dem en ytterligare påminnelse?

— Detta rum är egentligen afsedt för fullvuxna, sade hon och vände dem ryggen.

Flickorna begrepo och öppnade dörren för att begifva sig ut. Men de mumlade någonting i det de gingo, och Sara uppfattade dessa ord:

— Hon är då viktig. En sådan där gammalpiga!

Hon var öfver dem som en blix. Och innan hon hann besinna sig, hade hon gifvit den guldlockiga en smällande örfil. Ett utrop af bestörtning hördes i detsamma från närgränsande rum, där en hel mängd fruntimmer voro samlade.

Den guldlockiga brast i gråt. Sara sköt henne ut genom dörren och stängde den.

— Gammalpiga! de hade vågat kalla henne gammalpiga!

Bloden steg henne åt hufvudet och sjöd i ådrorna, händerna knöto sig krampaktigt. Hjärtat klappade, tinningar och pulsar brände. Hon förstod ingenting, kunde ej tänka en redig tanke. I hennes öron ringde blott det olycksaliga »gammalpiga».

Maskinmässigt stälde hon sig åter framför spegeln.

O fasa, huru såg hon ut! Ansiktet var gråblekt, ögonen uppspärrade, blicken vild, nacken mörkröd. Denna anblick bragte henne åter till besinning. I sådant tillstånd kunde hon icke gå in i salongen.

Hon försökte lugna sig, drack vatten och gick fram och tillbaka i rummet. Från läktaren hördes musik.

— »Gammalpiga!» Det namnet skulle de icke gifva henne en gång till.

Hennes sista friare, trävaruhandlaren, var ju tillhands. Hon fattade hastigt sitt beslut. Drack ännu en gång vatten, betraktade sin bild i spegeln, och då hon såg att hennes ansikte började återtaga sitt vanliga uttryck, rykte hon hastigt sin solfjäder från bordet och gick med snabba steg in i salongen. Där spelades just upp till fransäs, och hon var ännu icke uppbjuden.

Hon stannade i dörren till salongen och lät blicken glida kring rummet. Där stod trävaruhandlaren. Sara vinkade honom till sig.

— Jag skulle vilja dansa denna fransäs med er, om ni inte har någonting däremot?

Hon smålog, säker om att dessa ord skulle göra ett utomordentligt intryck.

Trävaruhandlaren bugade sig artigt men iskallt.

— Tyvärr måste jag afsäga mig nöjet. Jag har redan hunnit bjuda upp.

Och han drog sig tillbaka.

Paren stälde upp sig. Flere herrar syntes ännu vara utan damer, men ingen närmade sig henne. Hvad skulle det betyda?

Anande ondt, såg hon sig omkring. Och värligen, — nu varseblef hon det. Fruarna mätte henne med ögonen och böjde sig hviskande mot hvarandra. Händelsen nyss i toaletterummet var tydligen föremål för deras samtal.

Men hade den också nått herrarnas öron? Hon kände sin strupe snöras ihop.

Man gaf tecken, och fransäsen började.

Hon stod kvar på sin plats.

Hennes inre var fullt af ångest. Var det möjligt? Skulle hon värligen blifva ouppbjuden? Någonting sådant hade ännu aldrig hänt henne.

Det svartnade för hennes ögon, hon kunde knappast hålla sig upprätt. Olika känslor stridde inom henne: sårad stolthet, vrede, sorg, skam och slutligen farhågan att hennes tjuvningskraft för alltid gått förlorad. Och alla dessa olika känslor förenade sig i en enda stor beklämning. Hon var nära att kvävas.

Då paren i flygande fart ilade förbi henne, blef hon plötsligt så kraftlös att hon fruktade att falla omkull. Bredvid fruarna fans en ledig stol. Hon stod i begrepp att gå dit, men mötte i detsamma deras skadeglada ögon och hånfulla leenden. Hon spratt till och vände om mot dörren till tamburen. Bort måste hon, bort, ut i fria luften.

Hon hade fått ytterkläderna på sig, hade gått hem hela den långa vägen, hon viste ej huru. Först i sitt eget rum hämtade hon sig så mycket att hon kunde reda sina tankar.

Hvad hade hon då gjort? Blott tillrättavisat en näsvis flicka, ingenting annat. De hade ju först varit

oförskämda mot henne, men det talade de naturligtvis icke om för någon.

Hvarför trodde alla på dem? Hvarför kom ingen och frågade henne hur saken egentligen hängde ihop? O, människorna voro så elaka, så förfärligt elaka!

Hon brast i gråt och kände sig småningom lugnare.

Ännu såg hon framför sig de där fruarnas obehagliga ansikten. De hade hela tiden afundats henne, därför jublade de nu. Men hade hon då ingen enda vän? Icke någon som skulle stått på hennes sida?

Hvar voro alla hennes beundrare, hennes forna riddare, alla de, som varit blindt förtjusta i henne, och som alltid lydt hennes minsta vink? O, de voro eländiga bedragare allesamman. Icke en enda redlig själ fans det ibland dem.

Men hon skulle hämnas på dem. Hon skulle aldrig mera gå på några tillställningar, undvika dem, icke se åt dem, ifall de råkade möta henne på gatan. Ännu skulle de komma att minnas denna kväll.

Sara klädde silkestyllsklädningen af sig och kastade den på soffan. Tjänsteflickan skulle nog i morgon hinna lägga den undan. Hon ämnade aldrig mera begagna den, hon tålde ej mera se det otyget, som haft så dålig tur med sig.

Hon höll sig troget hemma långa tider därefter. Många baler hade gått förbi. Hvarje gång väntade hon att få höra att man saknat henne, men förgäfves. Ingen kom till henne, och om hon någon gång råkade träffa sina gamla bekanta, behandlade de henne påfallande kyligt och afvisande. För sin del närmade hon sig icke håller någon.

Men hon kände sig olycklig och ensam. Hon led och viste icke hvarmed hon skulle lindra sitt kval. Modern sysslade från morgon till kväll med hushållet. Sara kunde icke deltaga däri, det föreföll henne tort, hvardagligt, prosaiskt. Hällre satt hon då i sitt eget rum, öfverlämnande sig åt sina föreställningar och fantasier.

Det enda, som tidtals kom henne att glömma livvets svårigheter och vedermödor var att läsa spännande, äfventyrsspäckade romaner. Då kunde hon ännu säkert hoppas och tro på sin framtid. Om icke storfursten mera mindes henne, så skulle där kanhända någongång uppträda en rik, förnäm resande, hvilken skulle råka se henne och på ögonblicket förälska sig i henne. De skulle genast vigas och den rika mannen skulle föra henne långt bort. Måne icke stadens ungherrar då skulle häpna litet?

Invid deras sommarbostad fans en liten bärgsudde, förbi hvilken båtarna söderifrån passerade. Dit gick hon hvarje dag, vitklädd med långa lockar och en liten nätt sommarhatt på hufvudet. Hon slog sig ned på bärget, stödde sig mot armbågen och intog en halfliggande ställning. Klädningen föll i yfviga veck omkring henne, lockarna glänste i ringlar kring axlarna och handen, mot hvilken hon lutade kinden, var bländande hvit. Framför sig lade hon en uppslagen bok, men blicken fäste sig icke vid den, utan gled svärmiskt långt ut öfver vattnet.

Sålunda väntade hon på sin rika, mäktiga fästman, sina drömmars föremål. Om han blott fans ombord måste han varsna henne här på bärget. Se henne och på samma gång tjusas samt skynda till henne så snabt han blott förmådde.

Båtar foro ständigt förbi, — hvarje dag. Kikarena riktades mot henne, men hon bibehöll sin ställning och vågade icke altför mycket vända blicken ditåt; den borde ju svärmiskt sväfva ut öfver vattnet i det vida.

Hon viste dock alltid mycket väl hvad där voro för människor ombord på båten, och herrarna hade hon isynnerhet noga reda på. Ty bland dem sökte hon hvarje dag den efterlängtade, anade, — den okände, som hon hela sitt lif älskat, dyrkat och väntat.

Den ena dagen gick och den andra kom. Alt ifrigare blef hennes längtan, alt trognare väntade hon på bärget. Veckorna gled förbi, sommaren förflöt, hösten närmade sig. Hon halfåg icke längre, hon satt med händerna i kors. Ögonen mätte icke mera vattnen, de bespajade den fläck af horisonten, därifrån fartyget skulle komma. Och då det syntes, följde hon det med hopp och fruktan ända tils det kom fram. Ångestfullt betraktade hon hvarje främmande herre, som hon upptäkte på fartyget. — Skall han icke slutligen uppenbara sig?

Fåfängt hopp! Han visade sig ej. — De flyttade tillbaka till staden. Vintern med sin rad af festligheter begynte åter, denna tid, hvilken hon alltid förut med glädje emotsett, och hvilken ständigt bragt henne nya segrar, nya lagrar och eröfrade hjärtan i mängd. Huru annorlunda var det icke nu. Hon hörde ej mer till stadens societet. Med bittert sinne betraktade hon nu från sidan dess lif och rörelse, man saknade henne ej, ville ej ha henne med. Och hon ville ej ge efter, kunde och ville ej — icke på något

vilkor. Ty hon trodde sig i hvarje främmande människas ögon varseblifva ett hemligt hån och i mungiparna ryckningar af undertryckt skratt. Världen var så dålig och människorna så lågsinta!

Hon flydde dem så mycket hon kunde och lefde sitt eget stillsamma lif för sig själf. En ensam, gammal kvinnas glädjelösa dagar lågo framför henne — där hjälpte ingenting. Det var den sanning, som dag för dag blef allt tydligare för henne. I männens kalla, vårdslösa hälsning, i kvinnornas ringaktande blickar läste hon »gammalpiga». Och hvarje gång hade det på henne samma värkan som ett ormsting.

Åren som följde bildade blott en enda lång räcka af felslagna förhoppningar. Hennes lif var färglöst, ödsligt grått. Ingenting hände, som skulle åstadkommit något afbrott i enformigheten, och inga gladare inflytelser uppfriskade sinnet. I början kände hon sig oupphörligen besviken, slutligen blef hon det ej mer, ty hon hoppades på ingenting längre.

Och dock hade ödet för henne ännu i beredskap ett sista slag. Hennes mor dog. Hon beröfvades sitt enda stöd, sin enda vän. Fullkomligt allena, kastades hon i den kalla världens armar. Hon hade icke ens någon, inför hvilken hon skulle utgjutit sin sorg, det fans ej en enda människa, som skulle brytt sig om henne, ingen som skulle frågat efter om hon fans till eller ej.

Hon grät och klagade. Ville hvarken äta eller dricka. Hon förbannade världen, som hatade och förföljde henne, hon smädade Gud, som hade förbarmande med alla andra, utom med henne. Men modern låg där, styf och kall, med slocknade ögon, blå läppar och dödens blekhet öfver sitt anlete. Hon vaknade icke till lif af hennes smekningar och hörde icke hennes klagan. Ingen hörde den, och ingen brydde sig om att komma och trösta henne. Öfvergifven och olycklig fick hon gråta tils tårarna runnit ut.

Slutligen voro hennes krafter uttömda. Hon orkade icke mera känna hvarken sorg eller bekymmer. Tomt var hennes hjärta, tom var framtiden, som gapade emot henne, och tom hade stormen sopat hennes hjärna.

Känslolös satt hon och såg framför sig. Hon brydde sig ej om att fordringsägarena kommo och sålde möbler och kläder. Ingenting som hände omkring henne väkte hennes uppmärksamhet eller förbittrade henne mer. Hennes rum blef öde och tomt, men äfven det var henne likgiltigt. Sedan sade man henne att hon måste flytta bort. Hon uppfattade det icke först. Man upprepade det en och två gånger. Då brast hon ut i skratt. Upphörde plötsligt, såg på dem, och skrattade ånyo.

Sedan dess kallades hon »tokiga fröken.» Och sedan dess voro barnen alltid rädda för henne.

Man skaffade henne först en bostad vid Brännerigatan. Dit flyttades åt henne en säng, ett bord och en gammal byrå, i hvars lådor lågo kvar skrynkliga tygblommor, bandrosetter, konfektsdeviser, porträttet från hennes ungdomsdagar och brefven, som hon sedan långt efteråt samlade och band ihop. Dessa saker tog hon med sig då hon flyttade ut till Seilais backen. Betraktande dem, genomlefde hon nu och då ånyo sitt lufs korta glädje och glömde för en stund att hon nu var »gammalpigan» och »tokiga fröken.»

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLER ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project

Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if

you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or

limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.